

**DENİZLİ İLİNDE CUMHURİYET DÖNEMİ ÇAĞDAŞ TÜRK
RESİM SANATININ GELİŞİMİNE İLİŞKİN BELGELER VE
UZMAN GÖRÜŞLERİ (1950- 2010)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Sanat Tarihi Anabilim Dalı**

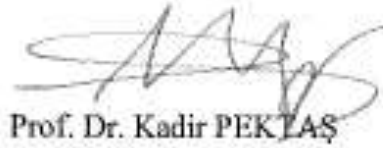
Betül SAVCI

Danışman: Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

**Haziran 2011
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Sanat Tarihi Anabilim Dalı, öğrencisi Betül SAVCI tarafından Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ yönetiminde hazırlanan "Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişimine İlişkin Belgeler ve Uzman Görüşleri (1950- 2010)" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 12 Ağustos 2011 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Tahsin HANCIOĞLU

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Kasım İNCE

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 17/08/2011 tarih ve ...13/06.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

:

Öğrenci Adı Soyadı : Betül SAVCI

ÖZET

DENİZLİ İLİNDE CUMHURİYET DÖNEMİ ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATININ GELİŞİMİNE İLİŞKİN BELGELER VE UZMAN GÖRÜŞLERİ (1950- 2010)

Savcı, Betül

Yüksek Lisans Tezi, Sanat Tarihi ABD

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

Haziran 2011, 136 Sayfa

Bu araştırmada, Denizli İlinde 1950 sonrası Çağdaş Türk Resim Sanatına ilişkin gelişmelerin ne düzeyde olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Denizli İlinde yaşayan sanatçılar, akademisyenler, sanat yazarları, sanat eğitimi veren kurumlar, özel atölyeler ve Denizli İlindeki bu gelişmeleri destekleyen belgeler araştırılmıştır. Açılmış olan resim sergileri, istatistiksel bilgiler doğrultusunda incelenmiştir.

Araştırma, mevcut durumu betimlemeyi amaçlayan tarama modeli bir çalışmadır. Görüşme ve belge incelemek olmak üzere, iki temel nitel yöntem kullanılmış, veri çeşitliliğini artırmak için belge inceleme yapılmıştır. Araştırmalar doğrultusunda, Denizli'deki 1950-2010 yılları arası Cumhuriyet dönemi çağdaş Türk resim sanatı etkinlikleri, seçilen uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Bu süreçte ses kaydı ve not tutma tekniklerinden yararlanılmıştır. Kişi ve kurumlardaki mevcut bilgiler toplanarak araştırmaya dahil edilmiş, Denizli İlindeki resim sanatının gelişim düzeyi belgelerle değerlendirilip sonuç çıkarılmıştır.

Araştırmanın genel amacı, Denizli İlindeki çağdaş resim sanatının gelişimi hakkında durum tespiti yapmaktır. Bunun için, kentte yaşayan sanatçıların, sanat eğitimcilerinin, akademisyenlerin görüşlerini derlemek, Denizli'de geçmişte yapılmış sanat etkinlikleriyle ilgili belgeleri incelemek, sanat ortamlarını (sergi salonu-atölye-eğitim kurumu) incelemek ve sonuç olarak bulgular doğrultusunda değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk resim sanatı, Denizli, sanat, sanatçılar, sergiler

ABSTRACT

EXPERT VIEWS AND DOCUMENTS IN THE CONTEXT OF DEVELOPING CONTEMPORARY PICTORIAL ART IN THE ERA OF REPUBLIC IN THE DENİZLİ PROVINCE (1950-2010)

Savcı, Betül

M. Sc. Thesis in Art History

Supervisor: Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

June 2011, 136 Pages

In this study, it is aimed to determine at which level are the improvements of Contemporary Turkish Pictorial Art after 1950 in Denizli Province. In the study interviewed living artists, academicians, authors of art, institutions of art, special workshops and documents which support these improvements in Denizli were researched. Art exhibitions were examined in the context of statistical data.

This research is based on scan model which aim to describe the existing situation. In the study two basic qualitative methods are used which are the examination of interviews and documents and reviewed documents to enrich the variety of data. According to research it is interviewed with chosen experts and analyzed sound records about activities of Contemporary Turkish Pictorial Art in Republic era between 1950-2010 years in Denizli. The existing data included which were collected from these people and institutions, the level of improvements of pictorial art in Denizli was evaluated with documents.

The general aim to research is to indicate the existing status about developments of Contemporary Pictorial Art in Denizli. Therefore, it is aimed to compile the views of living artists in the city, art educators, academicians, to examine the documents about art activities made in the past in Denizli and art places (exhibition rooms, workshop, educational institutions), and eventually to make an evaluation in the context of data.

Key Words: Turkish Pictorial Art, Denizli, Art, Artists, Exhibitions

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
RESİMLER DİZİNİ	xi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
KURAMSAL BİLGİLER VE LİTERATÜR TARAMASI	3
MATERYAL VE METOD	4
Alt Problemler.....	5
Veri Toplama Araçları.....	8
Görüşme Formu.....	8
Belge İnceleme.....	9
Veri Analizleri	9

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİ

1.1 Osmanlı Dönemi Resim Sanatı.....	10
1.2. 1914 Dönemi Resim Hareketleri.....	22
1.3. Anadolu Halk Sanatları.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATI

2.1.Müstakill Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği.....	27
--	----

2.2. Türk Resminde Soyutlayıcı Eğilimler.....	35
2.3. Figüratif eğilimler ve 1980 Sonrası Dönem.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ İLİNDE RESİM SANATI

3.1. Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Öncesine Ait Resim Örnekleri	37
3.2. Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişimi.....	41
3.2.1. Sanat Eğitimi Veren Kurumlar.....	42
3.2.2. Sanat (Resim) Galerileri.....	43
3.2.3. Özel Atölyeler.....	44
BULGULAR VE YORUMLAR.....	46
I. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>1950 Sonrası Denizli'deki Sanat Etkinlikleri.....</i>	<i>46</i>
II. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'de Yaşamış - Yaşayan Önemli Sanatçılar (Ressamlar) ve Sanatsal Özellikleri.....</i>	<i>58</i>
III. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'deki Sanat Eğitimcileri Akademisyenler ve Sanat Yazarları.....</i>	<i>60</i>
IV. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli İli'ndeki Resim Sanatı İle İlgili Sanat Dernekleri veya Sanatçı Grupları.....</i>	<i>61</i>
V. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'deki Sanat Galerileri.....</i>	<i>62</i>
VI. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'de Sanat Eğitimi veren Resmi ve Özel Kurumlar- Atölyeler.....</i>	<i>64</i>

VII. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'deki Sanatsal Gelişmeler</i>	65
VIII. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli'deki Sanat Ortamıyla İlgili Uzman Kişilerin Beklentileri</i>	67
IX. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:	
<i>Denizli İlinde Özellikle 1950 Sonrasında Çağdaş Türk Resim</i> <i>Sanatının Gelişim Dönemleri</i>	68
TARTIŞMA - SONUÇ	71
ÖNERİLER	75
KAYNAKLAR	76
EKLER	81
ÖZGEÇMİŞ	136

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Cinsiyet Dağılım Tablosu.....	7
Tablo 1.2. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Yaş Dağılım Tablosu.....	8
Tablo 1.3. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Meslek/Kariyer Tablosu.....	8
Tablo 1.4. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Eğitim Durumu Tablosu.....	8
Tablo 2.1. Denizli'deki Sanat Etkinlikleri ile İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu..	51
Tablo 2.2. Denizli'de Yaşamış- Yaşayan Önemli Sanatçılar İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	58
Tablo 2.3. Denizli'deki Sanat Eğitimcileri, Akademisyenler ve Sanat Yazarları İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	60
Tablo 2.4. Denizli'deki Sanat Dernekleri ve Sanatçı Grupları İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	62
Tablo 2.5. Denizli'deki Sanat Galerileri İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	63
Tablo 2.6. Denizli'de Sanat Eğitimi Veren Resmi ve Özel Kuruluşlar İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	65
Tablo 2.7. Denizli'deki Sanatsal Gelişmeler ile İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	66
Tablo 2.8. Denizli'deki Sanat Ortamı İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	67
Tablo 2.9. Denizli İlinde 1950 Sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişim Dönemleri İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu.....	68

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Gentile Bellini, “ Fatih Portresi” ve “ Fatih’in gül koklayan portresi”.....	11
Resim 2. Hüsrev ve Şirin.....	12
Resim 3. Sanay-i Nefise Mektebi İlk Öğretim Kadrosu.....	20
Resim 4. İbrahim Çallı “ Yeşil Elbiseli Kadın”.....	23
Resim 5. Bedri Rahmi Eyüboğlu “Akademi bahçesi”.....	32
Resim 6. Teraspark Sergisi – 2008.....	48
Resim 7. I. Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi Kataloğu -1996.....	49
Resim 8. I. Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi Kataloğu ve Çalışma Örnekleri -1998.....	49
Resim 9. Pamukkale Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Kolonisi-2010.....	50
Resim 10. Hizmet Gazetesi 7 Haziran 1984 Tarihli Yayını.....	53
Resim 11. Hizmet Gazetesi 7 Haziran 1984 Tarihi Haberi.....	53
Resim 12. Hizmet Gazetesi 12 Mart 1982 Tarihli Yayını.....	54
Resim 13. Hizmet Gazetesi 12 Mart 1982 Tarihli Haberi.....	54
Resim 14. Hizmet Gazetesi 20 Nisan 1982 Tarihli Yayını.....	55
Resim 15. Hizmet Gazetesi 20 Nisan 1982 Tarihli Haberi.....	55
Resim 16. Hizmet Gazetesi 19 Mart 1990 Tarihli Yayını.....	56
Resim 17. Hizmet Gazetesi 19 Mart 1990 Tarihli Haberi.....	56
Resim 18. Hizmet Gazetesi 14 Kasım 1984 Tarihli Yayını.....	57
Resim 19. Hizmet Gazetesi 14 Kasım 1984 Tarihli Haberi.....	57

SİMGE VE KISALTMALAR

DGSG: Devlet Güzel Sanatlar Galerisi

GF: Görüşme Formu

GSL: Güzel Sanatlar Lisesi

PAÜ: Pamukkale Üniversitesi

SK: Ses Kayıt

GİRİŞ

Tarihsel süreç boyunca kurulmuş olan bütün uygarlıklar, kültürel anlamda gelenek, göreneklerine özellikle de sanatlarına sahip çıkmışlardır. Milli değerlerini ve ulusal kimliklerini, tüm dünyaya ispatlamaları için bu önemli bir gerçekliktir. Bununla birlikte diğer uygarlıkların kültürleri ile etkileşim sonucunda zamanla erozyona uğradıkları da olmuştur.

Büyük kültür değişimlerinin karmaşık ve kozmopolit kapsamı içinde önceleri geleneksel değerler gözden kaçırılmış hatta inkar edilmiş olabilir ancak ülkenin politik ve sosyo-ekonomik alandaki gelişmelerle çağdaş dünyaya ayak uydurabilmesi, ulusal değerlerine sahip çıkmalarına bağlıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan bu yana ulusal bilinç ve tarih ilgisi birlikte güç kazanmıştır. Büyük kültür değişimi içinde ayrıcalıklı bir yeri olan resim sanatımız, batının teknik uygulama ve yöntemlerine sıkı sıkıya bağlanmış, ancak yoğunlaşarak artan bu ilgiler, ulusal bilincin güçlenmesini sağlamıştır. Ulusal bilinç böylece tarihin derinliklerine kadar uzanmıştır (Tansuğ, 1983, 211).

Ayrıca sanat, toplumun çağdaşlaşma ve sosyo-kültürel alanda gelişmesini sağlayan önemli bir araçtır. Sosyo-kültürel ortam ve sanat bir araya gelince, hem örgün, hem yaygın eğitim olanaklarıyla, insana sanat yapmayı öğrenmeyi diğer taraftan sanatın nasıl geliştiğini izlemeye olanak sağlar. Bu anlamda Denizli' de Çağdaş Resim Sanatının Gelişimi adı altında araştırmanın yapılmamış olması, bu konunun çalışılmasında belirleyici olmuştur. "Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişimine İlişkin Belgeler ve Uzman Görüşleri" :

1950- 2010 başlıklı tezde sanatın toplum üzerindeki etkileri, geliştirici ve yönlendirici özellikleri de karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Türk sanatına ilişkin bilinen en eski bulgular Orta Asya ve Uzakdoğu tarihinin derinliklerindedir. Türk Resim Sanatının bilinen ilk temsilcileri, sanata çok yatkın olan Uygur Türkleridir. Eski Uygur Şehir harabelerinde bulunan VIII. ve IX. yüzyıllardan kalma Budist ve Maniheizt duvar resimleri ile minyatürler Türk resminin bilinen en eski örnekleri olarak kabul edilmektedir. Türk resim sanatı, VIII. yüzyıl ile XIX. yüzyıllar arasında Budizm, Maniheizm ve İslam devri olarak üç din çerçevesi içinde eserler vermiştir. Bu bağlamda, Cumhuriyet Dönemi öncesi Türk sanatı örneklerinin birbirleriyle etkileşim halinde ve geçişli olduklarından söz edilebilir. Örneğin, Selçuklu döneminde ve sonrasında Uygur izlerine rastlanması, Türklere özgü karakteristiğın koruna geldiğini göstermektedir (Aslanapa, 1984, 15).

Selçuklular sonrası dönemde yani Anadolu Beylikleri döneminden kalan herhangi bir resim örneği bugüne kadar ortaya çıkarılamamıştır. Bu bakımdan 14.yüzyıl Türk resminde karanlık bir çağdır. Ancak 15.yüzyıl başlarına ait resim faaliyeti hakkında ilgili belgelerden fikir edinmek mümkün olabilmıştır. Bu belgelerden en bilineni, Şair Latifi'nin Bursalı ressam Hüsanzade Sunullah'ın resimleri hakkındaki şiiiridir. Latifi şiiirinde Murat II (1421 - 1451) ve Mehmet II (1451-1481) zamanında çalışmış olan ressamın gerçekçi üslubu üstüne dikkati çekmektedir (Tansuğ, 1993, 148).

Osmanlılarda minyatürdeki gelişme Mehmet II (Fatih) döneminde başladı. Bu dönemden 19.yüzyıla kadar süren kendine özgü bir Osmanlı üslubundan söz edilebilir. Osmanlı sultanları da, Selçuklu Sultanları gibi nakışhaneler kurarak kitapların tezhip edilmesine yardımcı oldular. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra Batı ile karşılıklı ilişkiler başlamıştır. Batılı sanatçıların Osmanlı sanatından bir dönem etkilenmeleri de söz konusu olmuştur. Özellikle Hans Holbein'ın tablolarında 15. yüzyıl Türk halı motiflerinin görülmesi, Gentile Bellini, Lorenzo Lotto gibi ünlü ressamların resimlerinde Osmanlı motiflerinin bulunması buna en iyi örnektir. Bu dönemde Gül koklayan Fatih Sultan Mehmet minyatürünü yapan Nakkaş Sinan Bey örneğinde olduğu

gibi, Batı resmindeki portreci anlayıştan etkilenmeler de söz konusudur (Aslanapa, 1984, 369-371).

KURAMSAL BİLGİLER VE LİTERATÜR TARAMASI

Yüzyıllar boyunca Türkler gelenek, göreneklerine ve kültürlerine sahip çıkmışlardır. Bu gelenek ve göreneklerin yansımaları, özellikle sanat alanında görülmektedir. Diğer kültürlerle olan iletişimleri, bu değerlerini yok etmek yerine aksine geliştirmiştir. Tansuğ (1983)'a göre; “Türklerin çağdaş uygarlık düzeyinde en etkin görevi üstlenmek üzere evrensel kültür değişimlerini benimsemeleri, sanayi devriminden de kaynaklanmıştır. Türkiye'nin, yeterli düzeyde sanayileşmekten yoksun bırakıldığı ya da engellendiği koşullarda bile, sanat alanında yaratılan değerlerin, büyük bir geçmişin yaratıcı irade ve duyarlık mirasını yansıttığı göze çarpar. Çağdaş Türk sanatını, Avrupa dışı diğer ülkelerden ayıran bir değer kriteri budur. Türk sanatının özgün ayırıcı niteliklerini kavrayabilmek için dışına çıkılması mümkün olmayan çerçeve de budur” şeklindedir (Tansuğ, 1983, 215-216). 18. yüzyıl başlarından itibaren Batılı sanatçıların giderek artan sayıda ülkemize geldikleri, bu olgunun 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da uyanan oriental ilgiler ve egzotizm modasının kapsamı içinde görülebileceği ifade edilebilir. Kuşkusuz bu ziyaretler politik ilişkiler çerçevesinin de ötesinde değildirler” şeklindedir (Tansuğ, 1983, 215-216). Kıymet Giray, bu konuyu Osmanlı döneminden başlayarak ele almıştır. Giray'ın 1997 yılında yazmış olduğu “Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği” adlı makalesine göre; “Resim sanatının Osmanlı toplum yapısına katılmasını sağlayan etmenler arasında en önemlilerinden birisi de, devlet düzeyinde diplomatik ilişkilerin başlatılmasıdır. Bu yıllarda Osmanlıların Avrupa başkentlerine gönderdikleri ve Avrupa ülkelerinin İstanbul'a gelen elçileri kültürel etkileşime önyak olurlar. Saraya elçiler aracılığıyla birçok ressam tanıtılır.” şeklinde bu dönemlerde sanatın nasıl toplum hayatına girdiği ve gelişime başladığını da anlatmaktadır (Giray, 1997, 16-17).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, bu dönem birçok alanda bir başlangıç olduğu kadar, daha önceki yılları, bugünü ve yarını aydınlatan bir kesit olarak kabul edilmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yalnız sanat kültürünün değil, bütün toplum

kesimlerinin nasıl geliştiği daha iyi görülmüştür. Selçuk Mülayim, 1998 yılında yazmış olduğu “Cumhuriyet’in Kültür ve Sanat Kronolojisi” adlı kitabında, Cumhuriyet’in ilan edildiği yılın hemen gerisindeki 22 yılı da gözden geçirerek, kültür ve sanat alanındaki değişimin başlangıcını gün, ay ve yıl olarak izlemiştir. Bu konuda S. Mülayim, Plastik Sanatlar ve Sergiler, Müze ve Eski Eserler, Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar, Yayınlar, Olay ve Etkinlikler şeklinde de alt başlık oluşturmuştur (Mülayim, 1998, 7). Kültür ve Sanatta, kuruluş ve başlangıç çabaları 1920’li yıllarda temellendirilmiş, 1930’lara doğru sanat alanında yapılan gelişmeler yerli yerine oturmuştur. Özellikle, 1917’den beri İstanbul’da açılmakta olan Galatasaray sergileri ile adeta yarışa giren Ankara, sonunda “Devlet Resim ve Heykel Sergisi” adıyla bu etkinliği Ankara’ya taşımıştır (Mülayim, 1998, 8). 1967 yılında, Ankara Sanat dergisinin ilk sayısı çıkmıştır. Toplamda 260 sayı çıkan dergi, 1987’den sonra Mavi Ankara adıyla 18 sayı çıkmıştır (Mülayim, 1998, 212). Ayrıca, Anadolu’nun farklı illerinde de resim ve heykel sergileri, müze açılışları olmuştur. Bu durum, kültür ve sanatın yalnız İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde gelişmediğini aynı zamanda da bu gelişim ve değişmelerin diğer şehirlere de yansıdığını göstermektedir. 1971 yılında Afyon Arkeoloji Müzesi açılmıştır. Aynı yıl Eskişehir Yunus Emre Müzesi, Edirne Türk-İslam Eserleri Müzesi, Ahlat Açık hava Müzesi de açılmıştır (Mülayim, 1998, 230).

2006 yılında yayınlamış olduğu, Denizli’de Plastik Sanatlar ve Sanatçılar adlı kitabında Yaşar Tok, Denizli’nin plastik sanatlar konusunda İbrahim Çallı’yı başlangıç saymıştır. Denizli’deki sanat eğitimi kurumlarını, sanat galerilerini, açılmış olan resim sergilerini, rakamlarla destekleyen istatistiksel bilgilere yer vermiştir. Denizli’de açılan ilk galeri, 1982 yılında Devlet Güzel Sanatlar Galerisi’dir. Ardından 1984 yılında Akbank Sanat Galerisi açılmıştır. 1940’lı yıllarda Denizli Halkevi’ndeki resim kurslarıyla başlayan hareketliliğin, 1985 yılından sonra Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi’ndeki kişisel sergiler ve koleksiyon sergilerin açılmasıyla arttığı görülmektedir (Tok, 2006, 33).

MATERYAL VE METOD

1950 sonrası Denizli’deki sanat etkinlikleriyle ilgili ulaşılmış bilgi ve belgeler nelerdir?, Konuyla ilgili uzman görüşleri nelerdir? Bu iki soru araştırmanın problem cümlesidir. Denizli ilinde 1950 sonrası Çağdaş Türk Resim Sanatı’na ilişkin

gelişmeler; Denizli’ de yaşayan sanatçılar, akademisyenler, sanat yazarları, sanat eğitimi veren kurumlar, atölyeler ve bu gelişimi destekleyen belgelerin incelenmesi ile ne düzeyde olduğuna dair bir araştırma yapılmıştır. Bu amaçla, Denizli’deki sanat etkinlikleri, seçilen uzman kişilerce hem mülakat ve ses kayıt şeklinde hem de kişilerde mevcut olan bilgiler toplanarak incelenmiştir. Bunun sonucunda toplanan bilgiler doğrultusunda araştırmanın problem durumu ortaya konup, Denizli ilindeki sanat hareketlerinin gelişimi ve belgeler değerlendirilip sonuç çıkarılmıştır.

Araştırmanın genel amacı, Denizli İlindeki çağdaş Türk resim sanatının gelişimi hakkında durum tespiti yapmaktır. Bunun için,

- Kentte yaşayan sanatçıların, sanat eğitimcilerinin, akademisyenlerin görüşlerini derlemek,
- Denizli’de geçmişte yapılmış sanat etkinlikleriyle ilgili belgeleri incelemek,
- Sanat ortamlarını (sergi salonu – atölye – eğitim kurumu) incelemek,
- Sanatçıları ve eserlerini incelemek,
- Ve nihai hedef olarak bulgular ışığında değerlendirme yapmak ve önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır.

Cumhuriyet dönemi çağdaş Türk resim sanatı, özellikle İstanbul ve Ankara olmak üzere büyük kentlerimizde hızla gelişirken, Anadolu kentlerinde aynı oranda gelişmemiştir. İzmir’i de dahil edersek üç büyük kentimizden hemen sonra adlarını zikredebileceğimiz, Bursa, Eskişehir, Adana, Antalya ve bu ölçekteki diğer kentlerimizde son dönemlerde önemli çağdaş sanat etkinlikleri görülmeye başlamıştır. Denizli bu anlamda (sanatsal gelişmişlik) 3. kuşak kentlerimizden sayılabilir. Son 30 yıl içinde küçük ve orta ölçekli bir kentten büyük şehre doğru hızla dönüşen Denizli İlinde her türden sanat etkinliklerini tarihsel dizge içinde incelemek, sosyal hayattaki gelişmeleri anlayabilmek bakımından oldukça önemlidir. Bu araştırmayı salt sosyolojik bir nedenle açıklamak yanlış olmasa bile eksik olur. Öncelikle kentin resim sanatı ile ilgi sorunlarını, sanatçıları ve eserlerini tespit etmek, sonraki araştırmalara zemin oluşturması bakımından da önemlidir. Bu tür çalışmalar, bu konuda çalışan araştırmacıları cesaretlendirebilir.

Alt Problemler

1. 1950 sonrası Denizli'deki **sanat etkinlikleriyle** ilgili ulaşılmış bilgi ve belgeler nelerdir? Konuyla ilgili uzman görüşleri nelerdir?
 2. Denizli'de yaşamış **önemli sanatçılar kimlerdir**, bunlar hakkındaki (sanatsal üslup, teknik, konu) uzman görüşleri ve belgeler nelerdir?
 3. Denizli'deki **sanat eğitimcileri, akademisyenler ve sanat yazarları** hakkındaki görüşler nelerdir?
 4. Denizli İlindeki sanatçıların kurmuş oldukları, özellikle resim sanatı ile ilgili **sanat dernekleri veya sanatçı grupları** hakkında uzman görüşleri ve belgeler nelerdir?
 5. Denizli'deki **sanat galerileri** hakkında uzman görüşleri ve belgeler nelerdir?
 6. Denizli'de **sanat eğitimi veren resmi ve özel kurumlar - atölyeler** hakkında uzman görüşleri ve belgeler nelerdir?
 7. Denizli'deki **sanatsal gelişmeler hakkında uzman görüşleri** nelerdir?
 8. Denizli'deki **sanat ortamıyla ilgili uzman kişilerin beklentileri** nelerdir?
 9. Denizli İlinde özellikle 1950 sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatının gelişim dönemleri hakkında uzman görüşleri nelerdir?
- Görüşme yapılan uzmanların **kişisel bilgileri** nelerdir? (Örnekleme bulguları için)

Araştırmamız, Denizli İlindeki sanat eğitimi veren kurumlar, ressamlar, sanat yazarları, resmi- özel galeriler ve resim atölyelerinden derlenen bilgi ve belgelerle sınırlıdır.

Yaptığımız araştırma, mevcut durumu betimlemeyi amaçlayan tarama modeli (survey) bir çalışmadır. **Görüşme** ve **Belge İnceleme** olmak üzere, iki temel *nitel araştırma yönteminden* yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak *Alan Uzmanı Kişilerle Görüşme Formu (Ek-1)* kullanılmıştır. Veri çeşitliliğini artırmak için belge (doküman) inceleme yapılmıştır (Karasar, 2002, 76-81).

Araştırmamız, Denizli İlinde yaşayan “alan uzmanı olarak nitelendirdiğimiz” sanat insanları ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, tipik durum örnekleme, kritik durum örnekleme ve zincir örnekleme modellerinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, 71-73).

Denizli'deki tüm sanat insanlarına ulaşmak mümkün olamayacağından, konuyla yakınlıkları bakımından özellikle bilgi sahibi sınırlı sayıda kişiler ve kurumlar tercih edilmiştir.

Bilgisine başvurulmuş *alan uzmanları* 4 grupta toplanmaktadır:

- Sanatçılar
- Sanat Eğitimcileri (öğretmenler)
- Akademisyenler (Resim- sanat eğitimi)
- Sanat Yazarları (Eleştirmenler)

Kurumlar;

- Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (Devlet Güzel Sanatlar Galerisi)
- Denizli Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü (Turan Bahadır Sergi Salonu)
- Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi
- Pamukkale Üniversitesi
- Özel Resim Atölyeleri

Kritik örneklem “eğer bir grup belirli bir problemle karşılaşıyorsa, benzer özelliklere sahip diğerleri de aynı problemle karşılaşır” varsayımına dayanır (Patton, 1987, 24). Dolayısıyla yukarıda genel çerçevesi belirlenen gruplar içinden en öne çıkanlarıyla görüşmeler yapılmış ve belge talep edilmiştir. Bundan sonraki süreçte zincir örnekleme devreye girmiş, görüşülen kişilerin yönlendirdikleri (referans) diğer alan uzmanı kişilerle de görüşmeler yapılmıştır. Sonuç olarak, alan uzmanı olmasalar bile konumları itibarıyla gerekli görülen diğer kişilerle de görüşmeler yapılmıştır.

Toplam alan uzmanı 25 kişiyle görüşme yapılmıştır. Verilerin 12 tanesi sözlü görüşme şeklinde ses kaydı alınarak yapılmıştır. Geri kalan 13 kişiden ise yazılı cevap alınmıştır.

Örneklem gruplarının bireysel özelliklerine ilişkin istatistiksel bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1.1. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Cinsiyet Dağılım Tablosu

CİNSİYET	Kişi
Kadın	7
Erkek	18

Toplam (N)	25
------------	----

Tablo 1.2. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Yaş Dağılım Tablosu

YAŞ	Kişi
22-30	-
31-40	5
41-50	12
51-60	6
61-70	2
70 üstü	-
Toplam (N)	25

Tablo 1.3. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Meslek/Kariyer Tablosu

Meslek/Kariyer	Kişi
Sanatçı	12
Sanat Eğitimci (Öğretmen)	10
Akademisyen	6
Sanat Yazarı (Eleştirmen)	5
Diğer	-
Toplam (N)	33

Tablo 1.4. Görüşlerine Başvurulan Uzmanların Eğitim Durumu Tablosu

Eğitim Durumu	Kişi
İlköğretim	-
Ortaöğretim	-
Önlisans	-
Lisans	20
Lisansüstü (YL/Dr)	5

Veri Toplama Araçları

İki tür veri toplama aracı kullanılmıştır. A. Görüşme Formu: Veriler yazılı ve ses kaydı olarak alınmıştır. B. Belge İnceleme.

Görüşme Formu

Kişisel özellikler dışında 20 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Form, EK-1 yer almaktadır.

Belge İnceleme

Nitel araştırmada, doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla, görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilir. Bu demektir ki, belge incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir. Belge incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Hangi belgelerin önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Örneğin, bu araştırmada veri kaynağı olarak, sanat etkinliği ile ilgili haber niteliği taşıyan yazılar taranmıştır. Denizli’de yaşayan sanatçıların sergi katalogları incelenmiştir.

Araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem ve görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu anlamda, belge incelemesi, araştırmacıya zaman ve para tasarrufu sağlamış olur. Belge incelemesi diğer yöntemlerle birlikte kullanıldığında veri çeşitilmesine (data triangulation) önemli ölçüde katkı sağlar ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgilerin güvenilirliğini artırmış olur (Yıldırım ve Şimşek, 2003, 140-141).

Veri Analizleri

Görüşme formu, araştırmanın alt problemlerine göre yapılandırılmış soru setinden oluşmaktadır. Bu haliyle içerik analizi yapmaya elverişlidir. İçerik analizinde sorulara verilen yazılı ya da sözlü yanıtlar, ham veriler olarak tablo içine alınır. Farklı kişilerden elde edilen aynı temaya bağlı yanıtlar ise sıklık durumuna göre kodlanır. Bu araştırmanın eklerinde, veri analizi için söz konusu tablolar yer almaktadır. Daha sonra bu tema-kod öbekleri araştırmacı tarafından bulgu seti olarak değerlendirilerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, 162-176). Bunları destekleyen belgeler aynı alt problemi cevaplamak için gruplanır ve ilgili bulgu ve yorumlar kısmında yer verilir. Örneğin bu araştırmada, Denizli’de 1950 sonrası sanat etkinlikleriyle ilgili uzman görüşleri, nispeten eksik bilgi içereceğinden, belli bir döneme ait belgeler tarihsel sırasıyla incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2003, 150).

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİ

Çağdaş Türk Resmi, sanat terminolojimiz bakımından günümüzden geriye doğru sınırlı bir dönemi kapsar. Dilimizde Cumhuriyet, “çağdaş (muasır)” sözcüğü ile Batı uygarlığı ve kültürü arasında bir bağ kurula gelmiştir. İngilizcede güncel anlamında kullanılan “Contemporary” den farklılık gösterir. Daha ziyade, çeşitli kültürel alanlarda Batı modernitesinin etkisini açıklamak için kullanılmaktadır. Araştırmaya konu olan Çağdaş Türk Resmi de, Batılılaşma hareketleri ile birlikte başlayan kültürel dönüşüm sürecini açıklamak için kullanılmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı İmparatorluğu’nun yoğun bir şekilde Batı ile etkileşim içinde olduğu ve ıslahat çalışmalarının görüldüğü dönemler, bu araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır.

1.1. Osmanlı Dönemi Resim Sanatı

Anadolu’da önceki dönemlerde ve diğer Asya kültürlerinde görülen nakış-resim, Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra Anadolu’da soyutlamacı bir üslupta oluşmaya başladığı ve Osmanlıların bu mirası devraldığı söylenebilir. Topkapı Sarayı Kitaplığı’nda bulunan ve bir aşk hikayesini anlatan Varka ile Gülşah adlı yazmanın minyatürleri Türk Moğol güzellik ideallerini yansıtmaları bakımından 13.yy Türk resim sanatının nitelikleri hakkında fikir verir. Ayrıca; bu yazmadaki 71 minyatür Azerbaycanlı Abdülmümin’in eseridir. Günümüze ulaşmış Osmanlı Dönemi’ne ait en erken nakış-resim, minyatür örneklerinin XV. yüzyıla ait oldukları bilinmektedir (Tansuğ, 2003, 25). Ancak Anadolu beyliklerine ait resim örnekleri bulunamamış sadece 15. yy başlarındaki resim faaliyetlerini anlatan belgelere ulaşılabilmektedir. Bursalı ressam Hüsamzade Sunullah’ın resimleri hakkında bilgi veren; şair Latifi’nin şiirleri bu belgelerin en bilindiklerindedir. Latifi bu şiirlerinde Murat II (1421-1451) ve Mehmed II (1451-1481) zamanındaki ressamların gerçekçi üslupları hakkında bilgilere dikkat çekmiştir (Tansuğ, 2003, 25).

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u almasından sonra başta Venedik olmak üzere batı ile kültürel ilişkilerde ilk kıpırtılar görülmeye başlanmıştır. 1477-1478 yılları arasında Constanzo da Ferrara, Fatih Sultan Mehmed'in büst portresinin yer aldığı bir madalya hazırlamış ve kimi çizimler yapmıştır (Renda, 2001, 7). Aynı dönemde Türk ressamlardan Bursalı Nakkaş Sinan Bey Venedik'e giderek çalışmıştır. Dönüşünde Fatih Sultan Mehmed'in gül koklayan portresini yapmıştır (bkz. Resim 1, [http://tr.wikipedia.org/wiki/Gentile Bellini](http://tr.wikipedia.org/wiki/Gentile_Bellini), (2011))

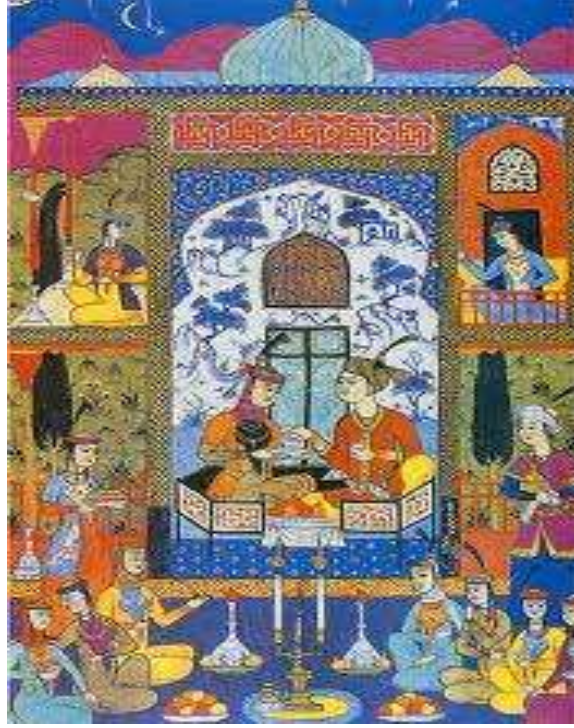
Resim 1. Gentile Bellini, “ Fatih Portresi” ve “ Fatih’in Gül Koklayan Portresi”

İleri bir resim sanatının geliştiği Fatih Sultan Mehmed döneminden sonra iki yüzyıl Türkler batı ile ilgilenmemişlerdir. Ayrıca bu dönem Osmanlı İmparatorluğunun politik, ekonomik ve kültürel bakımdan altın çağıdır. Bu dönemde Türk sanatının Batı sanatı üzerinde etkili olduğunu görüyoruz. Bunun en erken örneklerine 15. yüzyılda Avrupalı ressamın tablolarını da rastlıyoruz. Daha 14. yüzyılın ortalarında tablolarda ilk hayvan veya kuş figürlü halıların kullanılmaya başlandığı, 15. yüzyıl sonlarına doğru hayvan figürlerinin yerini geometrik desenli halıların almış olduğunu görüyoruz. Bunlar 1451'den sonra önce İtalyan, sonra Flemenk ve Hollanda tablolarında 16. yüzyıl başlarına dek tasvir edilmiştir (Ersoy, 1997, 50).

Beyazıt II çağının eserlerinden Şeyhi'nin Hüsrev ve Şirin'i 15.yy sonu ve 16.yy başı Türk Minyatür Sanatının ayırıcı özelliklerine sahiptir (Tansuğ, 2004, 151). (bkz. Resim 2, <http://www.turkcebilgi.com/hüsrevüşirin/ansiklopedi>,(2011))

Resim 2. Hüsrev ve Şirin

Kanuni Sultan Süleyman çağında ise; Kanuni Sultan Süleyman'ın seferlerine katılarak olayları, durak yerlerini anlatan ve kentlerin görünümünü çizen Matrakçı Nasuh'un resimleri belge niteliği taşımaktadır. Kanuni'nin 1534-1536 yıllarında İran'a yapmış olduğu seferi anlatan Mecmû'ı Menâzil veya Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn, İstanbul'dan Bağdat'a yüzü aşkın yerin plan-resmini anlatmaktadır (Renda, 2001, 16).

Yine Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Sokullu Mehmed Paşa adına hazırlanan, Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar seferini ve sefer esnasında ölümünü anlatan Nezhret ü'l-Esrâr ü'l-Ahbâr der-Sefer-i Sigetvar (1569) adında 20 minyatürlü eser resmedilmiştir. Lokman'ın yazdığı 2. eser ise, Selim II zamanındaki savaşları, fethedilen şehirleri gösteren 43 minyatürlü Şehnâme-i Selim Han'dır. Sokullu Mehmed Paşa, Şehnâmecî Seyyid Lokman'ın şehnâme tarzında yazdığı Şehnâme-i Selim Han adlı eserin resmedilmesi işini Nakkaş Osman'a veren kişidir (Mahir, 2005, 24).

İstanbul Üniversitesi Kitaplığı'nda bulunan 1586 tarihli 77 minyatürlü Asâfi Paşa Şücaatnâmesi Türkçe bir yazmadır. XVII.yy.'ın başlarında nakkaş Hasan Paşa ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık Osman II'nin Hotin seferini anlatan 20 minyatürlü

mesnevi tarzında Türkçe “Hotin Fetihnâmesi” nde kale ve şehir tasvirleri bulunmaktadır (Aslanapa, 2007:380-381).

Nusretnâme adlı yazma, Lala Mustafa Paşa'nın Doğu seferini konu edinen bir yazmadır. Silsilenâme adlı eser 40 minyatürlüdür ve birinci bölümde Adem ve peygamberlerden, halifeler ve Moğol ve Selçuk sultanlarına kadar uzanan tarihsel ve efsanevi kişiliklerin hikâyelerini anlatır. Siyer-i *Nebevi*, Muhammed bin Said'in 9. yüzyılda yazdığı Siyer yazmasının Türkçe çevirisidir. Eserin 2.cildinde 85 minyatür, Peygamberin hayat ve savaşlarıyla ilgili konuları ele almaktadır (Tansuğ, 2004:154).

Mehmed III' ün 1596-97 yılları arasında Macaristan'a yaptığı seferle Eğri Fethini ve Haçova meydan savaşını konu alan şehnâme türünde bir eser, dönemin şehnâmecisi Talikizâde Suphi Çelebi tarafından 1598'de kaleme alınmıştır. Mesnevi tarzında Türkçe yazılan ve Şehnâme-i Sultan Mehmed III veya Eğri Fetihnamesi adlı eserin sonunda, tasvirlerin Nakkaş Hasan tarafından yapıldığı yazılıdır (Mahir, 2005, 61).

Aynı zamanda XVIII. yy., minyatür-nakış resmi ile hat sanatı geleneğinin terk edildiği bir çağ değildir. Örneğin; 18.yy'ın ilk yarısında yaşayan ünlü minyatür ressamı Levni'nin, tıpkı Hüsnü Aşkî yazan Şair Şeyh Galip gibi İslami sanat standartlarını tüketircesine doruğa ulaştırmıştır, bu da her şeyden önce perspektifin girmeye başlaması ve resimde figür ve diğer motiflerin modle edilmesi yolunda eğilimlerin baş göstermesidir (Tansuğ,1983:216).

Bir başka resim dizini ise; XVIII.yy başlarındaki Levni'nin III.Ahmet Surnâmesi'dir. Levni'nin eserleri arasında başyapıt olarak nitelenebilecek bu eser Topkapı Sarayı Müzesi III. Sultan Ahmed Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Levni'nin meşhur Surnâmesi'nin sonunda Levni'nin imzasını taşıyan 137 adet minyatür yer almaktadır. Bu minyatürlerin herbiri Levni'nin engin sanat anlayışını yansıtmış ve durağanlaşmış olan Osmanlı Resim sanatını hareketlendirmiştir (Özçimi, 2009, 20).

19. yüzyıl başından itibaren, kitap sayfaları arasında yer alan minyatürlerin hemen hemen tümüyle ortadan kalktığı görülür. Bundan böyle 19. yüzyıl boyunca kitaplarda ve gazetelerde taş baskısı resimler yer alacak, hat sanatçıları da büyük ölçüde etkileyen matbaa tekniğinin ancak bir vakitler elyazmalarını resimlemiş olan

minyatür sanatçılarında artık hiç bir şans tanımadığı da anlaşılacaktır. Resim sanatının eski soyut, şematik ve klişeleşmiş figür ve motiflerden ayrılarak, 19. yüzyılda kendisini doğanın gözlemine adanmış bir uğraş haline gelmesi yeni bir eğitim disiplini de zorunlu kılmıştır. Resim uğraşlarının bu yöne çevrilmesinde bilimsel ve teknolojik gelişmelerinde payı büyüktür. 19. yüzyıl başlarına gelinceye değin ülkeler, hatta kıtalar arasında patlama noktasına ulaşan bir iletişim yoğunlaşması gelişmiş ve Avrupa organize olmuş teknik hazırlığı nedeniyle, kendi dışındaki ülkeler üzerinde egemenlik hakları aramaya koyulmuştur (Tansuğ, 1983, 217). 19. yüzyıl boyunca özellikle İstanbul'da yaşayan azınlıkların resim sanatıyla yakından ilgilendiği izlenir. Bu yüzyılda *Civanyan* başta olmak üzere *Yazmacıyan, Tuzcuyan, Köceoğlu Kirkor, Serkis, Drayon* gibi ressamlar ün kazanırlar. 16. 18. ve 19. Yüzyıl İstanbul'u bir çok batılı sanatçının ilgi merkezini oluşturur. Resimlerinin içerdiği konular doğrultusunda günümüzde "Boğaziçi Ressamları" olarak tanınan bu ressamlar İstanbul'daki Fransız merkezi aracılığıyla etkinlik gösterirler, ayrıca, Avrupa kültürü Osmanlı toplumunu her alanda etkisi altına alırken, resim sanatı Batı'ya özgü niteliklerini saklı tutarak Türk sanatına doğrudan katılır (Giray, 1997, 17).

18. yüzyıldan başlayarak Osmanlı resminde toplumdaki değişime koşut olarak Batı etkileri yoğunlaşır. 19. yüzyılda ise öğretim alanına da katılan Avrupa anlayışındaki resim sanatı, varlığını gerçekçi boyutlarda ortaya koyar. Osmanlı Devleti'nde resim öğretimine ilk kez Selim III döneminde kurulan *Mühendishâne-i Berr-i Hümayûn*'un öğretim programında resim derslerine, (1793-1794) yer verilir. 1885'de öğrenime açılan *Mekteb-i Fünunu Harbiye-i Şahanedede* de resim dersleri önem kazanır. İspanyol Chiron (1837) bu okula resim öğretmeni olarak atanır. 1845'de Mekteb-i Harbiye "İdadi" ve "Harbiye" olarak iki aşamaya ayrılır. Fransız asıllı Kess, "İdadi" bölümü Resim Öğretmenliği'ne atanır (Tansuğ, 1983, 217). Bu okulların programlarında yer alan resim dersleri, askerî yapabilecek genç subayların yetiştirilmesini amaçlar. Ancak, batılı resim tekniğinin temeli bu okullarda atılır ve askerî okullar Türk resim sanatının ilk önemli sanatçıları yetiştirirler. Mühendishane, Harp Okulu, Tıbbiye gibi kurumlarda eğitim gören sanatçıların birçoğu Avrupa'ya giderek resim bilgilerini artırmışlardır. Ferik İbrahim Paşa, Ferik Tefik Paşa, Kolağası Hüsnü Bey, Servili Ahmet Emin Bey, Osman Nuri Pasa, Şeker Ahmet Paşa, Hüseyin Zekai Paşa, Süleyman Seyit Bey bu sanatçılar arasındadır. Asıl amaç, askerlikle ilgili teknik çizim ve arazi krokileri çizebilme yeteneği kazandırmak olmasına karşın bu

okullardan yetişen gençler Türk resim tarihinde batı anlayışında resmin ilk öncüleri olmuşlardır. Mesleği subay olan rütbeli ressamlardan bazıları Hendese-i Mülkiye'nin (1869) dört yılı kapsayan öğretim programında resim dersi yer alır. İstanbul Galatasaray Sultânisi (1869), Darüşşafaka Lisesi (1873) gibi orta öğretim kurumlarında da resim dersleri önem kazanır (Tansuğ, 1983, 217).

19. yüzyılın yağlı boya ressamı adıyla da anılan, bazen Türk primitifleri de denilen sanatçıların pek çoğu bu okullardan yetişmedir. Geniş bir detay zevkine sahip bulunan bu sanatçılar figürden çok manzara resimlerine yönelmişlerdir. Yıldız Sarayı'nın havuzlu bahçeleri ve saray salonlarını büyük bir gözlem çabasıyla ele alan bu sanatçıların zamanla dış gözlemden uzaklaşarak fotoğraf modeller kullandıkları da tespit edilmiştir. Hüseyin Giritli, Osman Nuri, Hilmi Kasımpaşalı, Mustafa Salih Molla Aski, Ahmet Ziya, Fevzi, Fahri Kaptan bu grubun en çok bilinen sanatçılarıdır. Aynı dönemde yapılmış pek çok imzasız resim de bulunmaktadır (İnce, 1997, 19). 19. yüzyılın ilk yarısında başlayan asker ressamı hareketi, 18. yüzyıl başlarından bu yana Batı ile ilişkiler kuran saray çevrelerince de desteklenmiştir. Padişah Abdülmecit I' den bu yana Osmanlı sultanları yabancı resamlara büyük ilgi göstermiş ve bu davranışları ile onların örnek alınması gerektiğini ima etmişlerdir (İnce, 1997, 19).

Bunların arkasından yetişen Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyit, Hüseyin Zekai Paşa, Hoca Ali Rıza gibi sanatçılar doğaya bağlı ama daha özgür çalışmalarla yeni bir yolun öncülüğünü yapmışlardır. Paris' de Boulanger ve Gerome gibi akademik eğitim veren ressamların yanında çalışmış olan bu ressamlar Courbet, Corot gibi Fransız realistlerinin etkisiyle gerçekçi doğa betimlemeleri yapıyorlardı (Ersoy, 1997, 57).

27 Nisan 1873 yurdumuzda ilk resim sergisini düzenlemiş ve kendi resimlerini de sergilemiş olan Şeker Ahmet Paşa 5 Mayıs 1906 tarihinde ölmüştü. 1862-1870 tarihleri süresince öğrenim gördüğü Paris'ten 1871'de Türkiye'ye dönen Şeker Ahmet Paşa Türkiye'de resim sanatının yerleşmesinde ve gelişmesinde büyük katkılarda bulunmuştur. Bedri Rahmi Eyüboğlu onu yapıtlarını değerlendirirken bu zat uzun süre Paris'te kalmasına rağmen bize oradan en ufak müze kokusu getirmemiştir. Şeker Ahmet Paşa'yı doğrudan doğruya primitiflerimiz arasında zikretmemiz lazımdır. Bundan 40-50 sene evvel resim tahsil eden kimsenin daha ziyade şark işlerinde bağlı kalması üzerinde durulacak bir hususiyettir..." diyerek O'nun Avrupa'da aldığı

eğitime ters orantılı olarak doğu işlerine bağlılığını belirtmek istemiştir (Elmas, 1998, 67). şeker Ahmet Paşa'nın yaptığı resimlerin mükemmelliği Sultan Abdülaziz'in kulağına kadar gitmişti. Kendisi de iyi bir ressam olan Sultan Abdülaziz 1861' de Ahmet Ali'yi resim tahsili için Fransa'ya gönderdi. Ahmet Ali, Paris'te asker olan Türk öğrencilerinin devam ettiği Mekteb'i Osmaniye'ye girdi. Bir süre burada okuduktan sonra Paris Güzel Sanatlar Akademisi'ne (Ecole des Beaux-Arts) kabul edildi ve bu okulda o devir Fransa'sının en ünlü ressamlarından olan Gustav Boulanger ve Jean Leon Gerome'un atölyelerinde resim tahsil etti (Ozanoğlu, 1983, 13). Gerom'un, Mısır, Yunanistan'ı, Cezayir'i gezdiği İstanbul'a gelerek doğuyu konu alan doğu'nun egzotik yaşamını yansıtmaya yönelik resimler yaptığı bilinmektedir. Örneğin; "kahveci arap", "yatmış aslan" ve "dans eden zeybekler" , "müezzinin çağrısı" adlı resimler gibi. Aynı zamanda yetkin bir desen ustası olan Gerome, uzun zamanlar Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda hocalık yapmış ünlü bir akademisyen'dir (Ozanoğlu, 1983, 13). şeker Ahmet Paşa'nın Paris'te açılan 1867 Uluslararası karakalem büyük boy bir portresi ile katıldı. şeker Ahmet Paşa, böylece yurt dışında eserlerini sergileyen ilk Türk sanatçısı ünvanını da kazanmış oldu. 1869 ve 1870 yıllarında Paris'in yıllık devlet sergisi olan Salon'a eserleri kabul edildi. Türk ve Müslüman olan böyle bir sanatçının başarılı resimleri sanat çevrelerinde ve basında olumlu ve büyük yankılar uyandırdı. Padişah, 1867 yılındaki Avrupa gezisi sırasında Uluslararası Fuar'da eserlerini görüp ressamlık yeteneğini bir kez daha değerlendirdiği şeker Ahmet Paşa'ya, Dolmabahçe ve Çırağan Saraylarında oluşturmak istediği tablo koleksiyonu için resim satın alma görevini verdi. 1870 yılı sonunda Ecole des Beaux-Arts'dan üstün başarı ile mezun olan şeker Ahmet Paşa resim alanında en büyük ödül olan Prix de Rome (Roma ödülünü) kazandı ve okul idaresi tarafından Rönesans devrinin ünlü sanatçılarının eserlerini yakından görüp inceleyebilmesi için İtalya'ya gönderildi. Roma'daki incelemelerinden sonra 1871 yılında Türkiye'ye döndü (Ozanoğlu, 1983, 13). Güzel sanatların, bu arada resim sanatının batı toplumunun gelişmesindeki derin etkilerinin bilincine varmış bulunan şeker Ahmet Paşa, daha ayağının tozu ile yurda gelir gelmez, memleketimizde de resim kültürünü halka benimsetmek ve güzel sanatlara karşı bir ilgi uyanmasını sağlamak için bir resim sergisi açma hazırlıklarına girmişti. Bu arada Beyazıt Zeyrek, Kaptan İbrahim Paşa Sanayi Mektebi'ne resim öğretmeni olarak tayin edildi ve kolağalığına (Eskiden yüzbaşı ile binbaşı arasında bir rütbe) getirildi (Ozanoğlu, 1983, 13).

Diğer önemli asker ressamımız ise; Hoca Ali Rıza (1864-1935)'dir. Türk resim sanatının ilk ve en önemli baskıları Hoca Ali Rıza'nın öğrencilerine örnek olarak ürettiği taş baskıları (litografiler)dir. Yirmi senedir galerilerde, müzayedelerde, koleksiyonlarda sayısız örneği ile karşılaştığım bu, en eskisi 112 yıllık sanat eserlerini irdeleyen bir araştırmanın olmamasını önemli bir eksiklik olarak görüyorum. Bu "Resim Meşikleri"nin temiz ve tam örneklerinin zaman içerisinde tıpkıbasımlarının gerçekleşmesinin toplumumuzun genç kuşaklarının bu büyük ustayı tanımaya, unutanların anımsamasına ve hepimizin görsel eğitimimize önemli katkılarda bulunacağını düşünüyorum. Rahmetli Süheyl Ünver, Ali Rıza Bey'in hocalık hayatını ve bu taş baskıların öyküsünü şöyle dile getirmektedir:

“Hoca Ali Rıza Bey'in bilhassa resme olan meyli ve bağlılığı ve muvaffak olması meclisi maarifi askerinin nazarı dikkatini çekerek Harbiye Mektebinde ikinci Mulazımlıkla çıktığı zaman doğrudan Nuri Paşa'nın resim dersine muavin tayin edilmiştir. Muavinliği esnasında talebe ile en çok meşgul ve onları sanat için aydınlatan Rıza Bey olmuştur. Nuri Paşa ile birlikte orduda eli boya ve fırça kullanmaya layık zabıtlar yetiştirmiştir. Resim muavinliğine ilave olarak o vakitler Harbiye Mektebi'nde kurulan zâdegan sınıfları resim muallimliği de verilir. Otuz sene resim muallimliği ile mektepte kalmış ve pek çok askeri ressam yetiştirmiştir. Bu arada Darüşşafaka'da da parasız olarak resim dersleri verir. Bu muvaffakiyet 1908'e kadar sürer. 1911'e değin Harbiye Matbaasının baş ressamlığını yapar. Matbaada bulunduğu zaman askeri mekteplerin de resim derslerinin intizamını temin ve başarısı için aldığı emir üzerine mekteplerde 3 sınıfa mahsus 30 örnekli 3 albüm hazırlar” (Gürel, 2000, 25).

Hüseyin Zekâi Paşa (1859-1919) daha çok manzara resmine ve mimari tasvirlerle yönelmiş, Avrupa'ya gitmemiştir. Süleyman Seyit Bey (1842-1913) ise çiçek resimleri ve natüramörler yapmıştır. Paris'te Cabanel atölyesinde çalışmış ve Türkiye'de yıllarca resim hocalığı yapmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi)nin kurucusu olan Osman Hamdi Bey (1842-1910), ressamlık alanında da ilgi çekici bir kişiliktir. Öbürlerinden farklı olarak bu sanatçı figürlü düzenlere ve portrelere yönelmiştir. 1864-1930 arasında yaşayan Hoca Ali Rıza, asker ressamının yine en ünlülerinden biridir. Evlerle çevrelenmiş sokak resimleri ve manzaralarda büyük başarı göstermiş sanatçılardandır (Tansuğ, 2004, 150).

Paris'e öğrenime gönderilen ressamardan Süleyman Seyit (1842-1913)'in eldeki resimlerinden ağırlıklı natüromortlar yaptığı aynı zamanda portreler ve peyzajlarda yaptığı bilinmektedir. Bazı resimlerinde ışık-gölge tekniğine dayanarak, doğanın hacim değerleri üzerinde durmuş ise de esas itibariyle, mevzuların hususiyetine göre değişik renk ahenkleri ile çalışmış ve siyahtan uzaklaşarak daima aydınlı arayan ışıklı bir renk havası içinde rengin lokal değerlerini araştırmıştır. Zümrüt yeşili ve özellikle veronez yeşilinin egemenliğinde tamamladığı manzaralarının yanında meyve ve çiçek konulu resimleri, sanatını yansıtan yapıtlarıdır. Bu eserleri, sadelikleri, renk yönünde arı, duru ve saydam oluşlarıyla dün yapılmışçasına taze duru. Kısaca kendinden önceki ressamlar gibi, nesnelerin hiçbir ayrıntısını ihmal etmemek için çaba harcadığını ancak giderek renkçi bir paletin inceliklerine vardığını görüyoruz (Tansuğ, 2004, 150).

Batıda öğrenim görmemesine rağmen Selvili Ahmet Emin; Bursa, Bozöyük, Eskişehir ve İzmit'ten doğa karşısında sevdiği kimi köşelerin görünümünü resmederek bir albüm meydana getirmesiyle Anadolu'ya obtik batı gözüyle bakan ilk ressamımız olmuştur. Hatta aldığı notları, bizde yöresel ilk değerlendirme olduğu da söylenebilir (Tansuğ, 2004, s.151).

Dışarıda öğrenim görmüş olsun ya da olmasın 19.yüzyıl Türk ressamlarının tümü aynı süreç içinde yer almışlardır. Sanatçı kişiliklerindeki, üsluplarındaki göreceli başkalıkların başlıca nedeni yetişme koşullarında rastlanan başkalıklardır. Asıl ilginç olanı "primitif" olarak nitelenen ressamların çoğunun Şeker Ahmet Paşa'dan Osman Hamdi'den hatta Halil Paşa' dan sonra doğmalarıdır. Bu sanatçıların doğum ve ölüm tarihleri göz önünde tutulduğunda "primitifler" diye adlandırılacak bir geçiş döneminden değil yıla, nitelikli olarak üsluba bağlı görünen, ortak bir manzara idealini sürdüren yaşatan ressamardan söz edilebileceği anlaşılmaktadır (Tansuğ, 2004, 151). Ayrıca; adı geçen bu sanatçılardan pek çoğunun aynı zamanda İstanbul'un 19. yüzyıl sonundaki ünlü fotoğraf sanatçısı kardeşler olan Ermeni asıllı Abdullah biraderlerin çektikleri fotoğrafları, manzara resmi kompozisyonları için birer şema olarak kullandıkları da belgelerle kayıtlanmıştır. 19. yüzyılın teknik icatlar süreci içinde fotoğrafın ortaya çıkmasıyla resim sanatı geleneklerinin belli ölçüde etkilenmiş olduğunu kabul etmek gerekir. Fotoğraf, resim sanatına yardımcı bir teknik olarak

günümüzde bile kullanılıyor. Ancak hiçbir zaman resim sanatının yerini alabileceği söylenemez (Tansuğ, 2004, 151).

Sanayi-i Nefise Mektebi

Gerçek anlamda bir sanat akademisi olan Sanayi Nefise, dönemin geleneklerini zorlayarak bu okul Osman Hamdi beyin katkısıyla açılmıştır ve çağını aşan, Çağdaşlaşma çabası içindeki Osmanlı Türkiye'sinde önemli bir adım atılmıştır. Batı örneklerine göre kurulan yüksek öğrenim kurumlarından biri daha açılmıştır. Yıl 1877, tarihe "93 Harbi" olarak geçecek olan Osmanlı-Rus Savaşı'nın en sıcak günleri yaşanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentinde ise, savaşın getirdiği acı ve zorluklara karşın günlük hayat devam etmektedir. Gündemde olan konulardan biri, milletin sanat ve kültür alanlarında eğitilmesini sağlayacak bir güzel sanatlar okulunun açılmasıdır. Bu konu ile ilgili 19 Ekim 1877 tarihli bir tezkere Maarif Vekâleti'nin arşivinde yer alır." Maarif vekili, dönemin ünlü aydınlarından Münif Paşa'dır. Okul müdürlüğüne *Guillemet* adında bir Fransız atandığı 31 Ekim 1877 tarihli *Takvim-i Vekâyi'de* ilan edilir. Okulun açılıp açılmadığı ve yeri bilinmemektedir. Bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi'nin nüvesi olan okul, ancak 1883 yılında açılır. Resmî adı *Mekteb-i Sanayi- i Nefise-i Şahane* olan fakat çoğunlukla *Sanayi- i Nefise Mekteb-i Âlisi* diye anılan okulun kurucusu *Osman Hamdi Bey*'dir. Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane, Osmanlı toplum yapısında değişimin simgesi olan kurumlardan birisi, kuşkusuz en zor başarılanıdır. Çağdaşlaşmanın devlet tarafından örgütlenmesiyle ulaşılan bu başarı, geleneklerde, inançlarda toplumda açık olarak yer almayan resim ve heykel sanatını öğrenime açar. Bu okulda yetişen sanatçılar, Türk sanatına yeni boyutlar ve ürünler katarlar ve hızla batılılaşmak zorunda olan Türk toplumunun yeni atılımlara, değişimlere yatkınlığını geliştirmede önemli rol alırlar. Batı'nın altı yüz yıllık resim, heykel kültürünün her yönüyle yüzyıla sığdırılmasının olanaksızlıkları Sanayi-i Nefise Mektebi'nin bu alanda tek söz sahibi kurumu olmasını sağlar (Giray, 1997, 25-26). (bkz. Resim 3, [http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanay-i Nefise Mekteb-i](http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanay-i_Nefise_Mekteb-i), (2011))

Osman Hamdi Bey'in Türk resminde tuvale anıtsal boyda figürü sokması onu çağdaşları olan diğer sanatçılardan da ayıran bir özellik olmuştur. Bir diğer özelliği ise; oryantalist olmasıdır. Kompozisyonlarında titiz bir işçilikle çalışmış resimlerinde önüne insan figürü yerleştirdiği tarihi mekanların süslemelerindeki ince detaylar özellikle fark edilmektedir (Elmas, 1998, 64).

Resim 3. Sanay-i Nefise Mektebi İlk Öğretim Kadrosu

Tuval alanının hiçbir yerini boş bırakmayarak, halı-kilim motifleri, çiniler, kumaş süslemeleri, mermer, tahta oymalar, eski yazılar sandukalar, doğu dekorunun en ince ayrıntıları kullanılmıştır. Büyük çapta minyatür değeri kazanan Osman Hamdi'nin eserlerinde, nakkaşların çizdiği, boyadığı figürlerin saçlarında, kaşlarında, halılarda ve aksesuarlarda görülen ince ayrıntılar dikkat çekmektedir. Onun tablolarındaki bu ince ayrıntıların altında, fotoğraftan resim yapması ve kaynak olarakta fotoğraf seçimi yatmaktadır. Konulu kompozisyonları dışında pek az peyzaj resimleri bulunur, figürlü peyzajlarında ise ağırlık yine figürlerdedir (Elmas, 1998, 65).

Abdülaziz dönemi sanat gelişmeleri arasına ressam Guillemet'in İstanbul'a gelişini Beyoğlu'nda resim atölyesi açmasını katmak gerekir. Bu ressamın İstanbul'a gelişi Osmanlı Devleti'nin Sanayi Nefise Mektebini açmasına denk gelmektedir.

Modern Türk Resminin ikinci büyük dönemi Sanayi-i Nefise Mektebi'nin 1883'te kuruluşundan sonra başlayan resim faaliyetine bağlanır. Bu okuldan mezun olup Avrupa'ya giden sanatçılar Fransız empresyonizminin etkileriyle yurda dönmüşlerdir. Halil Paşa (1857-1939), Sami Yetik (1878- 1945), Ruhi Arel (1880-1931), Avni Lifij (1889-1927), Namık İsmail (1890-1935), Şevket Dağ (1875-1944), İbrahim Çallı (1882-1960), Mihri Müşfik (1887-1950) Hikmet Onat (1885-1977), Feyhaman Duran

(1886-1970) bu dönem sanatçılarının belli başlılarıdır. Bu sanatçıların bir kısmı Güzel Sanatlar Akademisi'nde hoca olarak çalışmışlardır. Empresyonist eğilimleri olan, ama bunu oldukça farklı bir anlayışta gerçekleştiren sanatçıların başında Nazmi Ziya Güran'ı (1881-1937) anmak gerekir. Nazmi Ziya, ışık ve renk arasındaki ilişkileri belki ötekilerden daha yüklü bir duyarlılıkla yoğurmuştu. Yukarıda adı geçen sanatçılar arasında Avni Lifij'in de özel bir yeri vardır (Tansuğ, 1994, 161).

Gene kuşkusuz, Osman Hamdi Bey, Sanayi-i Nefise Mektebi (daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi ve bugünkü adıyla Mimar Sinan Üniversitesi) ve Arkeoloji Müzesi'nin (orjinal adıyla Müze-i Hümayun) kurucusu ve ilk yöneticisi; bir çok kazı gerçekleştirmiş bir arkeolog; Osmanlı Türkiye'sinde eski eserleri korumaya yönelik ilk girişim olan Asar-ı Atika yasasının mimarı olarak Türk Sanat ve Kültür tarihinde benzersiz bir örnektir (İskender, 1992, 33).

Osman Hamdi Bey sadece ressam değil aynı zamanda bir arkeolog olarak da ülkeye sayısız yapıt kazandırmıştır. En önemli arkeolojik çalışması, 1887'de gerçekleştirdiği Sayda (bugünkü Lübnan'da) kazıları sonucunda aralarında İskender Lahdi, Ağlayan Kadınlar Lahdi, Satrap Lahdi ve Likya Lahdi'nin de bulunduğu pek çok değerli yapıtı Arkeoloji Müzesi'nin koleksiyonuna kazandırmıştır (Plastik Sanatlar Dergisi, 1995, 1).

Şeker Ahmet Paşa'nın iki yıl arayla, 1873 ve 1875'te düzenlediği sergilerden sonra, 1900'lerin başında Pera'da ilk ciddi ve sürekli sergilerin açıldığını, bu sergilere yerel basından destek geldiğini görüyoruz. "İstanbul'un ilk salonu" olarak adlandırılan ve A. Thalasso'nun "Türk ekolünün oryantalist üstadları" olarak yorumladığı bu sergiler dizisini ve onlardan kısa bir süre sonra gerçekleşen Galatasaray Sergileri'ni, Cumhuriyet'e doğru hızlanan etkinliklerin öncül girişimleri olarak yorumlamak mümkün (Özsezgin, 2002, 115).

Galatasaray Sergileri'nde, her tür ve anlayışta resim sergilenebiliyordu. Bu durum, Cumhuriyet'in kuruluşunu izleyen yıllarda ve daha sonra, ressamların anlayış ve eğilim farklılığını olumlu yönde etkilemiş, daha da önemlisi, sanatçıların bir dernek çatısı altında, omuz omuza vererek karşılıklı dayanışma içinde çalışma bilincinin kökleşmesine yol açmıştır. Bireysel sergilerin henüz söz konusu olmadığı, sanatçı sayısının belirli bir çevre içinde dönüp durduğu bir aşamada, sanatçıların bu tür bir

dayanışma bilinci doğrultusunda hareket etmeleri, dönemin bir gereği idi. İkinci Meşrutiyet döneminin özgürlük ortamı ve saraydan gelen destek sonucu, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin toplu bir sergiyle birlikte, cemiyetin organı niteliğinde bir gazete de yayımlanmış olması, sanat olaylarının örgütlü bir nitelik kazandığı anlamına gelir (Özsezgin, 2002, 116).

1.2. 1914 Dönemi Resim Hareketleri

Sanayi-i Nefise'den mezun olarak ya da özel imkânlarla Paris'e giden bazı genç ressam, 1914'de yurda dönüp İstanbul'un sanat ortamında aktif bir rol almaya başlarlar. Bu sanatçılar 19. yüzyıl sonu ressamları gibi yapıtlarına imzalarını, «kulları» ibaresini ekleyerek koymuyorlar. Bu deyim esasında dinsel ve bir mahviyet ifadesidir. Ancak bu deyim kuşkusuz eski bir geleneğin devamı olan altın dolu keseler ve sosyal mevkilerle de bir bağlantısı yok değildir. 1914 kuşağı diye bilinen sanatçılar, açık hava ve serbest bir atölyenin gün ışığı gibi sorunlara eğilmek zorundaydılar. Gene 1914 yılında ressam Mihri hanımın çabalarıyla eğitime başlayan İnas (kızlar) Sanayi-i Nefise Mektebi'ne çıplak kadın model girmiş olduğunu da öğreniyoruz. Ne var ki bunlar o dönemde sanatçıların kaçamak gizli çabalarıdır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Valeri atölyesinde giysili yaşlı hamal modellere bakarak resim yapmaktan sıkılan bir sanatçının, Diyarbakırlı Yüzbaşı Tahsin'in, Osman Nuri Paşa ve diğer bazıları gibi, «Deniz Ressamları» denen bir grup içinde anıldığı bilinir. 1914 kuşağı sanatçıları oluşturan İbrahim Çallı (1882 - 1937), Avni Lifij (1886 - 1927), Feyhaman Duran (1886- 1970), Namık İsmail (1890-1935), Sami Yetik (1876 - 1945), Mehmet Ali Ağa (1878 - 1942), Ali Sami Boyar (1880- 1960) gibi açık havaya ve ışığa çok duyarlı ressam, kuşkusuz belli oranda Fransız empresyonistleri etkilemişlerdir; fakat kanımızca onların asıl hocaları adı geçen «doğa aşığı deniz ressamı» kadar manzara resminin doya doya tadını çıkararak Hoca Ali Rıza ve onlara ışıklı enteriyörlerin yolunu gösteren Ömer Adil (1868 - 1928) Muallim Şevket ve Şevket (1876- 1944) gibi sanatçılarımızdır diyebiliriz. 1914 kuşağı sanatçılarından bir kısmı, I. Dünya Harbinin son yıllarında Harbiye Nâzırı Enver Paşa'nın Şişli'de bir barakada kurduğu savaş ve asker resimleri atölyesinde çalışıyorlar. 1918'de Berlin ve Viyana'da sergilenerek, yenilenen Türk resmi üzerine ilk yabancı katalog yayını bu atölyede yapılan resimler üstüdedir (Tansuğ, 1983, 220).

İbrahim Çallı, 1880'li yıllarda Denizli'ye bağlı bulunan Çal kasabasında doğmuştur. Şeker Ahmet Paşa tarafından Osman Hamdi ile tanıştırılarak Sanayi-i Nefise'ye devamı sağlanmıştır. Daha sonra Avrupa sınavını birincilikle kazanarak gittiği Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda, en iyi Türk öğrencisi seçilmiştir (Özsezgin, 2002, 22). Şişli Atölyesinde yaptığı savaş resimleri ve toplumsal yaşamla ilgili konuların yanı sıra, ada-boğaz manzaraları, kadın portreleri ve çıplak figürlerde yapmıştır. Rus ressam Alexis Griçenko ile tanıştıktan sonra bir süre izlenimci teknikten uzaklaşarak grafikçi bir anlatımla şematik deseni ve az karışımlı renk anlayışını benimsemiş, Mevleviler adlı dizisini bu teknikle oluşturmuştur (İnce, 1997, 32). (bkz. Resim 4, http://tr.wikipedia.org/wiki/İbrahim_Çallı, (2011))

Resim 4. İbrahim Çallı “ Yeşil Elbiseli Kadın ”

Türk Resim Sanatı içinde önemli bir yer tutan “1914 Kuşağı” ya da “Çallı Kuşağı” adıyla anılan ressamlar arasında yer alan Hüseyin Avni Lifij, 1886 yılında doğmuştur. İstanbul'da devam eden tahsil hayatı ressam ve müzeci Osman Hamdi Bey'le tanışıp, daha sonra Halife Abdülmecit efendiye takdim edilip burslu olarak Fransa'ya gitmesiyle sonuçlandı. 1909-1912 yılları arasında Cormon atölyesinde çalışmalarına devam etti. İstanbul'a dönüşünde çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1927 yılında da vefat etmiştir. Lifij, 1914 kuşağının bir sanatçısı olarak Fransa'da almış olduğu eğitimi kendi sanat anlayışı ile senteze ulaştırarak kendine özgü sanatçı kimliği ile karşımıza çıkar. Genç yaşta ölmesine rağmen vermiş olduğu eserler Türk Resim Sanatı içinde çok önemli bir yer tutar. Eserleri arasında yağlıboya, karakalem, iki veya üç renk kalem, füzen (kömür kalem), pastel boya ile yapmış olduğu portre, peyzaj, kompozisyon

çalışmaları ve açık havada yapılan yağlıboya küçük resim eskizi anlamına gelen poşad çalışmalarını mevcuttur. Ayrıca fotoğraf sanatı ile de ilgilenmiştir (Gören, 1992, 26).

Lifij, büyük boy çalıştığı yağlıboya eserlerinde konunun önemine ağırlık vermektedir. Kendi duygularını her zaman ön plana alan ve aydın bir sanatkarın taşıdığı sorumluluğu bilerek onu tuvalinin resmettiği konularda sağlam bir şekilde halka aktarmayı düşünen bir anlayışa sahipti (Gören, 1992, 26).

Feyhaman Duran ise; Galatasaray lisesini bitirmiş, aynı okulda resim öğretmenliği yapmıştır. 1910 yılında Sait Halim Paşa tarafından Paris'e gönderilmiştir. Julian Akademisinde Jean Paul Laurens'in öğrencisi olmuş daha sonra 1 yıl da F.Cormon'un atölyesine devam etmiş, 1914'te de Türkiye'ye dönmüştür. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin ardından 1912 yılında "Türk Ressamlar Birliği" ve "Güzel Sanatlar Birliği"(1926)'nin yeniden örgütlenmesi ve düzenlenmesi çalışmalarına yardımcı olmuştur.1914 kuşağının portreci sanatçılarından olan Feyhaman Duran, fotoğraftaki gerçeklikten uzak, daha çok izlenimci üslupta resimler yapmıştır. Natürmort ve manzara resimlerinde ise; sıcak renk egemenliğine hakim, renk ve ışığın uyum içinde olduğu konuları resmetmiştir. 1944-1947 yıllarında Topkapı Sarayı Müzesi'nde çalıştığı enteriyörlerin sanatında önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçı 8 Mayıs 1970'de İstanbul'da ölmüştür (Başkan, 1994, 74).

Ali Sami Boyar, Mühendishane-i Berri-i Hümayun'un ilk öğrencilerindendir.1902 yılında Sanayi-i Nefise'ye giren buradaki eğitimini 1908'de bitiren sanatçı aynı kuşak içinde yer aldığı diğer sanatçılarla birlikte Paris'e gitti ve Paris güzel sanatlar okulunda F.Cormon'la çalıştı.1914 yılında yurda döndükten sonra Sanayi-i Nefise'de öğretmenlik yaptı. Ali Sami Boyar daha çok klasist-gerçekçi bir üsluba sahiptir (Başkan, 1994, 63).

Mehmet Ruhi Arel, 1900 yılında Mekteb-i Bahriye-i Şahane'yi bitirmiştir. Sanatçı 1 yıl kadar Sanayi-i Nefise'de eğitim aldıktan sonra 1909 yılında Paris'e gitmiştir. Academie Des Beaux Arts'da F.Cormon Atelyesi'nde 1914 yılına kadar çalışan sanatçı bir taraftan da Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi'ne "Paris Mektubu" başlıklı yazılar göndermiştir. Arel'in 1914 kuşağı ressamı içinde ayrı bir üsluba sahiptir (Başkan, 1994, 65). İzlenimcilikle birlikte otantik konuları yansıtmaya gereği eserlerinde gerçekçi öğeler de taşımaktadır. Türk resim sanatının toplumcu- gerçekçi öncülerinden olan Mehmet Ruhi Arel'in Nü çalışmaları da mevcuttur (Başkan, 1994, 65).

1.3. Anadolu Halk Sanatları

XVIII.yy başlarında ortaya konan kitap ressamlığı temel karakteristiklerinden ayrılarak kendini tükettiği görülmektedir. XV.yy' dan bu yana sanatçıların kitaptan bağımsız levha resimleri oluşturma eğilimleri, XVIII.yy minyatür kurallarının aşılmaya çalışıldığı görülmüştür. Duvar resimleri ise; XVIII.yy ortalarından itibaren, buldukları başkent ve taşra yörelerinin mimari zevklerine uygun olarak yaygınlık kazanmışlardır. Eski halk duvar resimlerinde, korkunç yüzü, boynuzlu, yarı insan, yarı hayvan figürler; mesela, Zaloğlu Rüstem'in Dev Sefit ile güreşi şeklinde resimler görülür. Asıl dikkati çeken nokta, insan vücudunun kılıfı olan elbiseye halk sanatında aşırı derecede yer ve değer verilmesidir. Hatta öyle elbiseler yapılmıştır ki vücudun aşkın, taşkın güzelliklerini elbiseler, örtüler koruyamaz hale gelmişlerdir (Aksel, 1960, 16). Bunun yanı sıra Anadolu Halk Sanatları arasında, İslami inanç sistemi içinde Türkler, hat (kaligrafi) sanatını, plastik değeri çok yüksek, soyutlayıcı şematizm yönünde karakteri çok belirgin bir düzeye erdirmişlerdir. 1828 yılında İstanbul'da bir matbaanın açılması ile kaligrafi sanatına olan ilgi azalmıştır. El yazması kitaplar içerisinde sanatsal nitelikteki minyatür resimleri; el yazması kitapların azalmaya başlamasıyla birlikte XIX.yy başında bu sanat terk edilmiştir. Duvar resim faaliyetleri ise, anonim nitelikteki bir zanaat çabasının belirleyicisi olmuştur. Ayrıca bu resimler gayri-müslim zanaatçıların elinde olduğunu gösteren belirtilerde bulunmuştur. Anadolu ve Rumeli'deki Osmanlı toprakları üzerinde ve başkent İstanbul'da yapılan tekkelerde levha üzerine din büyüklerinin tasvir resimleri yer almaktadır. Ayrıca, tekkelerde yapılan resimler tapınma amaçlı yapılmamıştır ki bu resimlerden iyilik, doğruluk gibi idealler kavranmak istenirdi. Surete karşı olan duyarlılık İslam inanç sisteminin doğal bir sonucu olup, yasaklama sorunu değildir. Halk resimleri arasında yazı resimlerinin yanı sıra Arap alfabesindeki harflerin, kuş, deve, gemi şeklinde kompoze edilmeleri İslam dünyasının geleneklerinin diğer İslam ülkelerine yayılmasını da sağlamıştır. Halk resim sanatında farklı bir tür olan cam-altı resimleri kırılğan malzemedan yapıldıkları için örneklerine az rastlanmıştır. Osmanlılarda zanaat ehli sayılan ressamlarla, yontu işleri yapanların halk arasındaki saygınlığı da azalmış, saray çevrelerinde de kabul edilmemişlerdir. Bunun sebebi ise, resim ve heykel sanatının batı yöntemlerine uygun bir eğitim hedefi ve sorunu olarak görülüyordu (Tansuğ, 1986, 81).

Halk sanatı üzerinde en önemli tesirleri olan çalışmaların başında çeyiz eşyası geldiği gibi, çeyizlik işlerinin en başında da çiçek motifi gelir. Bu çiçekle neler düşünülmez, ne manalar çıkarılmaz. Halbuki bütün bu eserler, halk arasında yerleşmiş, kökleşmiş resim zevkinden doğan sanat eserlerinin türlü vasıtalarla açıklanmasıdır. Armut şeklinde Maaşallahlar, tığ işleri, mekik işleri, iğne oyaları, boncuk oyaları gibi oylar resimden başka bir şey değildir (Aksel, 1960, 125).

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ ÇAĞDAŞ TÜRK RESİM SANATI

XIX.yy.'ın ilk yarısındaki çağdaş yeniliklere açılma sürecinin anlam kazanabilmesi için Osmanlı hükümdarlığına son verilip, cumhuriyetin ilan edilmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerinden biri olan halkçılık ve halkçılık ilkesinin bir sonucu olan ulusal egemenlik, kültür ve sanat alanlarının da gelişim süreçlerini belirlemektedir. Bu sanat alanında ortaya konan faaliyetlerin ülkenin geneline ulaştırabilmekte dönemin hedeflerindedir. Çağdaş kültür halk kitesine ulaştırabilmenin en iyi yolu ise; eğitiminde yaygınlaştırılmasıdır. Bu anlamda 29 ekim 1923 tarihi XX.yy her anlamda tarihi bir gün olarak görülmektedir. Bilim ve sanat eğitimi yapan kurumlarda da çağdaş batı uygarlığı örnek alınan yenilikler gerçekleştirilmiştir. Sanayi-i Nefise mektebinin yerini Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olarak, akademi deyiminin Türk dilinde benimsenmiş olmasıyla Türkiye'de sanat eğitimi yapılan bir akademinin kurulması Türk milleti için önemli bir adım olmuştur.

1919'dan başlayarak ülkenin büyük bir değişim hamlesi içine girdiğini gören Türk ressam, mimar ve heykeltıraşları, milli mücadeleyi destekleyen bir birlik anlayışıyla, batı ülkelerine karşı verilen bağımsızlık savaşı boyunca batının ileri teknolojisinin ülkenin gelişmesi için bir kaynak teşkil ettiğini de göz ardı etmemişlerdir. Milli Mücadele'de İstanbul'un işgal edildiği yıllarda bile sanatçıları ve eserlerine sahip çıkılarak Cumhuriyetin ilanını izleyen yıllarda bina sorunu çözümlenmiş ve 1926 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne Namık İsmail müdür olarak atanmıştır. Namık İsmail'in 1933 yılında bakanlığa sunduğu bir raporda; sanatçılara iş bulunması, devletin öngördüğü sanat işlerini Türk sanatçılara yaptırılması konularını önemle ele alınması hususunda dikkat çekilmiştir. Bu raporun sunulduğu 1933 yılı, Cumhuriyetin 10. Yıldönümünün kutlandığı ve milli mücadeleye ait resimlerin "İnkılâb Sergisi" adı altında halka sunulduğu bir tarihtir (Tansuğ, 2004, 157-158).

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin, 1916'da başlattığı Galatasaray Resim-Heykel Sergileri, İstanbul'un sanat yaşamına katkıda bulunmuştur (Tansuğ, 2004, 157-158). 1923 yılında Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayınlanan yazıda, Türk Ressamları Cemiyeti'nin resim

sergisi açılmıştır. Sergiye katılanlar arasında Ruhi Arel, Hüseyin Avni Lifij gibi önemli sanatçılar katılmıştır. Bu sergi, teşhir olunan tablolar açısından Türk ressamlığının vücut bulduğunu ispat eder nitelikte olması açısından önem taşımaktadır (Özyiğit, 2005, 289). Ayrıca, Sanayi-i Nefise Birliği resim şubesinin 11.Galatasaray sergisinin broşüründe (eski yazı ile) icra vekilleri heyetinin 12 Eylül 1926 tarihli resim sergi yönetmeliği yer almaktadır. Sergi sorumlulukları ise; Ruhi, Çallı İbrahim, Hikmet Onat, Ali Sami Boyar, Hüseyin Avni Lifij, M. Turgut Tok'a verilmiştir. Serbest resim atölyesinin kuruluş yönetimi ve programları da şu şekildedir, hocalar akşam kurslarında amatörler, yeni başlayanlarla tema olarak serbest çalışıyorlar. Hocalar grubu da Ruhi, İbrahim Çallı ve Hikmet Onat'dan oluşmaktadır. 1926'dan sonra Ankara'da sergiler düzenlenmiştir, fakat bu sergilerin 1926 kararnamesinin ele aldığı esaslar içinde "Devlet Sergisi" olarak ele alındığını gösteren bir ibare yoktur. Sergiye katılan resim sanatçılarına bakıldığında, Hoca Ali Rıza, Halil Paşa, Ömer Adil gibi ustaların yanı sıra, 1914 kuşağındaki, Şevket Dağ, Sami Yetik, Nazmi Ziya gibi isimler bulunmaktadır. 1927 yılında düzenlenen 11.Galatasaray Sergisinde, Ahmet Zeki Kocamemi, Ali Avni Çelebi gibi sanatçılar batı'da ki XX.yy akımlarına bağlanmadan konstrüktif sistem açısından üslup yenilenmesiyle seyircilerin beğenisine sunmuşlardır. Turgut Zaim ise, teknik yönden batı resmine bağlı olmakla birlikte, geleneklere bağlı kalarak Türk, biçim ve renk duyarlılığını yansıtmıştır (Tansuğ, 2004, 165).

2.1. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği

Türk resim sanatımızın başlangıç ve gelişme dönemlerinde yetişen sanatçılarımızın eğitim koşulları, ürettikleri yapıtların birikimi ve sanatlarını tanıtabilme, yaşatabilme amacına yönelik dayanışmalarını simgeleyen birlikleri, günümüz sanatçısının sanatını ve meslek yaşamını biçimlendiren temel öğelerdendir. Güzel Sanatlar Birliği'nden Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'ne, D Grubuna, Yeniler Grubuna ve diğerlerine uzanan sanatsal ve mesleki gelişme alanlarının saptanması, bu ressam gruplarına ilişkin araştırmaların yaygınlaşması ile belirginlik kazanacaktır. Bu bağlamda, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği, 1928-1942 yılları arasında Türk resim sanatının tanıtılması ve yaygınlaştırılması, özgünleştirilmesi çerçevesinde önemli etkinliklerde bulunan bir ressam birliği olarak görülmektedir (Giray,1983, 1). Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği, Türk resim sanatının tarihsel süreci içinde kurulan ressam derneklerinin üçüncüsüdür. Buna karşın Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk ressam birliğidir (Giray,1983, 2). Müstakillerin üyeleri, 1914 yıllarından sonra Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi'nde öğrenime başlayan sanatçılarımızdan oluşmaktadır. Öğrenim dönemlerini kapsayan yıllarda, Akademide

uygulanan yönetmelik uyarınca, ressam olarak mezuniyetleri belirli bir zaman süresi ile sınırlandırılmamıştır. Akademi atölyelerinde otuz yaşına dek resim çalışmalarını sürdürebilen öğrencilerin mezuniyetleri ancak Avrupa kentlerinde sanat eğitimlerini sürdürebilmelerine olanak tanıyan yarışma sınavlarını kazanabilmelerine bağlıdır. Bu koşullar doğrultusunda, yeni kurulan Cumhuriyet hükümetinin 1924 yılında düzenlediği ilk yarışma sınavında başarı kazanan bir grup sanatçımız, resim eğitimini devlet hesabına Fransa'da sürdürmeye hak kazanmıştır. Bu sanatçılarımız Refik Epikman, Cevat Dereli, Mahmud Cuda, Muhittin Sebati ve Şeref Akdik'tir. Bu arada, 1922 yılında bireysel olanakları ile Almanya'ya giden Ali Avni Çelebi ve Zeki Kocamemi Münih'te eğitimlerini sürdürmektedirler. 1925 yılında da Hale Asaf, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya'ya gönderilmiş ve bir yıl sonra da Paris'e giderek burada çalışan sanatçılarımız arasına katılmıştır. Güvencenin, beraberlik ve dayanışma ile sağlanacağına inanan sanatçılarımız 1928 yılında İstanbul'a dönmüşlerdir. Fransa ve Almanya'dan dönen sanatçılarımız, aralarında oluşturdukları yoğun çalışmalar sonucunda "Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği" adı altında birleşmişlerdir. Ressamlar; Refik Fazıl Epikman, Cevat Hamit Dereli, Şeref Kamil Akdik, Mehmet Cuda, Nurullah Berk bunlardandır (Giray, 1983, 17).

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği, ilk sergilerini 1928 yılında Ankara Etnografya Müzesinde açmışlardır. Bu girişimleriyle de İstanbul dışında açılan ilk özel sergiyi gerçekleştirmişlerdir. Ankara'da açtıkları ilk sergilerini 1929 yılında düzenledikleri İstanbul Türk Ocağı sergisi izlemiştir. Müstakillerin gösterime sunulan yapıtları, Türk resim sanatına Avrupa sanatının hızlı değişim evrelerinin sanat akımlarına koşut, yeni fakat birbirinden ayrı yorum ve tekniklere yönelen sanat anlayışları getirmektedir. Açıklayıcı kataloglar düzenlenmiştir. Bu kataloglardan edindiğimiz bilgilere göre; Zonguldak sergisi, 107 resimle 22.1.1937 Cuma günü düzenlenen bir törenle izlenime açılmıştır. Bu sergide, ilk kez, halkın daha fazla oranda katılabilmesi amacıyla 'duhuliye' alınmamıştır. 23.1.1937 Cumartesi günü saat 21.00'de, sergi salonunda "Modern Sanat ve Bugünkü Türk Sanatı" konusunda, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği Başkanı Mahmut Cuda bir konferans vermiştir. 1939 yılı Nisan ayında Müstakiller, İzmit Halkevi'nde bir sergi düzenlemişlerdir (Giray, 1983, 17). Müstakillerin bu sergileri, Yeni Adam'ın 226. sayısında Zeki Faiz İzer tarafından şu satırlarla başlayan yazıda tanıtılıp, resimlere ilişkin açıklama yapılmaktadır:

"Memleketimizin muhtelif vilayetlerinde ve ecnebi memleketlerinde şimdiye kadar 22 sergi açmış olan Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği 23. sergisini bu defa İzmit Halkevinde açtı. 16 ressam ve heykeltıraşın 150 eser teşhir ettiği bu sergi İzmit Valisi Ziya Tekeli tarafından kalabalık bir halk kitlesi önünde açıldı. İzmit'te ilk defa açılan bu sergi oranın hakkında samimi ve neşe dolu hazarlarında büyük bir sevinç uyandırdı. Aynı günün gecesi kıymetli hocamız İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından 'Sanatın Cemiyet Hayatına Hizmeti' mevzulu bir konferans verildi" (Dal, 1983, 5-6).

Ankara'da 1930 yılında açılan Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Resim Bölümü yüksek düzeyde umut veren bir eğitim kurumu olmuştur. Bu kuruma ilk emeği geçen resim eğitimcisi Melik Aksel olmuştur. Müstakiller birliğinin kurucusu olan Refik Fazıl Epikman'ın da resim eğitimine katkısı olmuştur. 1932 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde hocalığa başlamış olan Melik Aksel, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yazılarından 1933 yılında Ankara Halkevi'nde birçok sanatçının katılımıyla 10.yıl sergisinin açıldığına dair bir öngörü oluşmuştur. Bu serginin inkılap sergisi olma niteliğinde olması resim tarihi açısından önemli bir yer tutmaktadır (Tansuğ, 1986, 173).

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti üyesi olan ve cemiyet içindeki son kuşak ressamı temsil eden Zeki Kocamemi (1890-1959), Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdikten sonra Almanya'ya gitmiştir. Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde Hans Hofmann'ın Atölyesi'nde çalışmıştır. Zeki Kocamemi ile birlikte aynı dönemde eğitimlerini sürdüren, Osmanlı cemiyetinin son kuşasını temsil eden Cevat Dereli, Şeref Akdik gibi sanatçılar Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Türkiye'si sanatının birbirine bağlı olduğu ara halka olmuşlardır. Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönen Z. Kocamemi, Leopold Levy'nin asistanı olmuş ve hayatı boyunca da burada çalışmıştır. Resimlerinde Hofmann'dan etkilendiği konstrüktivizm hakimdir, nesnelerin boşluk içinde oluşturdukları yer, hacim ve derinlik, renk katmanlarıyla gösterilmiştir (Başkan, 1994, 98). 1925 yılında Sanayi-i Nefise'yi bitiren Şeref Akdik (1899-1972), Avrupa sınavını kazanarak Paris Julian Akademisi'ne gitmiş, Albert Lauren denetiminde 1928 yılına kadar çalışmıştır. 1932 yılında "Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği" de sanatsal etkinliklerine katılmış, aynı yıl ikisi perspektif, yedi kişisel sergi açmıştır. Gerçekçi değerlerle, ışık-gölgeye, perspektif ve anatomiye önem vermesine rağmen geleneksel-gerçekçi anlayıştan uzak duran Ş.Akdik, toplumsal otantik resimlerin yanı sıra portre ve natürmort çalışmaları da yapmıştır. Özellikle

kapalı, sisli bir atmosferin ardındaki sınırları belli belirsiz görünümünün olması açısından ilgi çekmiştir (Başkan, 1994, 91).

D Grubu

Müstakillerle aralanan çağdaş eğitimin kapıları "D Grubu" ile iyice açılmıştı. 1933'de kurulan bu grup içinde yer alan pek çok sanatçı artık Batı'da uygulanan tüm sanat akımlarını alıp yurda getirmekle resim yaşamını canlandırmışlar ve bu akımları Türkiye'de tanıtmışlardır. Kübizm, konstrüktivizm, abstre sanat örnekleri grubun savunduğu örnekler olmuştur. "D" grubunun çalışmaları Türkiye Cumhuriyetinin çağdaşlaşma düşüncesiyle birleştiği için epeyce uzun ömürlü olmuştur. Elit Naci, Nurullah Berk, Cemal Tollu, Zeki Faik İzer, Abidin Dino, Zühtü Müridoğlu, Andre Lhote, Fernand Leger, Picasso, Dufy, heykeltıraş Marcel Gimond Marcel Gromaire gibi sanatçılardan etkilenmişlerdir (Ersoy, 1997, 55). Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Sanayi-i Nefise Birliği ve Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'nden sonra kurulmuş dördüncü grup olduğu için kendilerini alfabenin dördüncü harfi olan "d" harfi ile adlandırmışlardır. Müstakillerden de pek çok ressam daha sonra "d" grubuna geçmiştir. Müstakillerin ve daha sonra "d" grubunun kurucu üyelerinden Nurullah Berk, Türkiye'de Kübizmin ilginç örneklerini sunmuştur. "d" grubu Türk resim sanatında en etkin ve başarılı grup hareketi sayılmıştır (Kalaycı, 2000, 33).

Grubu oluşturan sanatçılar kimlerdir? Sanayi-i Nefise'de daha çok Çallı kuşağı öğrencileri olan ressam, Avrupa'ya gidişlerinde çoğunlukla Paris'teki kimi ressamın atölyelerinde çalışmıştır. Örneğin, N. Berk 1924-28 arasında Fransa'da Ernest Laurent, 1932-33'te Andre Lhote ve Fernand Leger'nin atölyelerinde; 1932'ye dek birkaç kez yurtdışına gidip gelen C. Tollu Almanya Hoffmann, Fransa'da A. Lhote, Marcel Gromaire, F. Leger, Charles Despiau'nun; Z. F. İzer Frar da Othon Friesz ve A. Lhote'un; Z. Müridoğlu heykeltıraş Marcel Gimond'un atölyelerinde çalışmışlardır. Grubun resimde yapmak istediği, Türk "empresyonist kuşağı" denilen ressamlar Galatasaray sergilerindeki resimlerinde yansıyan renk anlayışına desenin sağlamlığını katarak biçimsel yetkinliğe ulaşmaktır. Empresyonizmin yok ettiği desen yansımaları ve küteselliğini yeniden kurmak için de Rönesans ustalarına dönmek gerekecektir. Bu nokta da Leonardo da Vinci'nin "resim aklın ürünüdür" anlayışını benimseyeceklerdir. 20 tanımla birlikte D Grubu üyeleri akademizme, "körü körüne doğa kopyacılığına" da karşıydı (Giray, 1983, 1-2). D grubu 1935 yılında Balkan ve Doğu Avrupa Ülkelerinde

bir sergi açmıştır. 1939'daki 7. sergilerine Halil Dikmen, Eşref Üren, Eren Eyüboğlu, Arif Kaptan ve Salih Urallı da katılarak grubun sanatçı sayısı 12'ye çıkmıştır. 1941'deki 9. sergiye ise Hakkı Anlı, Sabri Berkel, Fahrünisa Zeid ve Heykeltıraş Nusret Suman'ın katılmasıyla sayı 16'ya yükselmiştir. D Grubunun 1944'teki 11. sergisine Akademi resim atölyesi şefi olan Leopold Levy'de katılmıştır. D grubu 1947'lere doğru dağılma sürecine girmiştir (Giray, 1983, 4).

Elif Naci (1898-1987), müzecilik ve gazetecilik gibi birçok alanda başarılı olmuş bir kişidir, asıl mesleğine yön veren dal ise, ressamlık olmuştur. Sanatçı Türk resminin dördüncü topluluğu olan “ D Grubu” nun da kurucularındandır. Grubu'na N.Berk ile birlikte önemli katkılar yapmış, grup sergilerinin düzenlenmesinde gazetecilik yönüyle de reklam-promosyon konularında yardımcı olmuştur. Elif Naci'nin açtığı ilk sergisindeki tüm resimler, figüratif ve izlenimci değerlere sahipti, ancak D grubu'nun kurulduğu 1933'ten sonra, soyut resme yönelmiştir. Sanatçı soyutlama eğilimini, grubun diğer üyeleri gibi konstrüktivizmi temel alan tabana dayanmıyordu, Nurullah Berk'in grubun resmi görüşünü açıkladığı 1939 yılında bir kısım eski müstakillere göre, 'yeni empresyonist' sayılabılırdi. 1940'lı yıllarda tekrar figüratif resme yönelmiştir (Başkan, 1994, 90).

İsmail Eşref Üren (1897-1984), 27 Aralık 1897'de İstanbul'da doğmuştur. 1920 yılında Sanayi-i Nefise'ye misafir öğrenci olarak kaydolan sanatçı, Turgut Zaim(1906-1974), Cemal Tollu(1899-1968), Hamit Görele(1903-1980) ve Halil Dikmen(1906-1964) gibi yakın arkadaşları ile, Sanayi-i Nefise'de İbrahim Çallı ve Hikmet Onat atölyelerinde çalışmıştır. 1928 yılında Paris'e giderek Andre Lhote'un etkisiyle kübik anlayışta kadınları konu alan resimler yapmıştır. Eşref Üren, 1939'dan sonra resimlerinde izlenimci eğilim içine girmiştir. 1960'lardan sonra izlenimciliğe sahip çıkmış, bu anlayışta natürmort ve manzaralar yapmıştır (Başkan, 1994, 87).

Bedri Rahmi Eyüboğlu(1913-1975) şair ve yazarlığının yardımıyla giderek artan bir üne kavuşmuştur. Anadolu folkloru (Halk sanatı) ile ilgilenen sanatçı, yıllarca halı, kilim, çorap, sicim ve yazma gibi materyaller toplamıştır. Eyüboğlu nakış ilgisini resimlerine yansıtmıştır. Bu konudaki aşırı çabaları yüzünden resimde ilerleme gösteremediği söylenebilir. Ancak figür deformasyonu konusunda usta olduğu da

bilinmektedir (İnce, 1997, 33). (bkz. Resim 5, <http://turkresmi.com/klasorler/yeniler/liman/index.htm>, (2011))

Resim 5. Bedri Rahmi Eyüboğlu “Akademi bahçesi”

Yeniler Grubu

XIX. yüzyıl ortalarından beri Türkiye'ye batıdan sanayi ithali, Cumhuriyet'in ilanı ile ulusal sanayileşmeye gereken önem verilerek, bir yerli üretim seferberliğinin yaratıldığı yeni bir süreçle karşılanmıştır. Özel sanayi girişimlerinin etkin katkılarıyla, Türkiye Cumhuriyeti dünyanın güçlü ülkelerinden biri olma politikasını da sürdürmektedir. Atatürk'ün ebediyete göçtüğü 1938 yılını izleyen yıl içinde, II. Dünya Savaşı patlamış ve 1945 yılına kadar süren olaylar, bu büyük savaşa katılan ülkeler kadar Türkiye gibi katılmayan ülkeler üzerinde de olumsuz yönde ekonomik etkiler yaratmıştır. "Yeniler Grubu'nun oluştuğu dönem II. Dünya Savaşı'nın bütün şiddetiyle sürdüğü, savaşa katılmayan ülkeleri de derinden etkilediği bir dönemdir. Savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan aydınlardan ressam Leopold Levy 1937-1949 yılları arasında Akademi'de resim bölüm başkanlığı yapmıştır (Dostal, 1999, 33).

1940'lı yılların başlangıcında kentin yoksul yaşam kesitlerine, özellikle bir liman kenti olan İstanbul'da yaşam mücadelesini denizde veren insanlara karşı sanatçı çevrelerine ilgi uyanmış ve yeniler adıyla oluşturulan grup 1941'de liman konusunu ele alan toplumsal içerikli bir sergi düzenlemiştir. Yeniler grubunu oluşturan sanatçılar Nuri İyem, Haşmet Akal, Turgut Atalay, Abidin Dino, Mümtaz

Yener, Faruk Morel liman konulu serginin düzenlenmesini öneren Kemal Sönmez'lerdir. Yeniler, Leopold Levy'nin desteğini kazanmış sanatçılardır ve bir bakıma D grubunun biçimciliğine karşı toplumsal içeriğin önemini vurgulamak amacındadırlar. Yenilerin asıl destekleyicileri, sosyolog Hilmi Ziya Ülken ile psikolog Şekip Tunç'tur. Yeniler karşı şair Orhan Seyfi Orhon ve romancı Peyami Safa tepki göstermişlerdir. Grup bu yazarlara karşı Ahmet Hamdi Başar ve Fikret Adil Tarafından savunulmuştur. Yeniler grubu D grubundan bazı üyelerin aşırı batı etkisinde oldukları ileri sürülerek farklı bir planda da savunulmuştur (Tansuğ, 2003, 246). Yeniler Grubu 23 Mayıs 1942 tarihinde Beyoğlu Matbuat Müdürlüğü'nde açmıştır. Ağırlık "kadın" olmasına karşın başka konulardaki resimler de sergiye katılmıştır. 3 Temmuz 1943'de Eminönü Halkevi Sergi salonunda açılan Yeniler Grubunun üçüncü sergisinde Haşmet Akal'ın bir natüromort' unda yer alan bir rakı şişesi, milli ahlak değerlerine aykırı bulunarak sakıncalı bulunmuştur (Giray, 1992, 48). Yeniler grubuna 1944 yılında katılan bir başka sanatçı ise, liman işçilerini ele alan resimleri (gravürleriyle) tanınan Fethi Karakaş'tır. Yeniler grubu sanatçıları , ikinci plastik sanatlar sergisinde ortaya konan şu cümle altında, karşı çıktıkları sanatçılarla birleşmişlerdir. " gayemiz her nesil ve üslubu değerlendirmek şartıyla sanatkarlar arasında birlik ve beraberlik kurarak , milli bünyemize tam uyacak şekliyle ulaşmaktır." Bununla birlikte yeniler yılda yirmi sergi daha açarak bağımsız görüş açılarını yansıtmaya eğilimlerini sürdürmüşler, fakat başlangıçtaki ilginin yoğunluğunu koruyamamışlardır. Yeniler Grubu'nun anlayışını sürdürmekte özellikle figür alanında başarı gösteren sanatçıların Nuri İyem ve Haşmet Akal olduğunu belirtmek gerekir (Tansuğ, 2003, 246). Yeniler 1942-1946 yılları arasında, Türk Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği Cemiyeti'ne katılırlar ve açtıkları sergilerde yer alırlar. Ancak 1946 yılından 1952 yılına değin, kendi adlarını kullanarak 9 sergi düzenlerler. Bunlardan; 1946 Sergisi, Taksim İsmail Hakkı Oygur Sanat Galerisi'n de, 1947 Aralık Sergisi, 1948 Ocak, 1948 Mayıs, 1949 Mayıs, 1950 Mayıs, 1950 Ekim, 1951 Mayıs ve 1952 Mayıs sergileri Taksim Fransız Konsolosluğu salonlarında açılır. Nuri İyem 1949 yılında, Türk Sanatını saran soyut eğilimler doğrultusunda resimler üretmeye başlar, önce geometrik planlarda yerel nesnelere; özellikle kırsal kesim insanının günlük yaşamında kullandığı ve neredeyse bu yaşamı sembolleştiren resti gibi nesnelere bir kompozisyon düzeninde bir araya getirir (Tansuğ, 2003, 246).

1951 ve 1960 yıllarında doğa ve figürsel anlatıma ağırlık veren soyut fakat dışavurumcu resimler üretir. Tek ya da üçlü gruplar halinde tuval yüzeyini ön planda kaplayan ve çoğun kadın portrelerinden oluşan bu düzen İyem imzasıyla özdeşleşecektir. Anıtsal formlarıyla bu portreler Anadolu İnsanın ve özellikle kadının yaşam dramını ince bir sızı, güçlü bir duyarlılıkla duyuran sanatsal sembollere dönüşeceklerdir. Nuri İyem resimlerinde görünüm, kırsal kesim insanının iç ve dış mekan yaşantısı, balıkçılar ve özellikle de portreler önemli birer yer tutar. Bütün bu resimsel anlatımlarda ortak olan duyarlılık, yaşama ve insanlara içten bir yaklaşımın varlığı olarak belirlenir (Tansuğ, 2003, 246).

Bir diğer sanatçı ise; 1938 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinden mezun olan Turan bir sanatçı olarak varlığını ilk kez "Yeniler Grubu'nun' 28 Mart 1940 yılında Beyoğlu Gazeteciler Cemiyeti Lokalinde düzenlediği Liman Sergisi'nde duyurur. 1941 yılı Yurt Resimleri Sergisi'nde ise birinciliğe layık görülür (Tansuğ, 2003, 246). Selim Turan 1940'lı yılların resim arayışında önemle üstünde durulan resimsel anlatımlardan Nonfigüratif eğilimler doğrultusunda yapıtlar üretecektir. Bu yıllarda ilerici bir düşün gününün göstergesi ve Cumhuriyet'in atılımcı ruhunun devamı olarak değerlendirilerek savunulan Non-figüratif sanatın ilk uygulayıcıları arasına katılacaktır. Turan'ın resimleri, yumuşak, çarpıcı akıcılıkta, büyüleyici renk armonileriyle yoğunlaşmış; gergin kimi zaman da ince çizgisel dokularla örülü yapıtlardır. Turan, kişiliğinin derinliğinde yatan ve kendine özgü bir sistemle fırçasını harekete geçiren duyarlılığını işte bu güçle resme dönüştürmeyi başaracaktır. 1955 ve 1958 yıllarında sergi açtığı Galerie Craven Selim Turan'ı uzun yıllar temsil edecektir. 1975 yılında, Akademiye girişinin kırkıncı yıl dönümü nedeniyle, Fransa'nın Vivion kentinde, Centre Culturel du Prieure'de retrospektif sergisi düzenler. Bu sergide soyut resimlerinin yanı sıra heykel, portre, peyzaj, tezhip, minyatür, gravür ve folklorik resimlerini sergileyen Selim Turan'ın sanatını tanıtan eleştiri ve şiirlerin yer aldığı bir katalog da düzenlenir. Liman sergisi ile başlayan Selim Turan'ın sanatçı kimliği yurt içinde ve dışında bir çok yapıtla kalıcılığı yakalayacaktır. Türk resminin toplumsal içerik sorunları yönünden geçici etkinliği olan sanatçılardan biri 1953'de Fransız kültür merkezinde ilk sergisinde köy yaşamından dramatik temaları ele alan İbrahim Balaban'dır (Tansuğ, 2003, 246).

2.2. Türk Resminde Soyutlayıcı Eğilimler

1945 yılında Türkiye Cumhuriyetinin parlamenter sistem içerisinde uygulanmaya konan çok partili özgürlükçü demokratik rejim, Ülkenin geleneksel sosyo-ekonomik yapısı ile bağdaştırılmaya çalışılmıştır. 1950'li yıllarda ise, özgürlükçü demokrasinin ülkenin sanat yaşamına batıdaki sanatsal akın ve yenilikleri günü gününe izleyen bir zihniyet ve çok yönlü eğilimler getirdiğini görürüz (Tansuğ, 2003, 249). Türkiye'de resim ve heykel sanatının hızlı soyut akınların içine girdiği dönem budur. Gerçi batıdaki modern sanat akımları izlenerek deformasyon ilkesine daha öncesinde uyulmuştur; fakat sanatçıların kişisel eğilimine göre farklı yönler araştırdıkları dönem 1950 sonrasında. 1940'lı yıllarda toplumsal içerikli resimler yapan sanatçılar bile, 1950'li yıllarda soyut sanatın başlıca savunucuları olmuşlardır. Türk sanatçıların soyut sanat akınlarına bu denli ilgi duymaları kuşkusuz yeni bir çığırın da açılması demektir. Fakat başlıca sorunlardan biri, bu yeni akınları halka benimsetebilmektir. 1953 yılının başında Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde, Adnan Çoker'le Lütfü Günay'ın ortak açtıkları ve "Sergi Öncesi" diye adlandırdıkları ilk soyut sanat sergilerinden biri, resmin bir düşünce işi olduğunu vurgulayan yazılı açıklamaları da kapsıyordu. Adnan Çoker ve Lütfü Günay, bir yıl sonra yine Ankara'da Helikon galerisinde soyut sanat yolunda araştırmalarının olgunlaştığı bir sergi daha açtılar. Aynı galeride kısa bir süre sonra Cemal Bingöl'ün tümüyle nonfigüratif yapıtlarından oluşan bir sergi daha açıldı (Tansuğ, 2003, 249).

1950'lerin ressamaları, soyut sanat uğraşlarında özellikle eski Türk kaligrafisinden hareket eden çizgisel bir spontaneiteyi denemişler, yenilenme sorunlarına gerek bu yönde, gerekse geleneksel yüzey şematizminin geometrik renk planları ve tezyini yönünden çözümler aramışlardır. Türk plastik sanatlar tarihinin 1954 yılının diğer önemli bir olayı ise, Uluslararası Sanat Tenkitçileri kongresinin İstanbul'da yapılmasıdır. Kongreye Herbert Read, Paul Fierens ve Lionello Venturi gibi Batı'nın ünlü sanat tarihçisi ve eleştirmenleri katılmışlar ve Türk sanatının modern gelişmeleriyle bir ölçüde ilgilenmişlerdir. 1954'te toplanan Uluslararası sanat tenkitçileri (AICA) kongresi sırasında İstanbul'da bir bankanın düzenlediği ve konusu üretim olan resim yarışmasının jürisini de adı geçen yabancı sanat bilgini eleştirmeciler oluşturmuştur. Bu yarışma da birinci ödül, gravür çalışmalarıyla tanınan Aliye Berger olmuştur (Tansuğ, 2003, 250). 1950-1960 arası bazı genç sanatçıların resimlerinde,

yarı batı kaynaklarına yarı yerli kaynaklara dayanarak, gerçeküstücü bir hüner fantezisine bağlandıkları dikkati çeker. Bu alanda başarılı olan bir sanatçı, bir çeşit otodidakt olan ve teknik yönden tuval ve yağlıboya kullanımı gibi zorunlulukları aşarak kendine özgü malzeme ile çizgi ve boya uygulamalarını gerçekleştiren Yüksel Arslan'dır (Tansuğ, 2003, 250).

Soyut resim çalışmaları ile dikkat çeken diğer bazı sanatçılar Şadan Bezeyiş, Hasan Kavruk, Oktay Günday, Mustafa Ayaz gibi ressamlardır. Daha 1954 yılında nonfigüratif resimlerden oluşan bir sergi düzenleme cesaretini gösteren Cemal Bingöl'ün bu alanda sürekli olduğunu da belirtmek gerekir. Bu sanatçıların arasına Ercüment Kalmık'ın da soyut denemeleriyle katıldığı söylenebilir. Maide Arel ve Şemsi Arel çifti ise 1960'lardan sonra soyut kompozisyonlarında eski kaligrafi geleneklerini canlandıran türden eserler vermişlerdir. Bu yönde başarılı bir diğer ressam ise Abidin Elderoğlu'dur (İnce, 1997, 39). Bedri Rahmi Atölyesinde yetişen Turan Erol ressamlığının yanında yazarlığıyla da önemli sanatçılarımızdandır. Turan Erol'un resimlerinde her zaman şiirsel bir yön vardır. Renkleri soyut lekeci(taşizm) bir tavırla uygulayan sanatçının eserleri konularından dolayı tam bir soyut anlatım içermez. Bir konak, bahçe içinde bir figür, evler, gecekondular, büyük bir ağacın mavimsi, yeşilimsi lekesi Turan Erol'un resimlerinde yer alır (İnce,1997, 40).

2.3. Figüratif Eğilimler ve 1980 Sonrası Dönem

Çağdaş Türk Resminde figüre yönelik üslup faaliyetleri, her dönemde ilerleme göstermiştir. Müstakiller ve D Grubu ressamlarından bazıları ile Yeniler Grubu'ndan sanatçılara yönelik çalışmalar yapmış olsalar da 1960'dan sonra figüratif çalışmalara yönelmişlerdir. Bedri Rahmi Eyüboğlu'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde onlar adı altında bir grup oluşturarak sergiler düzenlemeye başlamışlardır. Bu grupta, Orhan Peker, Nedim Günsür, Turan Erol, Mehmet Pesen, Leyla Gamsız gibi sanatçılar bulunmaktadır. 1960'dan sonra ise; soyut non-figüratif çalışan sanatçılar vardır. 1960-80 yılları arasında yeni figüratif çalışmalar çoğalmıştır. Orhan Peker, Yüksel Arslan gibi sanatçılar, yeni figür eğilimlerine yön veren sanatçılar arasındadırlar. Üslup gelişmesi içinde mekan tasarımları içine küçük figürler sığdıran Nedim Günsür' de naif etkinlik isteyen sanatçıları, yönlendirici bir kimlik taşımaktadır (Tansuğ, 2003, 269).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ İLİNDE RESİM SANATI

3.1. Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Öncesine Ait Resim Örnekleri

Denizli çevresindeki yerleşim yerlerinde 19.yy duvar resimlerine rastlanmıştır. Bunlar genellikle varlıklı ailelerin konaklarında ve cami duvarlarında görülmektedir. Duvar resimli yapılardan ilki; Baklan ilçesini 12 km güneybatısı'nda, Boğaziçi kasabasının merkezinde bulunan Baklan Boğaziçi Eski Cami'dir (Beykal, 1996, 22).

Denizli'nin eski camilerinden olan Baklan Boğaziçi Cami'nin duvar resimleri, aynı zamanda Denizli ilinde yapılmış en eski resim örneklerindedir. Özellikle güney duvarında bulunan Kâbe motifinin etrafı revaklı bir avluyla çevrilmiştir. Kâbe'yi çevreleyen yeşil renkte bir hilal motifi yerleştirilmiştir. Kâbe motifinin önüne zemzem kuyusu, minberi aralarına tek kubbeli yapılarla ağaçlar konmuştur. Tasvirde sanatçı, perspektifi verebilmek için avluyu yukarı doğru uzatmış revaklar minyatür geleneğinde görüldüğü gibi arka tarafa doğru yatık bir şekilde gösterilmiştir. Dışta revak kubbeleri kirpi saçak gibi dizilmiştir. Görülen kısımda revaklı avlunun sağ tarafında üç eksende tek minare görülmektedir. Eksendeki minarenin sağ tarafına güneş motifi yerleştirilmiştir. Minareler yeşil-kırmızı renge boyanmıştır. Ortada en son panoda geometrikleşmiş bir dal motifi görülmektedir (bkz. Resim 9). Caminin doğu duvar bölümünün tam ortasına gelen ilk panosunda cennetin katlarını gösteren sembolik bir tasvir yer almaktadır. Katlar kırmızı, sarı, yeşil renklere boyanıp araları dal motifleri ile yukardan aşağıya doğru sıralanmıştır. Panonun en üst bölümüne çevresini kaplayan üç adet kırmızı renkli beş taç yapraklı çiçeklerle dallar dolanmaktadır (Çakmak, 1991:39, Beykal, 1996:28).

Yine aynı şekilde doğu duvarının ikinci panosunda cehennem tasviri yer almaktadır. Bu tasvir “V” şeklinde gösterilip yedi kat kuyuyla şekillendirilmiştir. Kuyunun etrafı alevlerle gösterilerek sol tarafta sola doğru yatmış bir bitki yer almaktadır. Ortada uzun siyah renge boyanmış bir direk uzanmıştır. Üstte panoya dolanan sırat köprüsü resmedilmiştir. Üçüncü panoda, mizan terazisine benzer bir tasvir yer almaktadır. Terazinin sol köşesinde siyah renkli bir makas sağ tarafında da şefaata temsil edilmektedir. Dördüncü panoda ise; kadınlar mahfilinin uzatılmasından yarısını göremediğimiz bir cami tasviri yer almaktadır. Görülen kısımlarda revaklı bir avluyla çevrili olan cami ortada tam, yanları yarım kubbelerle örtülmüştür. Her iki yanında üç şerefeli yeşil renge boyanmış iki minaresi bulunmaktadır. Beşinci ve altıncı panolarda, tarikatlara ait sembollerin yer aldığı motifler görülmektedir. Bunlar; keşkül, teber, mızrak, topuz, sancak, derviş kavuğu, barutluk, iki piştö bir tane tüfek ve heybe yer almaktadır (Çakmak, 1991:39, Beykal, 1996:29).

19.yy yapılarından olan Acıpayam’ın 21 km batısında Yazır kasabasının merkezinde yer alan Acıpayam Yazır Kasabası Çarşı Cami, 1802-1803 tarihli olup Yazıroğulları’na aittir. Cami’nin üzeri daha önce topraktan iken 1968 yılında üzerinin toprağı alınarak çatıyla örülmüş ve üstü Marsilya tipi kiremitle örtülmüştür. Orijinal minaresi yıkıldığından yerine tek şerefeli tuğla bir minare yapılmıştır (Beykal, 1996, 40). Cami içinde işlenen konuları dört gruba ayırabiliriz; Bitkisel motifler, mimari tasvirler, natürmortlar ve yazılar. Mihrabın üst kısmında siyah bir zemin üzerine tam ortasında geometrik geçmelerden oluşmuş bir gülbezek motifi yer alır. Bu motifin her iki yanında sonradan düştüğü anlaşılan kabara motifi vardır. Mihrap nişinde ve kavsaranın üst kısmında yarım daire şeklinde açılmış perde motifi görülmektedir. Mihrap duvarının üst kısmında gül bezek motifinin hemen altında siyah zemin üzerine mermer taklidi boyalarla boyanmış sülüs stiliyle yazılan fakat oldukça zor okunabilen bir ayet yer almaktadır: “Kullema de hale aleyhe Zekeriya el-mihrab” Mihrabın her iki yanında orta panolarda bahçe içinde ağaçların arasına yerleştirilmiş cami tasvirleri vardır. Cami, panonun orta bölümüne yakın sol köşede gösterilip arka sağ köşesine ağaç topluluklarıyla süslenmiştir (Beykal, 1996, 43).

Çivril İlçesi’nin 8 km güneydoğusunda, Savran Köyü’nün merkezinde yer alan Çivril Savran (Savranşah) Köyü Cami, Ömer Ağa adında bir kişi tarafından yaptırılmıştır. Kitabeye göre inşa tarihi ebced hesabına göre, H.1213/ 1798-1799 yılı

bulunmuştur. Caminin yalnız doğu bölümü'nde yer alan küçük kare panoların içlerinde süslemeler görülmektedir. Stilize çiçek ve dal motifleri ile süslenip yeşil, kahverengi ve sarı renklerin tonları ile boyanmıştır. Duvar üzerine yapılan kalem işi süsler ise; yapının kapı girişinin üstünde, harim duvarlarında, minber aynalıklarının iç kısmında, pencere kanatlarının iç kısmında görülmektedir. Cami'nin genelinde yeşil, mavi, sarı, kahverengi ve kırmızı renklerin tonları hakimdir. Bu kalem işi süslemeler; bitkisel motifler, geometrik motifler, mimari tasvirler ve yazılar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. Güney duvarında mihrap yarım yuvarlak bir niş şeklindedir. Etrafi tamamen kalem işi ile süslenmiştir. Nişin alt kısmı sarı zemin üzerine mavi renkte sanki sütunları andıran motiflerin aralarına sağa sola doğru yatan dallarla süslenmiştir.

Mihrabın üst kısmı, pembe ve mavi renkte bir perde motifi açılarak ortasında sonradan kapatılmış bir pencere yer alır. Pencerenin etrafı ince bir şeritle çerçevelendirilerek stilize edilmiş birbirine dolanan beyaz taç yapraklı çiçek motifleri ile işlenmiştir. Pencerenin sağında iki minareli tek kubbeli bir cami motifi tasviri yer almaktadır. Pencerenin sol bölümünde de dört ayaklı destek üzerine oturtulmuş mavi renkte bir kase üzerine bütün bir karpuzun bir dilime ayrılmış ve ayrılan bölüm sağ tarafa boşlukta duruyormuş gibi resmedilmiştir (Çakmak, 1991:35, Beykal, 1996:34, Pektaş vd, 2008:244) (bkz. Fotoğraf no: 3.2.8-3.2.9, s.101).

Çal Ortaköy Saray Evi, Denizli'nin Çal ilçesine bağlı Ortaköy kasabasının merkezinde yer almaktadır. Binanın yapılış tarihi oldukça zor okunabilen küçük eski harflerle yazılmış "1202" rakamları görülmektedir. Çal Ortaköy Saray Evi, Galip Bey'in oğlu Hacı Abdullah Efendi tarafından H.1202 yılında yaptırılmıştır. Yapının sofadaki duvarlarında, kemer köşeliklerinde ve odanın dolap üstünde kalan yüzeylerinde kalem işi süslemeler görülmektedir. Oda içine girildiğinde ince çizgilerle birbirinden ayrılan dikdörtgen panolar görülmektedir. Bu panoların içleri yine birbirinden farklı şekilde düzenlenen ibrik, sepet, vazo veya yayvan bir kap içerisinden çıkan stilize edilmiş çiçeklerden oluşan düzenlemeler görülmektedir (Beykal, 1996, 51) (bkz. Fotoğraf no: 3.4.30, s.134). Oda içinde dikkat çeken iki pano vardır ki bunlardan bir tanesi gemi motifi ile cami tasviri'dir. Bu motifin sol üst köşesinde "Zümrüt Anka" kuşu denmesine rağmen değişik bir kuş motifi işlenmiştir (Beykal, 1996, 52) (bkz. Fotoğraf no: 3.4.25 s.131).

Güney – Belenardıç (Torapan) Köyü Cami, Güney ilçesinin yaklaşık 21 km. güneyindeki Belenardıç Köyü'ndedir. Kitabeden yapının 14 Ekim 1884 tarihinde tamamlandığı, kitabeyi yazanın Denizli'li hafız Ağazedelerden Ali oğlu Mehmed adlı bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Tarih içeren diğer kitabede, 1301/ 1885-1886 tarihi okunmaktadır (Çakmak, 1991, 94). Son cemaat yerinin doğu duvarıyla harimin doğu duvarında, sembolik anlamları olduğunu düşünülen bazı tasvirler vardır. Son cemaat yerinin doğu duvarında, birisi büyük, ikisi küçük üç tüfek, bir keşkül, bir teber, bir mızrak, teşbih içinde bir sarık, bir sancak, bir barutluk, bir heybe, bir matara ve ana hatlarıyla bir merdaneyi andıran tasvir yer almaktadır. Harimde güney duvarının batısında bir “Kâbe tasviri” yer almaktadır. Kâbe ve çevresinde tek kubbeli altı yapı, çukurluklu bir kuyu, bir minber ve çeşitli ağaçlar görülmektedir (Çakmak, 1991, 94) (bkz. Resim 215-216).

Yukarı Cami ise; Denizli Akköy İlçesi'nde Karahayıt Caddesi'nde bulunmaktadır. Ancak yapının herhangi bir yerinde kesin yapılaş tarihine işaret eden kitabe yoktur. İçerideki kubbenin eteğinde 1327/ 4 Haziran 1909 tarihi vardır. Kubbedeki tarihin bir onarım tarihi olması düşünülmektedir (İnce, 2001, 65).

Caminin iç kısmında, duvarların yüzeyleri kalem işi süslemelerle doldurulmuştur. Mekanın bütün duvarlarını ve kubbe yüzeyini süsleyen kalem işlerinin çoğunluğunun bitkisel süslemeler olduğu gözlemlenmiştir. Mahfilin altındaki duvar yüzeyleri, ince bir kuşakla ikiye ayrılmış, her iki kısımda kendi içinde panolar halinde ele alınmıştır. Alt panolar, kap içinde olmayan çiçeklerle doldurulurken, üst panolarda vazounun içinden çıkan çiçeklere de yer verilmiştir (İnce, 2001, 68) (bkz. Resim 8, s.77).

Yapının mimari tasvirleri ise, biri doğu, diğeri batı duvarındadır. Batı duvarındaki “Medine Münevvere” olup, bu duvara yanaştırılan minber tarafından kapatılmıştır. Doğu duvarında, alttaki dikdörtgen pencerelerden kible duvarına yakın olanının kuzeyinde ki pano ise, “Mekke-i Mükerrreme” tasviriyle değerlendirilmiştir (İnce, 2001, 69) (bkz. Resim5, s.76). Sembolik tasvirler, doğu duvarının kuzey tarafındaki pencere ile Kâbe tasvirinin bulunduğu pano arasında yer almaktadır. İlk panoda bir mizan terazisi yapılmış, bunun iki gözü arasında makas ve hilal motiflerine yer verilmiştir. Bu panonun kible tarafında cehennem tasviri bulunmaktadır. Cehennem tasvirinin hemen güneyindeki “Cennet’ül-Me’va” tasviri çiçeklerle doldurulmuştur (İnce, 2001, 70) (bkz. Resim5, s.76).

Acıpayam ilçesinde bulunan Yazır Köyü Mezarlığı, köyün batı kenarında yer almaktadır. Halk tarafından ‘ Ağalar Mezarlığı’ olarak adlandırılan on kadar eski mezar bulunmaktadır. Mezarlar sadece baş taşından oluşmaktadır. Osman Ağazade Hacı Ömer Ağa’ya ait olduğu anlaşılan ve üzeri sarık şeklinde sonlanan mezar taşı, mezarlık içindeki en büyük örnektir. Kitabenin üzerinde, çizgisel üslupta yapılmış bir cami tasviri yer almaktadır (Pektaş, 2007, 425) (bkz. Resim 16, s.438)

3.2.Denizli İlinde Cumhuriyet Dönemi Resim Sanatının Gelişimi

Denizli İli, Cumhuriyet Dönemi’nde birçok alanda gelişim göstermiştir. Bu gelişim, özellikle sanayi ve ticaret konusundaki atılımlara, sanata olan gelişimlere kadar dayanmıştır. Özellikle tekstil alanında yapılan dokuma motifleri Denizli ilinin gelenek ve göreneklerini yansıtırken, diğer taraftan sanat alanında yapılan atılımlar da kent kültürünü yansıtmış bulunmaktadır (Kalınkara, 2006, 1) Denizli ilinin sanata olan ilk adımı Denizli’li Ressam İbrahim Çallı ile başlamaktadır. Yine Denizlili ressamlarından olan Abidin Elderoğlu, kaligrafi ve soyut resmin öncülerindedir. Denizli ilinin resim sanatına olan katkıları yalnız sanatçılardan değil aynı zamanda Denizli Lisesi resim öğretmenlerinden Ahmet Cevdet Şemsioğlu ve Ali Dağlı tarafından da olmuştur. Denizli lisesi öğrencilerine ve halkı açtığı sergilerle sanata olan ilgilerini artırmış ve bu anlamda da birçok sanatçının yetişmelerine de katkıda bulunmuşlardır. Denizli Lisesi’nin ardından 1982 yılında kurulan Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, açtığı sergi ve kurslarla Denizli halkının sanata olan ilgisini artırmıştır, kültürel anlamda da zenginlik sağlamıştır. Anadolu’nun farklı yörelerinden gelen birçok sanatçıya da ev sahipliği yapan Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi halkın, diğer sanatlarla da ilgilenen sanatçılarıyla ortak kültürel etkinliklerinde katkıda bulunmuştur. 1998 yılında kurulan Denizli Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi ise, hem müzik hem de plastik sanatlar alanında eğitim veren bir kurumdur. Denizli için bir artı olan, Güzel Sanatlar Lisesi bu konuda öğrencilerin yetişmelerine olanak sağlamış, yaptıkları aktivitelerle de öğrencilere sanat kapılarını aralamıştır. Denizli Lisesi ve Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi, özellikle bu iki kurum, Denizli’nin kültürel aktivitelerine ortam hazırlamaları ve Denizli’deki öğrencilerin sanat alanında bilinçlendirmeleri açısından önemli bir yer tutmaktadır.

1990 yıllarından sonra Denizli İlinde sanat alanında gelişmeler hızla artmaktadır. Açılan özel sanat galerileri ve özel atölyeler bu gelişime ivme kazandırmıştır. Sergi salonlarının artması Denizlili sanatçılara imkan sağlamış ve diğer illerden gelen sanatçılarla kültürel kaynaşma ortamı sunmuşlardır. 1994 yılında Pamukkale Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Bölümü'nün açılmasıyla birlikte sanat alanında eğitim-öğretime başlanmıştır.

3.2.1. Sanat Eğitimi Veren Kurumlar

Denizli ilinde sanat alanındaki en önemli atılımlardan biri olan Hakkı Dereköylü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 1998 yılında açılmıştır. Müzik ve plastik sanatlar alanında olmak üzere iki temel alanda eğitim vermektedir. 2000 yılında Özyay Gönülüm'ün ölümüyle okulun adı Özyay Gönülüm Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Ancak okulun yeni binasına taşınması ve binayı yaptıran vakfin kendi ismini okula vermesiyle birlikte Hakkı Dereköylü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi şeklinde değiştirilmiştir. 2002-2003 öğretim yılında yeni gelen resim öğretmenleriyle zenginleşen resim bölümü, düzenli yaptığı öğretmen sergileriyle dikkat çekmiştir, her yıl öğretmenler sergisi devam etmektedir. Avrupa Birliği eğitim projeleri olarak yürütülen “Sanat Kapıyı Çaldı” projesine resim öğretmenleriyle katılan okul Avrupalı öğrencilerle yeni sanat ortamları oluşturmuştur. 2004 yılında Meseret Sokağı'nda gerçekleşen “Sanat Sokağı” okulun en önemli sanat etkinliğidir. Resim öğrencileri bir yandan daha önce yaptıkları eserlerini dükkanların vitrinlerinde sergilerken diğer yandan da sokağa cephe veren duvarlara resimler yapmışlardır. Yapılan bu etkinlikteki amaç; halkın içinde onlarla birlikte sanat üretmektir.

2004-2005 öğretim yılında okulda yeni bir uygulama başlamıştır, Okulun sergi salonu yeniden düzenlenmiş, İbrahim Çallı Sergi Salonu olarak adını almıştır. Birçok Denizlili sanatçılar, birer eserleriyle Hakkı Dereköylü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'ne katkıda bulunmuşlardır. Okulun üst katındaki koridorları “Ahmet Zorlu Sanat Müzesi” olarak düzenlenerek eserlerin sergilenmesine imkan sağlanmıştır (Tok, 2006, 40-41).

Sanat eğitimi veren önemli birimlerden olan, Pamukkale Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Bölümü 1994 yılında Eğitim Fakültesi bünyesinde kuruldu. Bölüm, 15 yıl boyunca İncilipınar Kampüsü'nde eğitim verdi. 2008 yılında itibaren ise Kınıklı - Merkez Kampüsü'ne taşındı. Halen 8 öğretim elemanı ile eğitim-öğretim çalışmalarını

sürdüren Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, fiziki koşullarda olumsuzluk ve akademik kadro sorunları yaşamaktadır. Önümüzdeki dönemde Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı için müstakil bir bina yapılması planlanmaktadır. 30 normal öğretim 30 ikinci öğretim olmak üzere her yıl 60 öğrenci almaktadır. Toplamda 250 öğrenci eğitim öğretim görmektedir. Öğrencilerin yıl sonu sergileri ve topluma hizmet uygulamalarıyla kent kültürüne katkı yaptıkları görülmektedir. Diğer sanat dalları dönüşümlü ve seçmeli sanat olarak okutulmaktadır. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı son iki yıl içerisinde (2009-2010) Üniversite'nin Kongre Kültür Merkezi'nde çeşitli etkinliklere ön ayak olmuştur. Bunlardan biri, 8 Mart Kadınlar Günü Sergisi diğeri ise, Sanat Kolonisi'dir.

3.2.2. Sanat (Resim) Galerileri

Denizli' deki en eski sanat galerisi, Ana Sigorta Sanat Galerisi'dir. Ana Sigorta Aracılık Hizmetleri A.Ş., 27.10.1988 tarihinde bir halk sigorta acentesi olarak Denizli'de kurulmuştur. Ana Sigorta, sigortacılıktaki öncülüğünü kültür ve sanata katkılarıyla da sürdürmüştür Genel Merkez binasının alt katındaki 220 metrekarelik sergi salonu, Denizli'de önemli bir boşluğu doldurmuştur. 1991 yılında birincisi yapılan Ana Sigorta Resim Yarışması, Kültür ve Sanata katkının önemli bir göstergesi olmuştur. 28 Eylül 1991 Cumartesi, Saat: 10.00' da Denizli Ana Sigorta Genel Merkez binasında toplanılmış, seçici kurul başkanlığına Fikret Otyam, raportörlüğüne ise, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Müdürü Celal Günaydın seçilmiştir (Ana Sigorta Katalogu,1991). diğeri banka galerileri ise; Akbank Sanat Galerisi, İş Bankası Sanat Galerisi'dir. En eski sergi salonlarından biri olan Halk Eğitim Sergi Salonu, Denizli Lisesi'nin bahçesinde ek bina şeklindedir.

Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi ise; 1982 yılında kurulmuş, 1986 yılından itibaren faal olarak, resim bölümlerine öğrenci hazırlamıştır. Amatörce çalışmak isteyenlere de burada kurs imkanı sağlamıştır. Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nin en önemli çalışmaları ise, ulusal çapta resim yarışmaları düzenlemiş, yerel ve ulusal sanatçı gruplarının resimlerini sergilemiştir. Esbank, DYO, Tekel ve Bakanlık sergileri, Ankara Kadın Ressamlar ve Çatı Grubu sergileri bunların başlıcalarıdır. Ayrıca; "Denizli Sanatçıları" yoluyla dinamik bir grup oluşturup, bu grubun il dışında sergilerini organize etmiştir. Yaptığı çalışmalarla yeni galerin açılmasını sağlamış, Türkiye çapında yarışmalar düzenlemiştir. Sanat Sevenler Derneği, Ana Sigorta Sanat Galerisi, İş Sanat Galerisi ve Belediye Sanat Galerisi'nin açılmasına ön ayak olmuştur.

(Tok, 2006,s.32-33). Halen çalışmaları devam eden Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Plastik Sanatlar alanında birçok sergilere ve ulusal birçok sanatçıya ev sahipliği yapmaktadır. Çatalçeşme Oda Tiyatrosu fuayesi ise; Çatalçeşme caddesinde bulunmaktadır. Hem nikah salonu hem de sergi salonu olarak kullanılan Oda Tiyatrosu, birçok alanda sergi yapılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca; Denizli Belediyesi'nin yan binasında bulunan Denizli Belediyesi Turan Bahadır Sanat Galerisi ve Müzesi 2001 yılında kurulmuştur. Plastik sanatlarda dahil olmak üzere sanatın her kolunda yerel ve ulusal sanatçıların eserleri sergilenmiştir.

Diğer özel olarak açılmış ancak günümüzde kapanmış olan sanat galerilerinin adları ise şöyledir; Açı Sanat Galerisi, Çizgi Sanat Galerisi, Ticaret Odası Sanat Galerisi, Eke Sanat Galerisi, Sanat Sevenler Derneği etkinlik salonu, Günaydın Sanat Galerisi.

Günümüzde açık olan sanat galerilerinin adları ise; Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Denizli Belediyesi Turan Bahadır Sanat Galerisi.

3.2.3. Özel Atölyeler

Denizli ilindeki resim sanatı çalışmaları yalnız sanat galerilerinin etkinlikleriyle sınırlı kalmamış, 1990' lı yıllardan sonra özel atölyelerde sayıca artış görülmüştür.

1988 yılında Sanatsevenler Derneği'nin kurucu başkanlığını yapan sanatçı Yılmaz Kahraman, Denizli'de önemli bir kültür-sanat ortamı oluşturulmasında büyük katkı sağlamıştır. 1996 yılında ortak atölye açan Yılmaz Kahraman, 10 yıl boyunca çalışmalarını bu atölyede devam ettirmiştir. Denizlili sanatçılardan olan, Ayfer Örs, Ömür Eke, Berrin Küçüka ve Esat Eğer ile birlikte "Atölye Mavi"yi açmışlardır. Ömür Eke'nin Eke Sanat Galerisi'nin kapanmasının ardından Yılmaz Kahraman ve Ayfer Örs'le birlikte kent kültürü ve sanat hareketi teorisi çerçevesinde yeniden yapılmışlardır. İlk defa Güney ve Bekilli festivallerine katılan Kahraman ve Örs, sanat hareketlerini somutlaştırmışlardır. Deneysel ve üretken bir atölye anlayışı olan "Atölye Mavi" günümüzde de çalışmalarına devam etmektedir (Kahraman, 2010, katalog).

Bir diğer önemli özel atölye ise; Celal Günaydın'ın açmış olduğu, "Günaydın Resim Atölyesi" dir. Celal Cünaydın, 1986 yılında Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi müdürü olarak Denizli'ye gelmiştir. Yirmi yıl boyunca galeri müdürlüğüne

devam ederken, aynı zamanda ilk resim kursunu aynı kurum bünyesinde faaliyete geçirmiştir. Bugünkü “Günaydın Resim Atölyesi”, bir kurs alanı gibi görünüyorsa da Celal Günaydın’ın elinde bulunan koleksiyonundaki eserler düşünüldüğünde bir galeri niteliğini devam ettirmektedir. Halen atölyede hem hobi amaçlı çalışmalar yapan kursiyerler mevcut hem de yükseköğretime geçiş yapacak öğrencilerin çalışmaları devam etmektedir. Burada her yıl düzenli olarak atölye sergileri yapılmaktadır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmada yer alan alt problemlerin cevaplarına yönelik veriler, yöntem kısmında belirtildiği üzere, a. Görüşme Formu (yazılı- ses kayıt) veri toplama araçlarıyla ve derlenen belgelerin incelenmesi ve tasnifi sonucunda elde edilmişlerdir. Verilerin bulguya dönüştürülmesi ve yorumlanması bu bölümde ele alınmıştır.

I. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

1950 Sonrası Denizli'deki Sanat Etkinlikleri

Kayıtlara göre Cumhuriyet dönemi Denizli ve kırsalında ilk rastlanılan sanat etkinlikleri, Atatürk döneminin kültür kurumlarından olan Halkevi çalışmalarıdır. 1932-1951 dönemini araştıran İnan (2000)'ın bulgularına göre Denizli Halkevi Güzel Sanatlar şubesi'nin aktif olduğu anlaşılmaktadır. "Bu şube, müzik, heykelcilik, resim, mimarlık gibi alanlarda süsleme sanatları ve diğerlerinde sanatkr ve amatör unsurları bir araya toplayacak, genç yetenekleri koruyacak ve onların gelişmesini sağlayacaktı (İnan, 2000 141). Ancak bu çalışmada resim faaliyetleriyle ilgili somut bilgilere rastlanmamıştır. Aynı dönemde Cumhuriyet'in 10 yıl münasebetiyle, Kültür Bakanlığı yoluyla Anadolu'daki küçük kentlere ressamlar gönderildiği bilinmekle birlikte Denizli'ye bu yolla bir ressam gönderilmediği kayıtlardan ve uzman görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Bundan sonraki süreçte, özellikle 1950 sonrası ilk ve ortaöğretim okullarındaki faaliyetlerin kentte önemli yer tuttuğu görülür. Denizli Lisesi Resim ğretmenlerinden Besim Yazıcı ve Ahmet Cevdet şemsioğlu ne çıkan isimlerdir. Araştırmada belge taraması yapılan dönem içinde Besim Yazıcı'nın 1 kez kişisel sergi (1991) açtığı görülmektedir. A. Cevdet şemsioğlu'nun ise 2 kişisel, 2 karma olmak üzere 4 sergi kaydına rastlanmıştır (şemsioğlu, 2004, 10).

Denizli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bağlı Devlet Güzel Sanatlar Galerisi kayıtları, Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır Sergi Salonu Kayıtları,

çeşitli yerel gazete ilanları ve Celal Günaydın'ın kişisel arşivinden yararlanılarak belge inceleme ve analiz çalışması yapılmıştır. Buralardan elde edilen veriler 1976-2011 dönemini kapsamaktadır. 1950 sonrası Denizli'de Açılan Resim Sergisi Kayıtları, Ek-2'de liste olarak yer almaktadır (Bkz. Ek-2). Buna göre; okul sergileri hariç merkezdeki 8 salonda toplam 140 sergi kaydına rastlanmıştır. Bunlardan 66 adedi birden fazla sanatçının katıldığı karma/grup sergileridir. Karma sergilerin içinde 10 adedi ise yarışmalı sergilerdir, geri kalan 74'ü kişisel sergilerden oluşmaktadır. "Denizli'de Plastik Sanatlar ve Sanatçılar" isimli katalog kitabın yazarı Tok (2006)'a göre, 13 salonda (galeride), salonların açılış tarihinden 2005'e kadar geçen sürede toplam 501 resim ve özgün baskı sergisi yapılmıştır. Tok(2006)'un kurumsal kayıtların tümünü değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Araştırma kayıtlarında yer alan sergi salonları şunlardır:

- Devlet Güzel Sanatlar Galerisi (İl Halk Kütüphanesi Binası)
- Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır Sergi Salonu
- Akbank Sanat Galerisi (Kapalı)
- Açı Sanat Galerisi
- Sanat Sevenler Derneği (Kapalı)
- Pamukkale Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi
- Denizli Belediyesi Sergi Salonu (2001 öncesi- Şu an Kapalı)
- TMMOB Makine Mühendisleri Odası Denizli Şubesi Sergi Salonu (Açılış 2010)

Bunların dışında İş Bankası Sanat Galerisi, Ana Sigorta Sanat Galerisi gibi belli dönemlerde hizmet vermiş ve kapanmış galerilerin varlığı tespit edilmiş, görüşme yapılan kişiler tarafından da teyit edilmiştir (Bkz Ek-3).

Denizli'de 1950 sonrası yapılan resim sanatı etkinliklerine ait belgeler konusunda uzman görüşlerine başvurduğumuzda, sanatçı, akademisyen ve öğretmenlerin çeşitli belgelere sahip oldukları görülmüştür. Bunların önemli bir kısmı kişisel belgelerdir ve görselleri talep edilmemiştir. Ancak görüşmeler sırasında, birden çok sanatçının katıldığı bazı karma etkinliklerin öne çıktığı görülmektedir. Görüşme notları ve ses kayıtları araştırmanın kapsamı çerçevesinde kavramsal kodlamaya tabi

tutulmuştur. Kodlanan görüşme metinlerinden anlaşıldığı üzere; Denizli İlinde geçmişte yapılan şu etkinlikler önemli bir yere sahiptir (Bkz Ek 3):

- Koleksiyon Sergileri:

Merkez Bankası Koleksiyonu,1999

Merkez Bankası Koleksiyonu (Natürmort), 2004

İş Bankası Koleksiyonu

- Yarışma Sergileri:

Esbank Yunus Emre Resim Yarışmaları Sergileri

Ana Sigorta Resim Yarışmaları Sergileri

DYO Resim Yarışmaları Sergileri

Kültür Bakanlığı Devlet Resim-Heykel- Özgün Baskı Yarışmaları Sergileri

Tekel Resim Yarışması Sergisi

S.K.3: *Türkiye'nin önemli resim yarışmaları vardı. Bunların dışında birde koleksiyonu güçlü ve zengin olan, İş Bankası, Merkez Bankası gibi resimleri sergiledik. Daha sonra iyi ilişkiler sonrası İş Bankası'na da bir sergi açtık. Bu yapılan etkinliklerin sayısı 2000li yıllara gelindiğinde 600ü bulmuştu. Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nin dışında Ana Sigorta Galerisi, Belediye Galerisi, İş Bankası Sanat Galerisi gibi sanat galerisi açmıştık (Bkz. Ek 3).*

- Teraspark AVM Sergisi, 2008

Denizli'deki plastik sanatlar alanında çalışanları bir araya getiren bir sergi olmuştur, 38 sanatçı katılmıştır.

Resim 6. Teraspark Sergisi - 2008

- Uluslararası Sanat Kolonileri:

Denizli Belediyesi himayesinde gerçekleşen I. II. ve III Sanat Kolonileri 1996-1997-1998

Pamukkale Üniversitesi himayesinde gerçekleşen I. Uluslararası Sanat Kolonisi, 2010

Resim 7. I. Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi Katalogu -1996

Resim 8. I. Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi Kataloğu ve Çalışma Örnekleri -1998

Görüşlerden elde edilen tema ve kodlara baktığımızda, Belediye'nin 90'lı yıllarda, üniversitenin ise 2010'da gerçekleştirdiği "Uluslararası Sanat Kolonileri" genel olarak kentten ve halktan kopuk olmaları yönünde eleştirilmektedir. Önemli fakat iyi organize edilemediği için eksik kalmış girişimler şeklinde değerlendirenler de vardır (Bkz Ek.3).

Resim 9. Pamukkale Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Kolonisi-2010

- Diğer Kişisel ve Karma Sergiler:

Denizli’de kişisel sergi açma sıklığı bakımından kayıtlarda öne çıkan isimler, Bayram Ali Dağlı, Rasim Şohoğlu, Emin Güler, Yılmaz Kahraman, Celal Günaydın, Esat Eğer, Ömür Eke, Ayfer Örs, M. Emin Özmen, Yaşar Çallı, Mustafa Çerçi, Yasemin Sözer, Kemal Yenidede, Tahir Yenidede, şeklindedir.

Karma Sergilere baktığımızda, aynı isimlerin karma sergilerde de yer aldıkları görülmektedir. Tekrar sıklıkları bakımından, Berrin Küçüka, Gürcan Ekici, Merih Tekin Bender, Handan Özdemir, Özgür Lebioğlu son dönemde yine karma ve kişisel sergilerde dikkat çeken isimler arasındadır (Bkz Ek-2). Öğretmen –Karikatürist Mehmet Selçuk’un pop-art tarzı karışık teknik resim çalışmalarını 90’lı yıllarda sergilediği beyanları arasında yer almaktadır.

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi’nde uzun yıllar galeri müdürlüğü yapmış olan ve emekli olduktan sonra halen bir sanat atölyesinde resim çalışmalarını sürdüren *Celal Günaydın*’ın önemli bir referans kaynağı olduğu birçok sanatçı ve sanat eğitimci tarafından vurgulanmıştır. Görüşlerden oluşturulan tema-kod tablosunda ilgili kişi

(bilirkişi) olarak adı yer almaktadır. Ömür Eke, Yılmaz Kahraman, Emin Güler'in sanatçı olmalarının yanı sıra yerel gazete ve dergilerde zaman zaman sanat yazıları ele aldıkları görülmektedir. Ömür Eke, DEHA gazetesinde, Yılmaz Kahraman ve Yaşar Tok, Kent-Sanat Dergisi'nde düzenli yazarlar arasındadır. Ayrıca, yine DEHA gazetesinde Şerif Kutludağ'ın kent gündemine ilişkin yazılarında sergi haberlerine yer vererek köşesinde yorumladığı bilinmektedir.

Tablo 2.1. Denizli'deki Sanat Etkinlikleri ile İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
(1) Etkinlik Belgeleri	<ul style="list-style-type: none"> - Davetiye - Kişisel Sergi Belgeleri - Teraspark Sergi Davetiyesi - 1985 ve sonrası - 2006 sonrası -1990'lara ait belgeler
(2) İlgili Kişi Bilgisi	<ul style="list-style-type: none"> - Sanat Sevenler Derneği Yöneticileri –Mehmet Acar, Işık Erdoğan - Celal Günaydın, DGSG eski Müdürü
(3) Sanat Etkinliği Bilgisi	<ul style="list-style-type: none"> - Koleksiyon Sergiler Merkez Bankası-İş Bankası. DGSG etkinlik sayısı: 600 - Galeriler: DGSG, Ana Sigorta, Belediye, İş Bankası galerisi - İlçelerdeki festivalleri – Çal, Bekilli, Güney, Çivril
(4) Katıldığı Sanat Etkinliği	<ul style="list-style-type: none"> - Teraspark Sergisi 2008 - Denizli Belediyesi Turan Bahadır Sergi Salonu - Çeşitli Karma Sergiler - Plastik Sanatlar Kolonisi -96 - Kişisel sergiler - PAÜ Uluslararası Sanat Kolonisi 2010 - Belediyenin yaptığı plastik sanatlar

	<p>Kolonileri 97-98</p> <ul style="list-style-type: none">- 1988 Devlet Güzel Sanatlar Sergisi- Yurtdışı Sergileri
(5) İzlenim-Görüş	<ul style="list-style-type: none">- Sanat etkinlikleri akademik birimlerin dışında da yapılmalı- 1990'lerden beri yapılan sanat kolonileri önemli- Olumlu- yerel festivallerin sanat festivaline dönüştürülmesi
(6) Sanatsal Süreç	<ul style="list-style-type: none">- Kolaj- pop-art, grafiksel resim
(7) Süreli yayın	<ul style="list-style-type: none">- Kent-Sanat- Yerel Gazeteler- Denizli Gazetesi- Deha Gazetesi- Pamukkale, Şehir Işıkları,
(8) Sanat Yazarı	<ul style="list-style-type: none">- Ömür Eke, Yılmaz Kahraman, Emin Güler, Yaşar Tok

- Gazete Haberleri

Yaşam döngüsü içinde global ilişkiler içerisinde olan insanların, yerele doğru dönüş içerisine yöneldikleri gözlenmektedir. Yerel basın bu anlamda, yöresel kültürel kimliğin korunması ve yöresel halkın kendisini ifade edebileceği bir zemini oluşturma görevini yüklenmiştir. Yerel basında yer alan siyasal, sosyal ve kültürel hayata dair haberler, kişinin yaşadığı yerin bir mensubu olduğunun da göstergesi olmuştur. Anadolu'da yayınlanan gazete ve dergiler küçük boyutlu, az fikir yazısına yer veren, daha çok ilanlarla dolu yayınlar olmuştur. Denizli basını, genel basın, dışında kabul edilen "yerel basın", "mahalli basın", "Anadolu basını" veya "taşra basını" olarak nitelendirilen basının bir parçası olarak varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Denizli'de 1978'de 29 Ekim 1923 tarihinden 31 Aralık 1940 tarihine kadar yedi gazete, beş dergi yayınlanmıştır. 1943'te ise; Denizli'de günlük olarak "Yeni Denizli" ile Denizli Halkevi tarafından aylık olarak yayınlanan İnanç Dergisi yayınlanmıştır. Denizli'de yayınlanan gazetelerin sayısı 1978'de 17, 1981'de 14, 1985'de 8 olmuştur (Haytoğlu, 2010, 23-24-25).

Bu bağlamda Denizli’de 1985 yılından itibaren sürekli yayınlanan süreli yayınlar arasında Denizli Hizmet Gazetesi bulunmaktadır.14 Mayıs 1976’ da kurulan Hizmet Gazetesi 15 Mayıs 1976’da yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin ilk sayfasında şehir ile ilgili her türlü haber verilirken, 2.sayfasında sohbetler köşesi, 3.sayfası reklamlardan oluşurken 4. sayfasında şehir rehberine yer verilmiştir (Haytoğlu, 2010, 110).

Hizmet Gazetesi’nde, 1982-1984-1990 tarihli gazete yayınlarından birkaç örnek aşağıdaki şekilde verilmiştir. Denizli’nin ünlü ressamlarından; Şakir Akseki, Fahir Aksoy, Rasim Şohoğlu’nun gazete haberlerine rastlanılmıştır.

Resim 10. Hizmet Gazetesi 7 Haziran 1984 Tarihli Yayını

Resim 11. Hizmet Gazetesi 7 Haziran 1984 Tarihi Haberi

Resim 12. Hizmet Gazetesi 12 Mart 1982 Tarihli Yayını

Resim 13. Hizmet Gazetesi 12 Mart 1982 tarihli Haberi

Resim 14. Hizmet Gazetesi 20 Nisan 1982 Tarihli Yayını

Resim 15. Hizmet Gazetesi 20 Nisan 1982 Tarihli Haberi

Resim 16. Hizmet Gazetesi 19 Mart 1990 Tarihli Yayını

Resim 17. Hizmet Gazetesi 19 Mart 1990 Tarihli Haberi

Resim 18. Hizmet Gazetesi 14 Kasım 1984 Tarihli Yayını

Resim 19. Hizmet Gazetesi 14 Kasım 1984 Tarihli Haberi

II. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denizli'de Yaşamış - Yaşayan Önemli Sanatçılar (Ressamlar) ve Sanatsal Özellikleri

Denizlili olmaları bakımından İbrahim Çallı ve Abidin Elderoğlu isimleri sanat çevrelerinde sıklıkla dile getirilmektedir (Bkz Ek-4). Buna Yalçın Gökçebağ'ı da ekleyebiliriz. Bu sanatçıların, sanatlarını Denizli'de icra etmeseler de Denizliler için övünç kaynağı olduklarını belirtmek gerekir. 1914 kuşağının önemli ismi olan ve Cumhuriyet Dönemi Türk resmine izlenimci olarak damgası vuran İbrahim Çallı'nın kentte olumlu izlerine rastlamak mümkündür. Bir portre ressamı olan torunu Yaşar Çallı'nın son dönemde Denizli'de daha yoğun bir şekilde bulunması, bu baği kuvvetlendirmektedir. Yine Denizli'li ressamlardan Nihat Kahraman önemli bir sanatçımızdır ancak görüşme süreçlerinde hakkında bilgi alınamamıştır. Son olarak, Pamukkale Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Kolonisine katılmıştır.

Tablo-2.2. Denizli’de Yaşamış- Yaşayan Önemli Sanatçılar İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Kent Kültürüne Katkıları Bakımından Bilinen Ressamlar	İbrahim Çallı – (İzlenimci), Abidin Elderoğlu- (Soyut, Kaligrafik), Yalçın Gökçebağ, Yaşar Çallı- (Portre), Celal Günaydın- (İzlenimci, Natürmort) Emin Güler, Ahmet Cevdet Şemsioğlu – (İzlenimci) Besim Yazıcı, Ali Baloğlu, Yılmaz Kahraman- (Soyut), Şükrü Aslı Şen, Ömür Eke (figüratif), Semih Atalay (İzlenimci), Seyhan İlhan (figüratif) Rasim Şohoğlu, Kemal Yenidede, Esat Eğer, M. Emin Özmen, Yasemin Sözer
Dönemsel Olarak Denizli’de Bulunmuş Ressamlar	İbrahim Çallı, Yaşar Çallı, Hikmet Çetinkaya, Cevdet Ahmet Şemsioğlu, Yaşar Çallı, Yasemin Sözer Saraç, Abidin Elderoğlu, Yalçın Gökçebağ
Teknik	Suluboya, yağlıboya, karışık malzeme kolaj tekniği
Üslup	Figüratif Soyutlama-dışavurumcu, Natüralist figüratif, Dışavurumcu-Soyut, Pop-art Realist

Denizli’ye önemli katkıları olan ressam Celal Günaydın, 1956 Erzurum doğumludur. Denizli Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Müdürü olarak sürdürdüğü görevinden 2003 yılında emekli oldu. 11’i kişisel, 48 sergiye katılmıştır. İlk kişisel sergisini 1981 yılında Erzurum Resim ve Heykel Müzesi’nde açan sanatçı, son sergisini 2004 yılında Kumburgaz Belediye Sanat Galerisi’nde gerçekleştirmiştir. Çok sayıda yarışma ve sergiler organize etmiştir. Celal Günaydın’ın yağlıboyalarından çok suluboya tekniği ile yaptığı natürmort resimler dikkat çekmektedir. Halen Denizli’deki “Günaydın Resim Atölyesi”nde, öğrencileriyle birlikte çalışmalarını sürdürmektedir.

1946 Denizli doğumlu olan sanatçı Yılmaz Kahraman, 1995 yılında sosyal hizmetler uzmanı olarak emekli olmuştur. 1996 yılında kendi resim atölyesini kurmuştur. Yağlıboya çalışmalarında çeşitlemeye önem veren ve genellikle soyut çalışmalar yapan Kahraman, 8 kişisel sergi açmış, 17 karma sergiye katılmıştır. Sanatın, yaşamın olmazsa olmaz bir boyutu olduğuna inanan, devingen, ilerici, evrensel bir

estetiğın peşinde olan sanatçı, üslupçu anlayışa karşıdır. Soyut-kavramsal bir anlayışla deneysel arayışlarını sürdürmektedir.

Bir dönem sanat yazarlığı yapmış olan bir diğerk sanatçı ise, Emin Güler'dir. 1981 yılında ilk kişisel sergisini Denizli İl Halk Kütüphanesi'nde gerçekleştirmiştir. Bugüne kadar yurt içi ile yurt dışında otuz kişisel sergi ve yirmi karma ve grup sergilerine katılmıştır. Sanat etkinliklerinin yanısıra sanat eğitimciliğine de devam eden sanatçı, 2002 yılında Denizli'de Açı Sanat Galerisi'nin kuruluşunda görev aldı.

Bunun yanında Türk resminin çok önemli isimleriyle yurt dışından birçok sanatçının Açı Sanat Galerisi'nde sergilerini gerçekleştirmiştir. Dünyanın çeşitli ülkelerinin özel koleksiyonlarında yapıtları bulunan Emin Güler, Türkiye İş Bankası, Esbank, İzmir Resim Heykel Müzesi ve Kültür Bakanlığı koleksiyonlarında da çalışmaları yer almaktadır. Ayrıca sanatçı, Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği üyesidir.

1960 Denizli doğumlu olan Ömür Eke, uzun yıllara dayanan resim çalışmalarına Cevdet Şemsioğlu Atölyesi'ne devam etmiş, karma sergiler ve yarışmalı sergiler olmak üzere birçok kişisel sergilere imza atmıştır. Kısa bir süre Eke Sanat Galerisi'nin işletmeciliğini yapmıştır. Resimlerinde insanı ön plana alan Eke, özellikle kapalı mekanlardaki, eğlence dünyasındaki kent insanının mutluluğunu ya da mutsuzluğunu bir sanatçı duyarlılığı ile yansıtmaya çalışmıştır. Resimlerinde renkçi ve lekeci bir tavır hakimdir. Eke, şimdiye kadar Denizli, İzmir, Antalya, İstanbul, Bodrum olmak üzere toplam 12 kişisel sergi açmıştır. Denizli Hizmet Gazetesi'nde insana ve sanata dair yazılar yazan Ömür Eke, Mavi-Kent Kültürü Sanat Hareketi'nin kurucu üyelerindedir.

III. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denizli'deki Sanat Eğitimcileri Akademisyenler ve Sanat Yazarları

Denizli'de resim eğitimi alanında sıkça verilen isimlerin başında, Denizli Lisesi emekli öğretmenlerinden Ahmet Cevdet Şemsioğlu ve Besim Yazıcı gelmektedir. Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenlerinden; Rasim Şohoğlu, Semih Atalay, Özgür Leboğlu, Seyhan İlhan öne çıkan isimlerdendir. Akademisyen olarak verilen isimler ise; halen öğretim üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Tahsin Hancıoğlu ve Öğretim Görevlisi Yüksel Hancıoğlu'dur. Ayrıca, Yrd. Doç. Dr Safi Avcı, Öğretim Görevlisi Dr. Feryal Beykal Orhun, Öğretim Görevlisi Ahmet Özer, Öğretim Görevlisi

Gülşen Turgut, Öğretim Görevlisi Gönül Caner, Öğretim Görevlisi Dr. Nuray Mamur, Arş. Gör. Dr. Bekir İnce, öğretim elemanı olarak görev yapmaktadırlar. Sanat yazarları olarak verilen isimler; kent-sanat dergisi genel yayın yönetmeni Yaşar Tok, sanatçı olarak yerel gazetelerde ve kent-sanatta yazan Ömür Eke, Yılmaz Kahraman ve Emin Güler'dir.

Tablo 2.3. Denizli'deki Sanat Eğitimcileri, Akademisyenler ve Sanat Yazarları İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Sanat Eğitimcileri (Görsel Sanat Öğretmenleri)	Rasim Şohoğlu, - Semih Atalay-Özgür Leboğlu-Besim Yazıcı-Ahmet Cevdet Şemsioğlu-Seyhan İlhan
Akademisyenler	Tahsin Hancıoğlu, Yüksel Hancıoğlu
Sanat Yazarları	Yaşar Tok- Ömür Eke, Yılmaz Kahraman, Emin Güler

Akademisyenler arasında sıkça ismine rastlanan Tahsin Hancıoğlu, 1994 yılında Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümünü kurmuştur. Görüşmeler sırasında doğrudan adı geçmeyen, Doç. Dr. Merih Tekin Bender, 2006'dan sonra Denizli'de 4 yıl kadar görev yapmış akademisyenlerdendir. Son yıllarda kentte yapılan sanat etkinliklerinde yer almış ve bir kişisel sergi açmıştır, halen Ege Üniversitesi'nde görev yapmaktadır. Dr. Feryal Beykal Orhun, soyut dışavurumcu tarzı ile pentürel anlamda resim yapan akademisyenler arasında yer alır. Özellikle, 2009-2010 döneminde öğrencilerine yaptırdığı enstalasyon (yerleştirme) çalışmalarıyla, kentte ilk örnekler olduğu için dikkat çekmiştir. Uzun süredir Denizli'de yaşayan Denizli Anadolu Lisesi Resim Öğretmeni Mehmet Selçuk ise bir dönem Sanat Sevenler Derneği'nde yöneticilik yapmıştır. Karikatürist olan Selçuk, resimde pop-art tarzı özgür arayışlarıyla önemli sanat insanlarından birisi olarak değerlendirilmelidir. Grafikselle düzenlemeleri, kolaj çalışmalarıyla 1990'lı yıllarda yaptığı sergilerle dikkat çekmiştir. Denizli'de genç sanatseverlerin sık sık ziyaret ettiği sanat-kafe kültürüne katkısı olmuş bir isimdir. Halen karikatür atölyesiyle gençlere örnek olmayı sürdürmektedir.

IV. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denizli İlindeki Resim Sanatı İle İlgili Sanat Dernekleri veya Sanatçı Grupları

Denizli Sanatseverler Derneği, 1988 yılında kurulmuş, diğer sanat dallarıyla birlikte özellikle resim sanatına destek veren bir sivil toplum kuruluğu olarak karđımıza çıkmaktadır ve bu anlamda en eski oluşumdur. Kurucu başkan'ı Yılmaz Kahraman, Ankara Sanatseverler Derneği'nin tüzüğünden hareketle, Denizli'deki sanat ortamını canlı tutmak ve sanatçıları bir araya getirmek amacıyla, tiyatro, edebiyat ve resim sanatıyla ilgili etkinlikleri, 2000'li yılların başına kadar sürdürdüklerini belirtmektedir. Yine dernek yöneticisi olan SK.8 kodlu kişinin sözlü ifadeleri aşağıya aynen aktarılmıştır:

S.K.8: 1988 Sanatseverler Derneği'nin Kurucu üyesiydim. Yılmaz Kahraman Mehmet Acar, Arife Kara Bilgi, ben, Gülistan Ünlüdağ tabi yönetimde olmayanlarda var ama biz yöneticisidik. Yılmaz Kahraman da ilk resmi başkanımız. Mehmet Acar'ın kendi yeri vardı orada depo gibi kullanıyormuş. Orayı verdi bize orayı kullandık. Lokal gibi yaptık sempatik bir yer oldu. Sanatseverler Derneği gerçekten kentin kültür sanat meselesinin, hem resim, görsel sanatlar hem de edebiyat sinema bu tür insanlarında içinde olduğu bir dernekti. Kentin kültür dinamiğini oldukça ateşledi. Sonra sanatseverler derneği kapandı zaten (Bkz Ek-6).

Daha sonraki süreçte dernek amaç ve hedeflerinin çok önüne geçen lokal işletmeciliği vb. çeşitli faaliyetler dernek çalışmalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Aktif olan kurucu kadro ve irade son yıllarda dernekten uzaklaşmıştır ancak dernek kapanmamıştır, halen çalışmalarını sürdürmektedir.

Denizli Plastik Sanatçılar Grubu, 2008'de Teraspark'ta yapılan karma sergiyle bir araya gelme olanağı bulmuş, geniş katılımlı bir oluşum olarak dikkat çekicidir. Bu çalışma öncesinde, Denizli'deki sanatçılar arasında süre gelen toplantıların grup bilincini oluşturmada önemli etkisi olduğu söylenebilir. Bunların organize edilmesinde, Celal Günaydın, Yılmaz Kahraman isimleri öne çıkmaktadır. Söz konusu sergi sonrası bir süre daha atölye toplantıları şeklinde devam eden çalışmalar, yeni bir etkinlik ortaya koyamamıştır. Ancak, gerek sayısal anlamda gerekse, nitelik anlamında bu kapsamlı sergi organizasyonu, Denizli'deki Plastik Sanatların genel durumunu görmek bakımından anlamlıdır. Sanatçıların ve atölyelerin birbirlerini daha yakından tanımalarına imkan sağlamıştır. Sürdürülebilir bir girişim olarak etkisini korumaktadır.

Tablo-2.4. Denizli'deki Sanat Dernekleri ve Sanatçı Grupları İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Sanat dernekleri ve sanatçı grupları	-Açı Sanat Galerisi -Denizli Plastik Sanatçılar Grubu (38 kişi) -Denizli Sanatseverler Derneği

V. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Denizli'deki Sanat Galerileri

Galeriler konusunu sorguladığımızda, aşağıdaki görüşmelerden elde edilen tema-kod tablosundan anlaşılacağı üzere 1980'li yıllardan itibaren hizmet vermeye başlamış çok sayıda kurumsal sanat galerisinin kapandığını görmekteyiz. Akbank, İş Bankası, Ana Sigorta Sanat galerileri bunlar arasındadır. Görüşme formuna yazılı beyanda bulunan GF.6 kodlu uzman kişinin ifadeleri şöyledir:

***G.F.6:** En eskisini bilmiyorum, sanırım, Devlet Galerisi en eski olanı. Benim burada bulunduğum dönemde Ana Sigorta, Akbank sanat galerileri vardı, kapandı. Bir de Ömür Hanım'ın Eke Sanat Galerisi vardı. Açı Sanat Galerisi, nitelikli sergiler getirdi, şimdi atölye olarak devam ediyor. 2000'lerden sonra Belediyenin Turan Bahadır Sergi Salonu ve Devlet Galerisi hala hizmette(Bkz Ek-7).*

Denizli'de özel kurumların sanatsal etkinlikler için mekan desteğinden uzaklaştığı görülmektedir. Özellikle, Türkiye İş Bankası ve Akbank'ın Türkiye genelinde benzer hizmetleri yürüttüğü bilinmekle birlikte, son yıllarda salon sayılarının hızla azaldığı, salonların merkez teşkilatlarında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Ana Sigorta'nın Denizli için önemli hizmeti belli bir dönem ulusal resim yarışmaları yapmış olmasıdır.

Anlaşılan odur ki, 1973'ten beri hizmet veren Devlet Güzel Sanatlar Galerisi ve 2001'de açılan Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır Sergi Salonu resmi kurum galerileri olarak hizmetini sürdürmektedir. Bunlara, Pamukkale Üniversitesi Kongre Kültür Merkezi ve TMMOB Makine Müh. Denizli Şubesi Sergi Salonu eklenmiştir.

Açı Sanat Galerisi, 2000 sonrası hizmet vermeye başlayan Denizli'deki kurumsal olmayan ilk özel galeridir. Burası, Ressam Emin Güler ve Ruhsar Uçar'ın girişimleriyle atölye-galeri şeklinde oluşturulmuştur. Bu güne değin, İbrahim Balaban,

Hayati Misman, Hasan Pekmezci, Şükran Pekmezci gibi önemli sanatçıların eserlerini sergilemiştir. Denizli’de farklı bir çizgiye sahip olduğu görülen galerinin, özellikle ulusal ve uluslararası sanat fuarlarına galeri olarak katılması, Türkiye’nin sanat gündemini takip edebiliyor olması bakımından önemlidir. Önemli sergiler getirmesi ve sanat gündemini takip etmesi gibi çalışmaları Denizli’deki sanat çevrelerinde bilinmekle birlikte, pek takdir edilmediği belirtilmektedir. Emin Güler, kentin hızla gelişmesine karşın hala Denizli’de sanat yapmanın zor olduğunu ifade etmektedir. Güler özellikle belli bir çizgiyi korumanın zorluğundan ve nitelik arayışlarının pek anlaşılmadığından yakınmaktadır.

Tablo-2.5. Denizli’deki Sanat Galerileri İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Sanat Galerileri	<ul style="list-style-type: none"> -Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır Sanat Galerisi -Devlet Güzel Sanatlar Sergi Salonu (İl Halk Kütüphanesi) -Açı Sanat Galerisi, -Boyut Sanat Galerisi -Halk Eğitim Merkezi Sergi Salonu -Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi Sergi Salonu -Akbank- kapandı -İş bankası – kapandı -Ana Sigorta – kapandı -TMMOB Makine Müh. Denizli Şubesi Sergi Salonu -Pamukkale Üniversitesi Kongre Kültür Merkezi Denizli Ticaret Odası

Boyut Sanat Galerisi, Ressam Kemal Yenidede tarafından atölye-galeri olarak çalıştırılmaktadır. Bir tür kişisel atölyedir ve hazırlık kursu çalışmalarını sürdürmektedir.

VI. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Denizli’de Sanat Eğitimi Veren Resmi ve Özel Kurumlar- Atölyeler

Tablo 2.6’da görüldüğü üzere, resmi sanat eğitimi veren 2 eğitim kurumundan söz edebiliriz. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bir ortaöğretim kurumu olan Hakkı Dereköylü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, amaç ve hedefleri bakımından ilgili yükseköğretim kurumlarına hazırlık sürecini kapsayan branşlaşmış alan eğitimi veren bir tür meslek okuludur. Vali Vefki Ertürk Anadolu Kız Meslek Lisesi’nin Grafik gibi mesleki sanat alanları bulunmaktadır.

Denizli’deki daha önce Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı fakülte ve yüksekokulların 1992 yılında Pamukkale Üniversitesi’ne bağlanmasıyla kentte üniversite süreci hız kazanmıştır. 1994 yılında Eğitim Fakültesi’ne bağlı bir bölüm olarak kurulan Resim-İş Eğitimi Bölümü, 1998 yılından itibaren Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nün bir anabilim dalı olarak öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Halen Denizli’deki yükseköğretim düzeyinde sanat eğitimi veren tek kurum olup, öğretmen yetiştirmeye odaklı merkezi bir öğretim programı uygulamaktadır. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, eğitim ve öğretimini 2008’e kadar İncilipınar’daki eski Eğitim Fakültesi kampusunda sürdürmüştür. Buradaki fiziki koşulları bazı tadilatlar neticesinde nispeten daha olumluysen, 2008 sonrası Kınıklı Merkez Kampusa taşınması neticesinde donanımlı atölye koşullarından uzaklaşmıştır. Önümüzdeki dönemde yeni müstakil bir binada hizmet vermesi planlanmaktadır. Bölümün son yıllarda kentte yapılan çeşitli sanat etkinliklerini organize ettiği veya içinde yer aldığı görülmektedir.

Yukarı’da 3.5’te söz edilen Emin Güler ve Ruhsar Uçar’ın birlikte çalıştırdığı Açı Sanat Galerisi aynı zamanda yetişkinlere yönelik hobi resim kurslarını sürdüren atölyeler arasındadır. Benzer bir anlayışla Celal Günaydın’ın resim atölyesi de hem hobi kursları hem de üniversiteye hazırlık kursları vermektedir.

Mavi Sanat Hareketi’nin bir uzantısı olarak, Yılmaz Kahraman ve Ömür Eke ve Ayfer Örs’ün birlikte çalıştıkları Mavi Atölye’nin düşük yoğunluklu kurs çalışmalarının yanı sıra sanatla ilgili kuramsal anlamda iyi bir paylaşım ortamı olduğunu vurgulamak yerinde olur.

Tablo-2.6. Denizli’de Sanat Eğitimi Veren Resmi ve Özel Kuruluşlar İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Denizli’de Sanat Eğitimi Veren Resmi ve Özel kurumlar	-Güzel Sanatlar Galerisi -Açı Sanat Galerisi -Boyut Sanat Galerisi -Mehmet Selçuk Grafik Atölyesi -Denfot- Fotoğraf Eğitimi -Güzel Sanatlar Lisesi -Üniversite- Eğitim Fak. Resim-iş Eğitimi

VII. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Denizli’deki Sanatsal Gelişmeler

Denizli’deki sanatsal gelişmeler hakkında farklı görüşler olmakla birlikte, orta ölçekteki diğer kentlerle kıyaslandığında yetersiz olduğu görüşü sanat çevrelerinde hakimdir. Örneğin, Kent Müzesi fikri dile getirilmekle birlikte henüz olgunlaşmamıştır. Aynı şekilde Güzel Sanatlar Fakültesi yapılması, akademik çevrelerde konuşulmakla ama henüz somut bir girişim söz konusu değildir. Bunların kentin kültürel yaşamına mutlak suretle katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bir başka görüş, Denizli İlinde galeri sayısının daha çok olduğu ve koleksiyon sergilerinin sıkça geldiği 1990’lı yıllara nispeten günümüzde sanat etkinliklerinin azaldığı yönündedir. Nitelik açısından da bir erozyonun söz konusu olduğunu ifade edilmektedir.

Kaçınılmaz olarak dile getirilen bir başka sosyal durum ise taşralılık sorunudur. Türkiye’de sanatsal anlamda İstanbul dışında hemen her yeri bir bakıma taşra kabul edilmektedir. Ancak burada ölçü İstanbul gibi bir metropol değil diğer kentler olmalıdır. Örneğin, Büyük kent olarak Ankara ve İzmir’i hariç tutarsak bir bozkır kenti olan Eskişehir’in üniversite ve yerel yönetim desteği ile ciddi anlamda sanat kentine dönüştüğü bilinmektedir.

G.F.5: *Taşralıktan kurtulursak sanat gelişir (Bkz Ek 9).*

G.F.6: *15 yıldır buradayım, kent kültürü yerellikten kurtulamıyorum. Kent gelişirken sosyal gelişim oldukça yavaş seyrediyor, tabii bu diğer kentlerle kıyaslandığında böyle (Ek 9).*

Denizli'den çok daha küçük ölçekli bir il olan Çanakkale'nin yine üniversite-belediye işbirliği ile uluslararası düzeyde bienaller düzenlediği görülmektedir (WEB_1. 2010). Sinop, Mardin gibi daha da küçük kentler bazı kültürel avantajlarını sanatsal platforma taşıyarak önemli çalışmalar gerçekleştirmektedirler (WEB_2. 2010), (WEB_3.2010). Bu anlamda Denizli, iç egede bir kavşak kent olarak geri kalmıştır. Şehrin Pamukkale gibi önemli bir markayı sanatsal platformda yeterince ve doğru kullanamadığı söylenebilir.

Tablo- 2.7. Denizli'deki Sanatsal Gelişmeler ile İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
Sanatsal Gelişmeler Hakkındaki Görüşler	-Yetersiz -Taşralılık sorunu -2008 sonrası dinamik bir dönem

Bunlara rağmen, 2008'den sonra Denizli'de yaşayan plastik sanatçılarda bir hareketlilik gözlenmiştir. Kişisel sergi sayılarında artış söz konusudur. Eksik ve kentten kopuk bir girişim olarak görülse de yeniden tartışmaya açıldığı için Pamukkale Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sanat Kolonisi son dönem önemli sanatsal dinamiklerden birisidir.

VIII. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Denizli'deki Sanat Ortamıyla İlgili Uzman Kişilerin Beklentileri

Sanatçılar, atölyelerin bulunacağı sanat evleri, sanat sokakları gibi, kentin tarihsel dokusu içinde düzenlenebilecek mekanları yerel yönetimden beklemektedir. Sanat icra edilebilecek mekanların yanında, çağdaş plastik sanat eserlerinin yer aldığı bir kent müzesi yine beklentiler arasındadır. Bienal, sanat festivali, sanat fuarı gibi kentle özdeşleşen ve geleneksel olarak yapılacak sanat etkinlikleri ısrarla talep edilmektedir.

Tablo-2.8. Denizli'deki Sanat Ortamı İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
-------------	------------

Denizli’de ki Sanat Ortamına ilişkin öngörüler	<ul style="list-style-type: none"> -Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüğü’nü yeniden oluşturma - Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği - Çok amaçlı Kültür Sanat Merkezi - Açık Hava Atölyeleri - Yerel TV’lerde Sanat Programları - Yeni Sanat Galerileri - AVM’ler de Sanat Galerileri zorunlu olmalı - Yerel yönetim tarafından sağlanan sanatçıların çalışabileceği sanat evleri olmalı - Sanat Sokakları olmalı -Büyük kentlerdekine benzer sanat etkinliklerinin olması -Kent Müzesi -Yeni Sanat Galerileri -Sürekliliği olan sanatsal aktiviteler -Güzel Sanatlar Fakültesi
--	--

Son yıllarda Pamukkale Üniversitesi’nin Kınıklı Kampüsü’nde büyümesi ve gelişmesiyle birlikte, güzel sanatlar alanında fakülte kurması beklentiler arasındadır. Henüz yapılanmasını tamamlamamış Mimarlık ve Tasarım Fakültesi ile 2011 yılı itibariyle onayı çıkan Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi’nin önümüzdeki yıllarda önemli derecede kent kültürüne katkı verecekleri düşünülmektedir. Görülen odur ki, yine plastik sanatlar mevcut öğretim alanlarının dışında tutulmuştur. Bu yüzden bağımsız bir Güzel Sanatlar Fakültesi talep edilmektedir.

IX. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar:

Denizli İlinde Özellikle 1950 Sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişim Dönemleri

Tablo-2.9. Denizli İlinde 1950 Sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişim Dönemleri İle İlgili Temalar ve Kodlar Tablosu

Tema	Kod
------	-----

<p>Denizli İlinde 1950 sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişim Dönemleri</p>	<p>İzlenim:</p> <ul style="list-style-type: none">-1994 yılında Resim-İş Eğitimi'nin açılmasıyla kişisel ve grup sergileri açılmıştır. Plastik sanatların gelişimi ağır gitmektedir.-2005'te çok fazla etkinlik olduğu görülmüştür.2000 yılından sonraki dönemlerde kişisel atölyelerin açılması ile birlikte kentte sanat alanında bir gelişim olduğunu göstermektedir.-1960'lı yıllarda Denizli kökenli sanatçıların yapmış oldukları somut sanat örneklerinin başlaması-Denizli'de ki ilk resim hareketi ressam Balaban'ın açtığı resim sergisi,-Ekonomik olarak 1980'lerden sonra büyüyen Denizli'de resim sanatına olan ilgi ve talebin düşük olması,-Uzun süre yöresel konulu figüratif resimlerin beğenilmesi,-Son dönemlerde ise dönüşümün başlamış olmasının okulların, sanat eğitimcilerinin, akademili ve entelektüel birikimi olan çizer kesimin oluşmaya başlaması sanatın gelişimine katkıda bulunması,- Primitif dönemden sonra Çallı'nın getirdiği empresyonist dönem, ondan sonraki dönem yerel dönemin olması buna bağlı olarakta son dönemlerde figüratif çalışanların oranının çok yüksek olması,- 1960'lı yıllarda okul sergileri,1980'lerden sonra da banka sergilerinin olması kent gelişimine katkıda bulunmuştur.
---	---

Görüşlerine başvuru alan uzman kişilerin cevap vermekte en çok zorlandıkları konulardan birisi, 1950 sonrası Denizli'deki Resim sanatına ilişkin gelişmeleri açıklamak olmuştur. 60 yaş üstü 2 tane uzmandan her ikisi de Denizli'ye sonradan yerleşmiş kişilerdir. Yılmaz Kahraman'ın 1979 sonrası süreci iyi bilmesi bakımından önemli bir referans ve canlı kaynak olduğunu söyleyebiliriz.

Kahraman, 1979'daki manzarayı şöyle ifade etmektedir; *"1950 sonrasında bilmiyorum ancak 1979'da geldiğimde, sanat adına yapılan hiçbir şey yoktu, galeri ve atölye de yoktu. 80'li yılların ortasına kadar manzara pek değişmedi. Derneğe*

gereksinim duymamız da silik renksiz bu atmosferi değiştirmek ve kentin kültürel dokusuna katkı vermek içindi.”

Dışarıdan gelen sergilerle ve yarışmalı sergilerle 1990’ların başından itibaren gözle görülür kıpırdanmalar başladı. Belediyenin düzenlediği koloni hareketleri de bu döneme rastladı. Atölye sayılarının her geçen gün artması, sanat yapan ge öğretmenlerin, çoğalması kentin yükselen sanat potansiyelinin bir göstergesi ancak kendilerini ifade edecek mecra bulamamaları sorun teşkil etmiştir. Ayrıca, temsil gücü bakımından içinde bulunduğumuz 2010’lu yıllar farklı problemleri beraberinde getirmiştir. Emin Güler, bu gidişatı olumsuz görmekte, yöneticisi olduğu Açı Sanat Galerisi ve atölye hareketinin bir anlamda kentin potansiyelini görmek ve düzenlemek adına yapılmış bir girişim olarak değerlendirmektedir.

Diğer alt problemlerde ifade edilen, plastik sanatlar grubu hareketi ve son dönemde niversitenin desteğinin olması gibi gözle görülür çabalar ise önemlidir. Denizli’nin plastik sanatlar tarihi bir anlamda bu araştırmada söz edilmiş ve görüşlerine başvurulmuş sanatçı, eğitimci, yazar olan kişilerle yazılacaktır. Cumhuriyet döneminde neredeyse 1980’lere kadar kayıtlı belge bulmak son derece zordur. Cumhuriyet ncesi dönemden kalma somut resim çalışması, civardaki birkaç konak ve dini yapılardaki süslemelerden ibarettir. Bunlar da daha önce sanat tarihi araştırmaları kapsamında değerlendirilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, 1950 sonrası kapsamakla birlikte, ulaşılabilen veriler neticesinde Denizli'nin günümüz resim sanatı ortamını değerlendirmeye yönelik bulgular içermektedir. Veri kaynaklarının önemli bir bölümü halen hayatta olan kişilerdir. Belge niteliğindeki verilerin büyük çoğunluğu kurumsal kayıtlardır ve özel arşivlerdir. Araştırma süreci boyunca, atölyeler gezilmiş, sanatçılarla, sanat eğitimcileriyle birebir temas sağlanmıştır. Böylece bir döneme tanıklık edilmiştir. Veri çözümlmelerinden elde edilen bulgular ve yorumların toplu sonuçları ile tartışma ve öneriler bu bölümde yer almaktadır.

1. Denizli'de 1932'den itibaren Halkevleri vasıtasıyla bir takım sanatsal faaliyetler yürütüldüğü görülmekle birlikte, detaylı bilgi ve görsel kayıtları

bulunmamıştır. 1957'de kurulan Kız Öğretmen Okulu'na (Şimdiki Eğitim Fakültesi) ait resim sanatı etkinlikleriyle ilgili kayıtlar da fakülte arşivinde yer almamaktadır. Fakülte'deki etkinliklerle ilgili rapor ve resmi evrakların tümü güncel sayılabilecek tarihlere aittir ve maalesef bugüne değin fakülteye ait bir resim koleksiyonu oluşturulmadığı için, geçmiş dönem resim örnekleri de bulunmamaktadır. Öğretmen okulları tarihi kapsamında yapılacak bir araştırmada belki mezunların kişisel arşivlerinden örneklemeler elde edilebilir. Bugün itibariyle, öğretmen okulunun kentin sanat ortamına önemli iz bırakacak şekilde katkı verdiği söylenemez. Buna karşın Denizli Lisesi öğretmenlerinin 1960'lu yıllardan itibaren yürüttükleri gayretli çalışmalar dikkat çekicidir. Çok sayıda okul sergisinin yanı sıra, Resim Öğretmeni Besim Yazıcı ve Ahmet Cevdet Şemsioğlu'nun aktif anlamda resim yapıyor olmaları, tanınan simalar olarak isimlerini günümüze kadar taşımıştır.

2. 1976-2011 döneminde toplam 8 sergi salonunda 140 civarında sergi kaydına rastlanmıştır. Elimizdeki veriler kurum kayıtlarıdır ve kesindir ancak kapanan galeri kayıtları ve kaydı tutulmayan salonlar ve daha eski tarihli sergiler gibi veriler düşünüldüğünde, toplamda rakamsal farklılıklar kuşkusuz oluşacaktır. İstatistiksel sonuçlardan ziyade, etkin olarak hizmet vermiş galerileri vurgulamak daha doğru bir tespit sayılabilir:

- Devlet Güzel Sanatlar Galerisi (İl Halk Kütüphanesi Binası)-1973- Hizmette
- Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır Sergi Salonu – 2001 Hizmette
- Akbank Sanat Galerisi (Kapalı)
- Açı Sanat Galerisi -2002 – Hizmette
- Sanat Sevenler Derneği (Kapalı)
- Pamukkale Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi – 2009 – Hizmette
- Denizli Belediyesi Sergi Salonu (2001 öncesi- Şu an Kapalı)
- TMMOB Makine Mühendisleri Odası Denizli Şubesi Sergi Salonu – 2010 – Hizmette

Bu durumda, halihazırda Denizli’de bugün için hizmet veren 4 kurum galerisi ile bir özel galeri bulunmaktadır.

3. Denizli belli dönemlerde kurum koleksiyon sergilerine ve yarışmalı sergilere ev sahipliği yapmıştır. **Koleksiyon Sergileri:** Merkez Bankası Koleksiyonu (70 adet yapıt sergilenmiştir.)1999, Merkez Bankası Koleksiyonu (Natürmort) 2004, İş Bankası Koleksiyonu. **Yarışma Sergileri:** Esbank Yunus Emre Resim Yarışmaları Sergileri (31adet yapıt sergilenmiştir.) 1998, Ana Sigorta Resim Yarışmaları Sergileri (36 adet yapıt sergilenmiştir.) 1991, DYO Resim Yarışmaları Sergileri (74 adet yapıt sergilenmiştir) 2009, Kültür Bakanlığı Devlet Resim-Heykel- Özgün Baskı Yarışmaları Sergileri, Tekel Resim Yarışması Sergisi. Özellikle Devlet Heykel-Resim ve Özgünbaskı yarışmalarında seçilen eserlerin Ankara, İstanbul ve İzmir’den sonra Anadolu’daki diğer illerde sergilenmesi iyi bir uygulamaydı son yıllarda bakanlık bundan vazgeçmiştir. Bunların dışında, 3 kez Denizli Belediyesi (1996-1997-1998), 1 kez Pamukkale Üniversitesi (2010) tarafından düzenlenen Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonileri’nin sergileri önemli kayıtlar arasındadır. (bkz. Ek.2) Denizli Plastik Sanatlar Grubu adı altında gerçekleşen 2008 Teraspark AVM Karma Sergisi, Denizli’deki neredeyse tüm sanatçıları kapsamı ve bir harekete başlangıç oluşturması bakımından önemlidir. Bağımsız sergi salonu olmasa da, son birkaç yıldır sanat etkinliklerine yer veren Forum Çamlık AVM’de resim sergileri yapılmaktadır. Bu araştırmada, yıl sonu okul sergilerine yer verilmemiştir, Pamukkale Üniversitesi ve Hakkı Dereköylü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi eğitim-öğretim yılı içinde yapılan çalışmaları her yıl sergilemektedirler. Güney İlçesi, Güney Vakfı’nın düzenlediği sanat festivaller kamuoyunda çok yer bulmasa da önemli girişimler olarak değerlendirmemiz gerekir, vakfin hatırı sayılır eser arşivi oluşmuştur.

4. Denizli’de yaşamamış fakat, hemşeri olma sebebiyle Denizlilerin sahip çıktıkları ve gurur duydukları İbrahim Çallı, tarihsel bir kişiliktir. Torunu Yaşar Çallı’nın emeklilik sonrası Denizli’de bulunması, İbrahim Çallı adını canlı tutmaktadır. Vefat edenler arasında Denizli’li olup da belki de en ihmal edilmiş sanatçımız Abidin Elderoğlu’dur. Ulusal bir üne sahip Yalçın Gökçebağ, Denizli’deki sanat çevreleriyle organik bağı bulunmasa da tanınan sanatçılar arasındadır. Halen sanat yaşamını Denizli’de sürdüren birçok sanatçıdan isimleri öne çıkanlar bulgular bölümünde ele alınmıştır. İsimlerini burada yeniden dile getirmemiz uygun olur: Emin Güler, Ali

Baloğlu, Yılmaz Kahraman, Celal Günaydın, Emin zmen, Esat Eğer, mr Eke, Kemal Yenidede, Rasim Şohoğlu, Semih Atalay, Seyhan İlhan.

5. Denizli’de meslek itibariyle sanat yazarı ve/veya eleştirmen olarak nitelendirebileceğimiz hiç kimse yoktur ancak yazan gazeteciler, akademisyenler ve entelektüel birikimlerini değerlendiren sanatçılar bulunmaktadır. Makine Mühendisleri Odası desteği ile uzun süredir yayında olan aylık Kent – Sanat Dergisi, plastik sanatlar alanında nitelikli sanat yazılarıyla ne çıkan bir yayın organıdır. Sanata duyarlı bir gazeteci olan Yaşar Tok’un editörlüğünde çıkan dergide Yılmaz Kahraman düzenli yazarlar arasındadır. Ömür Eke ise günlük bir yerel gazetede köŐe sahibi sanat yazarları arasındadır. Denizli’de çıkan diğer kültür ağırlıklı dergilerde plastik sanatlar fazla yer bulamamaktadır.

6. Denizli Sanatseverler Derneği 1988’de kurulmuştur. Merkez’de etkin bir dernek olarak uzun yıllar hizmet vermiştir. Görünen odur ki, Denizli Sanatseverler Derneği, Denizli’de plastik sanatçıları bir çatı altında toplama hedefiyle yola çıkmış ve bunu belli oranda gerçekleştirmiş tek örgütlü kurumdur ancak 2000’lerin başından itibaren dağılma sürecine girmiştir. Kurucular bir süre sonra dernekten uzaklaŐmıŐlardır. Bir diğer oluşum 2008’de karma sergide bir araya gelen Denizli Plastik Sanatlar Grubu’dur, bu henüz örgütlü bir oluşum değildir.

7. Henüz herhangi bir etkinliği duyulmamıŐ, kurs amaçlı atölyeler son yıllarda çoğalmıştır. Kentin plastik sanatlar tarihi açısından istikrarlı bir çizgide çalışmalarını sürdürenler, Celal Günaydın’ın çalıştırdığı Günaydın Sanat Atölyesi, Kemal Yenidede’nin çalıştırdığı Boyut Sanat Atölyesi-Galerisi, Emin Güler ve Ruhsar Uçar’ın birlikte çalıŐtırdıkları Aı Sanat Atölyesi - Galerisi, Yılmaz Kahraman, mr Eke, Ayfer rs’n birlikte çalıŐtırdıkları Mavi Sanat Atlyesidir.

8. Öğretmen emeklisi naif ressam *Emin zmen* ve yine emekli bir sağlık çalıŐanı olan baba mesleği fotoğrafçılıkla ilgisini hiç koparmayan, gençlik yıllarında resim kurslarına devam eden ve günümüzde soyut resimler yapan *Esat Eğer*, araştırmada doğrudan veri olarak karşımıza çıkmadığı için bulgular kısmında yer bulamamıŐlardır. Ancak kenttin sanatçı potansiyeli içinde ele alınması gereken değerler olarak görmek gerekir.

9. Denizli özellikle 1980'lerden itibaren hızla büyüyen ve orta sınıflı zenginleşen bir kenttir. Sosyal anlamda büyük bir taşra kasabasından, gerçek anlamda bir kentte dönüşme sancıları çekmektedir. Kent insanının kültürel alana yatırım beklentileri hızla artmasına karşın, henüz yeterli karşılık bulamadığı görülmektedir. Özellikle resim ve diğer plastik sanatlar ile ilgili girişimler ya çok sınırlı kalmıştır ya da hiç yapılamamıştır. Uzman kişilerin istek ve beklentileri özetle şöyledir: 1- Kültür Mekanları oluşturma (sanat sokağı, sanat evleri, çok amaçlı kültür-sanat merkezleri, galeriler, kent sanat müzesi, vb gibi) 2- Denizli'ye özgü olan ve periyodik olarak yapılan sanat etkinlikleri (bienal, sanat fuarları, festivaller gibi), 3- Sayıları hızla artan ve hemen her kesimden insanın uğrak yeri haline gelen AVM'lerde sanat galerilerinin zorunlu hale getirilmesi. 4- Güzel Sanatlar Fakültesi kurulması.

ÖNERİLER

1. Hem kişisel hem de kurumsal arşivciliğimizin son derece zayıf olduğu bu çalışmayla anlaşılmıştır. Yakın geçmiş sayılabilecek bir dönemi çalışırken dahi belge bulunamaması, bundan sonraki çalışmalar için görsel arşivi olan daha kapsamlı bir *Denizli Plastik Sanatlar Tarihi* araştırmasını zorunlu kılmaktadır.

2. Yukarıda, Sonuçlar ve Tartışmalar kısmında madde-9'daki uzman kişilerin istek ve beklentileri tümüyle dikkate alınması gereken önerilerdir. Bunların gerçekleşebilmesi için yerel yönetimlerin, belli bir ekonomik güce sahip kültür vakıflarının, özellikle üniversitenin girişimde bulunması veya tüm bu birimleri harekete

geçirecek bir koordinasyon merkezinin sanat çevreleri tarafından oluşturulması gereklidir.

3. Denizli ile bağı olan ihmal edilmiş ressamlarımızın isimlerinin atölye, galeri sanat merkezi, semt, sokak gibi yerlerde yaşatılması bir tür vefa borcudur ve genç sanatçı potansiyeli üzerinde olumlu etkiler yapacaktır.

4. Sanat koleksiyonerliğinin ve özel galericiliğin özendirilmesi, turizm ve sanayi kenti olmanın yanı sıra bir sanat-kültür kenti olma özelliği katacaktır.

5. Denizli’de dernek çatısı altında yarım kalmış sanatçı dayanışmasını tekrar harekete geçirerek, Avrupa Birliği gibi uluslararası düzeyde finans kaynakları bulabilecek kültür projeleri üretmek, önemli bir açılım olacaktır. Bunu yaparken Pamukkale isminin bir marka olduğunu ve yurtdışında bilindiğini değerlendirmemiz gereklidir.

KAYNAKLAR

Ana Sigorta (1991). *I. Resim Yarışması Kataloğu*, Ana Sigorta A.Ş.,Denizli.

Aksel M.(1960). *Anadolu Halk Resimleri*, Baha Matbaası, İstanbul.

Aslanapa O.(1984). *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi, 1.Basım, İstanbul.

Aslanapa O.(2007). *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Başkan, S.(1994). *Osmanlı Ressamlar Cemiyeti*, Çağdaş Basım Yayın, Ankara

Berk N., Özsezgin K.(1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları , Tisa Matbaası , Baskı:3 , Ankara.

Beykal, F.(1996). *Denizli İlinde 19.Yüzyılda Yapılan Duvar Resimli Yapılar*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), PAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Cezar M.(1991). *Sanatta Batıya Açılış Ve Osman Hamdi* , 1. Baskı , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları : 109, Baha Matbaası, İstanbul.

Çakmak Ş.(1991). *Denizli İli'nde ki Türk Anıtları (Camiler)*, (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Dal, E. (Eylül 1985). D Grubu Ve Türk Resmindeki Yeri, *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi* 2/15, Torunoğlu Ofset, s.5-6

Dostal, H.(Ocak-Şubat 1999). Zorunlu Bir Cevap Ve Galerıcilikte 1970-90 Gerçeği , *Türkiye'de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, Sayı:37,s.48-51

Ersoy, A. (1997). Karşılıklı Etkileşim İçinde Türk Ve Batı Sanatı, *Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi*, Ebru Grafik ve A.Ş, Sayı:27, s.55-57

Germaner S.(1999). *Cumhuriyetin Renkleri, Biçimleri*, Tarih Vakfı Yayınları, Anabası A.Ş. ,Bilanço 98 Yayın Dizisi, s.8-15, İstanbul.

Giray, K.(Kasım 1983). Müstakil Ressamlar Ve Heykeltıraşlar Birliği, *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi*.17, Torunoğlu Ofset, s.1-2

Giray, K.(Mart-Nisan 1994). Türk Resminde Liman Sergisi, Yeniler Grubu ve Leopold Levy, *Türkiye'de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, Sayı:13, s.46-49

Giray K.(1997). *Müstakil Ressamlar Ve Heykeltıraşlar Birliği*, Akbank Kültür Ve Sanat Kitapları:64, Mas Matbaacılık, İstanbul.

Gören, A.K.(1992). Avni Lifi, *Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi*, Ebru Grafik ve A.Ş, Sayı:2, s.26-30

- Gürel, H.(Ağustos 2000) . 70.Ölüm Yıldönümünde Hoca Ali Rıza'yı Anmak Ve Taş Baskı Albümleri, *Türkiye'de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, Sayı:44, s.24-28
- Haytoğlu E.(2010). *Denizli Basın Tarihi*, Pamukkale Üniversitesi Yayınları no:18, Sistem Ofset Basım, Ankara.
- İnan, S.(2000). Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 25-26, Mayıs-Kasım 2000 , s. 135-157
- İnce B. (1997). *Cumhuriyet Dönemi Türk Resim Sanatında Sürrealist Eğilimli Sanatçılar*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), PAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- İnce, B. (2007). *Türkiye'de Sanat (Resim) Eğitimcisi Yetiştirme Sürecinde Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları – Öğretim Etkinlikleri Ve Sanat Etkinlikleri İzleme Edimi İlişkileri*, (Basılmamış Doktora Tezi), DEÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İnce, K.(2001). Yukarı Camii/Akköy-Denizli, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı.2, s.65-79
- İskender, K. (Aralık 1992). Osman Hamdi Bey Ve Şeker Ahmet Paşa Farkı, *Türkiye'de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, Sayı:6, s.30-35
- Kahraman Y. (2010). *Elli Resim Yılı Geçti Kataloğu*, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Denizli.
- Kalaycı, L. (2000). 75yıllık Plastik Sanatlar Serüvenine Bir Bakış, *Türkiye'de Sanat- Plastik Sanatlar Dergisi*, Sayı:44, s.33-37
- Kalınkara, V.(2006). 1.El Sanatları Kongresi, *Denizli Ticaret Odası Kültür Yayınları*, s.1-2
- Karasar N.(2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Mahir B.(2005). *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Mülayim S.(1998). *Cumhuriyet'in Kültür ve Sanat Kronolojisi*,Teknografik Matbaa, İstanbul.

- Ozanoğlu, G.(Mayıs 1983). Şeker Ahmet Paşa Ve TŐrkiye’de İlk Resim Sergisinin 110.Yılı, *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi* 2/3, s.13-18
- Özsezgin K.(2002). *Cumhuriyetin 75. Yılında TŐrk Resmi*, TŐrkiye İŞ Bankası Yayınları, İstanbul.
- Özçimi S.(2009). *Levni’den Ebru’ya*, T.C. Konya Valiliği İl KŐltŐr ve Turizm MŐdŐrlŐđŐ, Bahçivanlar Basım, Konya.
- Özyiğit, H.(2005). “1920-1928 Yılları Arasında SŐreli Yayınlarda KŐltŐr ve Sanat Yorumları: Resim”, Pamukkale Őniversitesi, (Basılmış YŐksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler EnstitŐsŐ, Denizli.
- Patton M.Q.(1987). *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*, Newbury Park. C.A.Sage.
- Pektaş, K.(2008). Denizli- Çivril-Savran KŐyŐ’ndeki Tarihi Eserler ve Çorbacızade Ailesi Hakkında Notlar, Uluçam Armağanı, *Van Çevre ve KŐltŐr Derneği Yayınları*, s.241-255
- Pektaş, K.(2003). Acıpayam ve Çevresindeki TŐrk DÖnemi Eserlerinden Bir Kesit, *I. Acıpayam Sempozyumu Bildirileri*, s.422-451
- Renda, G.(1993). *Çağdaş TŐrk Resmi -BaŐlangıcından BugŐne TŐrk Sanatı”*, TŐrkiye İŞ Bankası KŐltŐr Yayınları , Ajans TŐrk Matbaacılık, Ankara.
- Şemsioğlu C. (2004). *20.yy. Başlarında Denizli*, Sanatsevenler Derneği Yayınları No: 3 , HM Matbaacılık , Denizli.
- Tansuğ S.(1983). *KarŐıtı Aramak Sanat Tarihi Yazıları*, Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, Anı Dizisi:2, Akademik Kitabevi , İstanbul.
- Tansuğ S.(2003). *Çağdaş TŐrk Sanatı*, Remzi Kitabevi, Basım:6, İstanbul.
- Tansuğ S.(1986). *Çağdaş TŐrk Sanatı*, Remzi Kitabevi, Basım:1, İstanbul.
- Tok Y.(2006). *Denizli’de Plastik Sanatlar Ve Sanatçılar*, Kent Kitapları Dizisi-1, YenigŐn Matbaa, I.Basım, Denizli.

Türkiye’de Sanat- *Plastik Sanatlar Dergisi*(Eylül-Ekim 1995), “Osman Hamdi Bey”,
Asır Matbaacılık, Sayı:20, s.1-2

WEB_1. (2010) Çanakkale Bienali Web Sitesi

<http://www.canakkalebienali.com/tr/> (20 Eylül 2010)

WEB_2. (2010) III. Sinop Bienali Haberi

<http://www.semtonline.com/sanata-dair/festivaller/2738-sinopale-uluslararası-sinop-bienali-agustos-ayında-ucuncu-kez-sanatseverleri-sinopa-davet-ediyor.html>
(2010)

WEB_3. (2010) Mardin Bienali Web Sitesi

<http://www.mardinbienali.org/bienal/bienaltr.asp> (2010)

WEB_4. (2011) Resim 1. Gentile Bellini, “ Fatih Portresi” ve “ Fatih’in gül koklayan portresi”

http://tr.wikipedia.org/wiki/Gentile_Bellini (2011)

WEB_5 (2011) Resim 2. Hüsrev ve Şirin

http://www.turkcebilgi.com/hüsrev_ü_şirin/ansiklopedi (2011)

WEB_6 (2011) Resim 3. Sanay-i Nefise Mektebi İlk Öğretim Kadrosu

http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanayi-i_Nefise_Mekteb-i (2011)

WEB_7 (2011) Resim 4. İbrahim Çallı “ Yeşil Elbiseli Kadın”

http://tr.wikipedia.org/wiki/İbrahim_Çallı (2011)

WEB_8 (2011) Resim 5. Bedri Rahmi Eyüboğlu “Akademi bahçesi”

http://www.turkresmi.com/klasorler/yeniler_liman/index.htm (2011)

Yıldırım, A., Şimşek H.(2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Tıpkı Basım, Basım:3, İstanbul

EK-1
GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu:

Denizli İli'nde Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Resim Sanatı'nın gelişimine ilişkin belgeler ve uzman görüşleri nelerdir?

Tarih:...

Başlangıç ve bitiş saati :

Giriş:

Merhaba, ben Betül SAVCI. Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Denizli İlinde Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Resim Sanatı'nın 1950 – 2010 tarihleri arasındaki gelişimini araştırıyorum. Görüşme ve belge incelemeye dayalı nitel araştırma teknikleri kullanıyorum. Görüşmeye dayalı veri grubunu, alan uzmanı sanatçılar (ressamlar),

sanat eğitimciler (öğretmenler), akademisyenler ve sanat yazarları oluşturmaktadır. Sizinle, bunun için temas kurdum ve izin verirseniz görüşme yapmak istiyorum.

Eğer uygun görürseniz görüşme sırasında, sesinizi kaydetmek istiyorum. Kayıtlar, daha sonra içerik analizi yöntemiyle incelenecektir ve araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Size 10 soru yönelteceğim, görüşmenin yaklaşık 45 dk. süreceğini tahmin ediyorum.

İlginiz ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

A. Kişisel Bilgi Formu

Uygun bulduğunuz kutulara lütfen (X) işareti koyunuz.

Yaş: ()	Cinsiyetiniz :	Meslek /Kariyer	Eğitim (En son Bitirdiği Okul)
22- 30... ☐	K..... ☐	Sanatçı ... ☐	İlköğretim (İlkokul ve ortaokul) ☐
31- 40... ☐	E..... ☐	Sanat Eğitimci (Öğretmen)... ☐	Ortaöğretim (Lise)..... ☐ Okul: Bölüm/alan:
41 - 50... ☐		Akademisyen ... ☐	YüksekÖğretim: Okul: Bölüm/alan:
51 - 60... ☐		Sanat Yazarı (Eleştirmen)... ☐	Önlisans:..... ☐
61 - 70... ☐			Lisans: ☐
70 üstü... ☐			Lisansüstü (YL/Dr)..... ☐

Doğum Yeri:	Denizli’de Bulunduğu Süre veya /Dönem:	Diğer Şehirlerde Bulunma/ Çalışma süresi:
..... / Neden?
Denizli’de açtığı sergi sayısı	Kişisel: ...	Grup veya Karma:...
Denizli dışında açtığı sergi sayısı	Kişisel: ...	Grup veya Karma: ...

Görüşme Soruları:

1. 1950’lerden günümüze kadar Denizli’deki sanat etkinlikleriyle ilgili, özellikle resim sanatı ile ilgili belgelere sahip misiniz? (Sergi afişi, davetiye, katalog, haber – eleştiri yazısı vb belgeleriniz var mı?) Var ise, araştırmada kullanılmak üzere fotoğrafını çekmeme veya fotokopisini almama izin verir misiniz?

2. Geçmişten günümüze, Denizli’de yaşamış sanatçılardan (ressamlardan) bildiklerini (önemli bulduklarınızı) açıklar mısınız? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?
3. Geçmişten günümüze Denizli’de bir dönem bulunmuş sanatçılar (ressamlar) arasında kimleri tanıyorsunuz? Eğer varsa, şimdi nerede yaşıyorlar, resim yapmayı sürdürüyorlar mı?
4. Denizli İli’ndeki sanatçıların kurmuş oldukları sanat dernekleri veya sanatçı grupları hakkında bilgi verir misiniz? Özellikle doğrudan resim sanatıyla ilişkili olanlar var mı? Bu kurumlara bağlı olan sanatçılar kimlerdir? Siz böyle bir oluşumun içinde yer aldınız mı?
5. Denizli’de açılmış en eski sanat galerisinden günümüzdeki galerilere kadar bildiklerinizi açıklar mısınız? Kapanmış olanlar varsa, hizmet verdiği dönemler hakkında bilgi verir misiniz?
6. Denizli’de açılmış en eski sanat galerilerinin hizmet verdikleri dönemlerde kent kültürüne etkileri ne şekilde olmuştur, dönemin sosyal, kültürel özelliklerini de dikkate alarak açıklayınız?
7. Denizli İli’nde özellikle 1950 sonrasında Çağdaş Türk Resim Sanatı’nın gelişim dönemleri sizce kaçaya ayrılır ve nasıl tasnif edilebilir?
8. Denizli’de geçmişte yapılan sanat etkinliklerinde bir projenizle veya eserlerinizle yer aldınız mı? Yanıtınız evet ise, söz konusu etkinlik veya etkinlikler hakkında bilgi verir misiniz? Sizin yer alan projeniz veya eserleriniz hakkında bilgi verir misiniz?
9. Denizli İli’nde geçmişten günümüze yapılmış olan festival, bienal veya koloni ve benzeri etkinliklerin Denizli halkı üzerindeki kültürel etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Denizli’deki sanat izleyicisi ile temas sağlanabildi mi?
10. Katılmış olduğunuz sanat aktivitelerini tarihsel olarak en eskiden günümüze sıralayabilir misiniz ? Bu sıralamadaki tarihsel dönemler arasında gelişmişlik açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?
11. Geçmişten günümüze Denizli’de görev yapmış sanat eğitimcilerinden (ilk ve ortaöğretim Resim-İş veya Görsel Sanatlar Öğretmenleri) birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?
12. Geçmişten günümüze Denizli’de görev yapmış güzel sanatlar eğitimi alanında çalışan akademisyenlerden birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?
13. Geçmişten günümüze Denizli’de görev yapmış gazetecilik veya t.v alanında çalışan sanat eleştirmeni yada sanat yazarlarından birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat yazılarının kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?
14. Denizli İli’nde bulunduğunuz süre zarfında devam ettiğiniz yada devam etmekte olduğunuz atölye var mı? Varsa atölye aktiviteleri hakkında bilgi verir misiniz?
15. Sizin ve Denizli’deki diğer sanatçıların sanatsal tavırları (üslup) ve teknik yaklaşımları hakkında bilgi verir misiniz? (Üslup ve sanatsal eğilim olarak Realist, natüralist, izlenimci, dışavurumcu, soyut, soyut dışavurumcu, fantastik vb gibi, teknik olarak; suluboya, yağlıboya, karışık teknik, kolaj, baskı resim vb)
16. Denizli’deki sanatçıların tematik (konu) eğilimleri hakkında, isim belirterek bilgi verir misiniz? Bu konuda bir genelleme yapmanız mümkün mü? Yöresel veya yerel değerleri konu olarak kullanan sanatçılar var mı?
17. Resim sanatı etkinlikleriyle ilgili basılı medyada düzenli çıkan eleştiri yazıları, tanıtıcı makaleler var mı? Varsa, hangi gazete ve dergilerde yer alıyor, yazarları kimlerdir? Bu yazıların kent kültürüne katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?
18. Denizli’deki sanat eğitimi veren kurumların ve /veya özel kuruluşların, atölyelerin resim sanatının gelişimine katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle, üniversite ve güzel sanatlar lisesi hakkındaki görüşlerinizi belirtiniz?
19. Denizli’de bulunduğunuz süre boyunca sanatsal gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Olumlu / olumsuz bulduklarınızı kısaca belirtir misiniz?
20. Son olarak, Denizli’deki sanat ortamının nasıl olmasını istiyorsunuz? Üniversite, yerel yönetimler ve diğer kurum ve kuruluşların nasıl katkıları olabilir, beklentileriniz nelerdir? Kafanızda, sanat ortamı gelişmiş bir model kent fikri var mı?

Cevaplar için teşekkür ederim.

EK-2

1950 Sonrası Denizli’de Açılan Resim Sergisi Kayıtları

Tarih	Serginin Adı	Yeri	Türü	Teknik	Katılanlar	Gör sel	Yazı
16.06.1976	Resim Sergisi	İl Halk Kütüphanesi (DGSG)	Kişisel	Yağlıboya	M.Hayri Güler	Yok	Haber
23 Mart 1983	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Fahir Aksoy	Yok	Haber
29 Ekim 1983	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Etem Çalışkan	Yok	Haber
13 Eylül 1984	Resim Ve Heykel	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Şakir Akseki	Yok	Haber

	Sergisi						
19-30 Kasım 1984	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Rasim Şohoğlu-Atilla Görken	Yok	Haber
24 Kasım 1984	Resim Sergisi	Akbank Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	İbrahim Bayram	Yok	Haber
30 Ocak -15 Şubat 1985	Resim Sergisi	Akbank Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya ,Guvaj	Lütfü Günay	Yok	Haber
17-30 Nisan 1986	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Kişisel		Fethi Develioğlu-A.Kamil Uzun	Yok	Kaynak Ktp
3-16 Nisan 1987	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Kişisel		Yasemin Özünlü	Yok	Kaynak Ktp
28 Ocak 1987	“Çam Yeşili” Adlı Resim Sergisi	Sanat Severler Derneği	Kişisel	Yağlıboya	Bayram Ali Dağlı	Yok	Haber
8-23 Mart 1987	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Emin Güler	Yok	Haber
1 Nisan 1987	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Yasemin Özünlü	Yok	Haber
11-25 Eylül 1987	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Kişisel		Gülistan Üstündağ		

6-21 Kasım 1987	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Kişisel		Ramazan Güler		
7 Kasım-10 Aralık 1987	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Kişisel		Cevdet Ahmet Şemsioğlu		
28 Mart-9 Nisan 1988	Resim Sergisi	D.S.G.S.	Karma		Kütüphane Müdürlüğü Sergisi		
1-5 Mayıs 1988	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	D.S.G.S. Atölye Sergisi		
2-16 Haziran 1988	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Rasim Şohoğlu-		

					S.Ünlüdağ		
27 Ocak-10 Şubat 1989	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Mustafa Çerçi		
8 Mart-1 Nisan 1989	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Kütüphane Müdürlüğü Resim Sergisi		
16-30 Eylül 1989	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Karışık	Esbank Yunus Emre Resim Yarışması Sergisi		
1-15 Aralık 1989	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Cevdet Ahmet Şemsioğlu		
5-22 Ocak 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	R.Ölçer-Ö.Eke-A.Örs		
30 Ocak-13 Şubat 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Osman Özbilen	Yok	Haber
16-30 Şubat 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Mehmet Sabır		
16 Şubat 1990	“İbrahim Çallı” Adlı Resim Sergisi	Çal İlçe Halk Kütüphanesi	Kişisel	Yağlıboya	Yaşar Çallı	Yok	Haber
24 Şubat 1990	Göçerler Konulu	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Mehmet Sabır	Yok	Haber

8-23 Mart 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Emin Güler		
30 Mart 1990	1.Karma Resim Sergisi	Rasim Şohoğlu -Atilla Görken	Karma		10 Sanatçı 59 Eserle Katılmıştır: Şakir Akseki Yüksel Tekin Nurgül Koç Kemal Yenidede M.Şükrü Süer	Yok	Haber

3 Nisan 1990	Resim Sergisi	Sanat Severler Derneği	Kişisel	Yağlıboya	Esat Güler	Yok	Haber
5-20 Mayıs 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	D.G.S.G Atelye Sergisi		
9-23 Haziran 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Zeki Serbest		
25 Eylül-6 Ekim 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Esbank 7.Yunus Emre Resim Yarışması Sergisi		
6-20 Aralık 1990	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Bayram Ali Dağlı		
1-15 Şubat 1991	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Ali Rıza Kırcan		
13-27 Mart 1991	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Denizli Sanatçıları Karma Sergisi		
24 Mayıs-7 Haziran 1991	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	D.G.S.G Atelye Sergisi		
3-14 Aralık 1991	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Karışık	Esbank 8. Yunus Emre Resim Yarışması Sergisi		

28 Eylül 1991	Ana Sigorta 1.Resim Yarışması	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Ödül Alan Sanatçılar; M.Zahit Büyükişiyen İhsan Çakıcı Ekrem Kahraman Feriha Tuğran Baş Sabahattin Tuncer	Katalog	-
---------------	-------------------------------	---------	-------	-----------	--	---------	---

19-30 Aralık 1991	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Besim Yazıcı		
14-29 Şubat 1992	Tekel 5. Resim Yarışması Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Murat Ağççek Nejat Baltutan Hüseyin Özdemir Aka Gündüz Temur Mehmet Akbaba	Var Katalog	Katalog
4-19 Mart 1992	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişsel	Yağlıboya	Birsen Dorman		
8-22 Mayıs 1992	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Karışık	D.G.S.G Atelye Sergisi		
1-15 Kasım 1992	Denizli Sanatçıları Karma Sergi	D.G.S.G.	Karma	Yağlıboya, Diğer Tek.	C. Ahmet Şemsioğlu Celal Günaydın Emin Güler Yılmaz Kahraman Mehmet Çakır (Fot.)	Yok	Yok

2-14 Aralık 1992	9.Esbank Yunus Emre Resim Yarışması	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya Ve Diğer Tek.	Ödül Alan Sanatçılar Kezban Arca Batıbeki Mustafa Horasan Bilgehan Uzuner Mehlika Yaşarikiz Murteza Fidan Bunların Dışında 63 Sanatçının Eserleri Sergilenmi ştir. Örnek İsimler: Nadide Akdeniz Oya Kınıklı Mehmet Mahir Hakan K. Taşkıran Hatice Buzlu Yılmaz Demirağ Altan Çelem Cuma Ocaklı Şakir Gökçebağ Zümrüt Y.	Var Katalog	Yok Haber- Duyuru
---------------------	---	---------	-------	-------------------------------	---	----------------	-------------------------

					Radan Yaşar Ali Güneş Sezai Kara Emin Koç Tayfur Sanlıman Yılmaz Erhandi		
4-12 Şubat 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Yaşar Çallı		
6-19 Nisan 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Y.Tarakçı- S.Ünlüdağ- C.Gönen		
5-20 Mayıs 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	D.G.S.G Atölye Sergisi		
1-15 Kasım 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	D.G.S.G Atölye Sergisi		
21-31 Aralık 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Celal Günaydın		
15-27 Şubat 1993	Görerek Öğrenelim Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Sergide Yer Alan Tabloların Ressamları: Osman Hamdi İbrahim Çallı Sopra Sami Yetik Cevdet Şemsioğlu Hikmet Onat	Haber	

					Ali Rıza Kırkan M.Ali Laga Renoir Abidin Elderoğlu Emin Güler Nihat Kahraman Yaşar Çallı Tahir Yenidede B.Ali Dağlı Ali Baloğlu Turgut Atalay Naci Kalmukoğlu Rasim Şohoğlu Cahit Koççoban Mustafa Çerçi Fabiest Brest Turan Enginoğlu	Yok	Yok Haber
5-20mayıs 1993	Karma Sergi	D.S.G.S.	Karma	Yağlıboya	32 Sanatçı Katılmıştır. Ö.Eke A.Örs	Yok	Yok Haber

					A.Yılmaz S.Kallimci Ç.Yeşilpınar Z.Kurşunlu D.Gencer M.Avcı Ş.Bacak		
16 Kasım 1993	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Serhan Çiftçigüzeli	Yok	Haber
20-31 Ocak 1994	Deniz'e Sevgi, Deniz'e Umut Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Yasemin Sözer Emin Güler Ali Baloğlu	Yok	Haber
2-15 Aralık 1993	Modern Fantezi Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Abdurrahman Barutçu	Yok	Haber
1-11 Mart 1994	10.Yunus Emre Resim Yarışması Sergileri	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya, Karışık Teknik	Ödül Alan Sanatçılar; Kezban Arca Batıbeki Mustafa Horasan Devabil Kara Kerim Kılıçarslan Ünsal Kınıklı	Var Katalog	Katalog
15-30 Nisan 1994	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Gülçin Günaydın	Yok	Haber

4-18 Kasım 1994	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Necla Kömürcüo ğlu	Yok	Haber
13 Ocak 1995	Resim Sergisi	Açı Atölye Ve Sanat Galerisi	Karma	Yağlıboya	Emin Güler Ve Ali Baloğlu	Yok	Gazetede Sanat Söyleşisi Mevcut(1 994 Yılında Hürriyet Ege)
27Aralık- 17 Ocak 1995	Esbank 11.Yunus Emreresim Yarışması Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	-Haberde Belirtilme miş	Yok	Haber
7-22 Mart 1995	Denizli- Urfa Sanat Köprüsü	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Şanlıurfa Galerisi Çevre Sanatçıları Atölyesi Elif Balcı Binnur Çalışkan Tuna Doğan Mehmet İnci Nemci Kaya Halit Öncel Semahat Öztürk Abdurrahm an Polat	Yok	Haber
7-21 Nisan 1995	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel		Fatma Işık	Yok	Haber

	Atelye	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Meftune	Yok	Haber
--	--------	---------	-------	-----------	---------	-----	-------

5-19 Mayıs 1995	Sergisi				Erduyan Mahide Bilgiç Erol Çiftçi Musa Gürbüz Nihal Tomris Kamelya Toker		
22 Haziran 1995	Denizli Sanatçıları Karma Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma		Ali Baloğlu Celal Günaydın Emin Güler Yılmaz Kahraman Yasemin Sözer Doç.Dr. Ta hsin Hancıoğlu Yrd.Doç.D r.Sadettin Sarı Arş.Gör.M eltem Demirci Arş.Gör.Fe ryal Beykal		
6 Ekim 1995	Sanat Severler Derneği'ni n Çallı Resim Yarışması	Devlet Resim Galerisi İl Halk Kütüphanesi	Karma	Yağlıboya	Meftune Erduyan İnci Gündoğan Burhan Akşit Fatma Işık Erol Çiftçi	Yok	Haber

4-18 Aralık 1995	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Dr.Şükrü Kara	Yok	Haber
9-20 Mart 1995	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Ülkü Ünal Seba Uğurtan Kemal Çağrı Sivri Yüksel Uslay Cengiz Kabaklı Elçin Ünal	Yok	Haber
6-20 Ekim 1995	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Yaşar Çallı		
10-29 Ekim 1996	1.Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi' Denizli 96	Kongre Kültür Merkezi Sergi Salonu	Karma	Yağlıboya	Vasil Alacov Gazanfer Bajram Ali Baloğlu Çiğdem Çallı Yaşar Çallı Mustafa Dinletir, Veselin Draskovic Emin Güler Celal Günaydın Nikola Ivanov Margarita Kıselicka Lazerevski Zoran	Katalog Var	Davetiye

					Ganceva Rumjana Samul Seferov Aleksandar Tihonovich		
8 Mayıs 1996	D.G.S.G Resim Atelyesi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	İ. Hakkı Akman Mahide Bilgiç Erol Çiftçi Zübeyde Günaydın Sevinç Ulu Melike Topcan Neşe Yavuzçehr e	Yok	Haber
7-21 Eylül 1996	Zemin Grubu Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Nefise Yurtseven Behice Yaka Asuman Kahraman Aynur Aydın Bircan Tamburacı Meral Bizer Şükran Özkutlu Meral Yaman	Yok	Haber

17-30 Ekim 1996	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Hatice Çırak	Yok	Haber
3 Ekim 1997	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Bayram Ali Dağlı	Yok	Haber
7-21 Kasım 1997	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Desen,Sulu boya Ve Baskı Resim	İsmail Hakkı Demirtaş	Yok	Haber
14-28 Mayıs 1997	D.G.S.G Atelyesi Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	31 Atelye Öğrencisinin Katılımıyla Sergilenmiştir.	Yok	Davetiye
23-26 Ocak 1998	Resim Sergisi	Kültür Müdürlüğü Sanat Galerisi	Karma	Yağlıboya	İbrahim Çallı, Yaşar Çallı	Yok	Haber
16 Mart 1998	Dyo Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya			
30 Mart 1998	34. Kütüphane Haftası Münasebetiyle “Eski Türk Evleri Ve Sokakları” Konulu Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Leyla Yılmaz	Yok	Davetiye
23 Ekim-6 Kasım 1998	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Vedat Bayramoğulları	Yok	Davetiye
2 Ekim 1998	İçel Kadın Sanatçılar Derneği	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	22 Sanatçı Eser Vermiştir; Çiğdem Arıbal Fatma Çam Ayten	Var Davetiye İçinde	Davetiye

					<p>Çevik</p> <p>Songül Dinçer</p> <p>Nezahat Durmaz</p> <p>Adalet Eraslan</p> <p>Gül Gökler</p> <p>Tülay Gül</p> <p>Seval Meray</p> <p>Selvi Yıldırım</p> <p>Rafet Van</p>		
19 Kasım-4 Aralık 1998	Esbank 14. Yunus Emre Resim Yarışması	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	<p>Ödül Alan Sanatçılar; Sinan Demirtaş</p> <p>Fatma Dirik</p> <p>Yasemin Nur Erkalır</p> <p>Oya Erol</p> <p>İsmail İlhan</p> <p>Mehmet Kavukçu</p> <p>Ferhat Özgür</p> <p>Zümrüt Y. Radau</p> <p>Canan Şenol</p>	Katalog	Kitapçık
5-30 Eylül 1998	III. Uluslar Arası Plastik Sanatlar Kolonisi	Denizli Belediyesi	Karma	Karışık Teknik, Yağlıboya	<p>Onal Abişeva</p> <p>Prof.Bayra MGazanfer</p>	Katalog	

					Çiğdem Çallı Yaşar Çallı Emanuela Fiorelli Galeeva Lialia Feridun Işman Gibi Sanatçılar Katılmıştır.		
8-22 Şubat 1999	Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Birsen Acar M.Emin Özmen Lilay Karaboğa Esat Eğer Ahmet Ünal Sema Özdemir Oğuz Özdemir	Yok	Haber
17-30 Eylül 1999	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Suluboya	Celal Günaydın	Var Katalog	Haber
5-19 Mart 1999	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Ömer Arpacık	Yok	Haber
7 Nisan 1999	Resim,Rölyef,Heykel Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Mustafa Çerçi	Yok	Haber
5-14 Mayıs 1999	Merkez Bankası "Türk Ressamları Resim Koleksiyonu"	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	İbrahim Çallı Mahmut Cuda Halil Paşa Gibi Ressamların Eserleri Sergilenmek	Yok	Haber

					tedir.		
18-31 Mayıs 1999	D.G.S.G Kursiyerleri Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Suluboya,Pa stel,Yağlıbo ya	52 Kursiyerin Resimleri Sergilenmiş Fakat İsimleri Belirtilmemi ştir.	Yok	Haber
13-27 Eylül 2000	D.G.S.G199 9 Ve Önceki Dönem Öğrencileri Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	38 Öğrencinin Çalışmaları Sergilenmiştir.	Yok	Davetiye
5-19 Ekim 2001	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Suluboya	İbrahim Ünay	Yok	Davetiye
28 Ekim-11 Kasım 1999	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Selim Çatkın	Yok	Haber
3-17 Kasım 2000	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Nuri Sezen	Yok	Davetiye
17 Ocak-7 Şubat 2001	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	Ali Baloğlu	Yok	Haber
5 Kasım 2001	T.C.Kültür Bakanlığı "Çağdaş Türk Resminden Kesitler"Ser gisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	23 Sanatçı Eseriyle Katılmıştır; Veysel Günay Zeki Serbest Mustafa Ata Kemal Gürbüz Kadri Özayten Devabil Kara İhsan Çakıcı Halil Çoşkun	Yok	Davetiye
6-17 Kasım	Resim	Turan Bahadır	Kişisel	Yğlıboya	Emin Güler	Yok	Yok

2001	Sergisi	Sanat Galerisi Ve Müzesi					
6 Şubat 2002	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Bayram Ali Dağlı	Yok	Haber
6-20 Nisan 2002	Elçin Art Studio – Ülkü Ünal Atelyeleri Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	26 Sanatçı Katılmıştır.	Yok	Haber
1-30 Eylül 2002	Denizli Belediyesi Plastik Sanatlar Kolonisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Yağlıboya, Heykel	-	Katalog Olabilir??	Yok
1-15 Ekim 2002	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Ayfer Örs	Yok	Yok
21-31 Aralık 2002	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Yağlıboya	Ahmet Ünal- Hüseyin Türkmen	Yok	Yok
18-28 Şubat 2002	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat	Karma	Yağlıboya	Emel Ekinci Lilay Karaboğa	Yok	Yok
17-31 Ocak 2003	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	M.Emin Özmen	Yok	Yok
19 Şubat-5 Mart 2003	Doğan Gençler Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Doğan Gençler	Yok	Davetiye
18-29 Mart 2003	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	Muammer Eğilmez	Yok	Yok
7-21 Mart	Resim	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Salim	Yok	Haber

2003	Sergisi				Başıyigit		
7 Nisan 2003	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Asuman Dokuzlu	Yok	Davetiye
18 -30 Nisan 2003	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Esat Eğer	Var Davetiye	Davetiye
16-30 Mayıs 2003	D.G.S.G Resim Ve Heykel Atelyeleri Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	25 Atelye Öğrencisi Katılmıştır.	Yok	Davetiye
1-14 Şubat 2003	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Esat Eğer	Yok	Yok
2-16 Eylül 2003	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Nahide Köseoğlu	Yok	Yok
17-30 Eylül 2003	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Perihan Ata	Yok	Yok
1-15 Ekim	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Yılmaz Kahraman	Yok	Yok
18-29 Şubat 2004	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	M.Emin Özmen	Yok	Yok
13-25 Şubat 2004	Denizli Merkez Bankası "Banka Koleksiyonundan Örneklerle"- Natürmort	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Karma	Yağlıboya	Nazmi Çekli Ali Rıza Bayezit Fatma Nazlı Ecevit Afife Ecevit Nimet	Var Katalog	

					Berdan İbrahim Safi Mahmud Cuda Nüzhet Ayetullah Sümer Seyfi Hüsnü Toray Halil Dikmen Bahire Koray Nihat Aybars Numan Kemal Pura Abidin Dino Avni Abraş Ömer İstemi Hatipoğlu Fikret Mualla Hasan Hulusi Mercan Hamza İnanç Fethi Arda Duran Karaca Selahattin Uzmen Necdet Kalay Rüstem Avcıl Rami Uluer		
--	--	--	--	--	--	--	--

27 Şubat-13 Mart 2004	Çallı'nın Torunları Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya	Yaşar Çallı Yalçın Gökçebağ Nihat Kahraman Bekir Sami Çimen Hikmet Çetinkaya		
18-31 Mart 2004	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Handan Özdemir	Yok	Yok
14-30 Nisan 2004	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Nuray Karaoğlan	Yok	Yok
15-30 Nisan 2004	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Yağlıboya	Ercüment Tarhan	Yok	Yok
18-24 Ağustos 2004	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Yağlıboya	Melike Erge Mihriban Çil Sabahat Taşbaş Yasemin Eroğlu	Yok	Yok
16-30 Ekim 2004	Denizli Sanatçıları Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Yağlıboya	-	Yok	Yok
1-3 Eylül 2006	Güney 3 Eylül Kurtuluş Ve Bağbozumu Festivali Sanat Etkinlikleri	Güney Belediyesi	Karma	Yağlıboya	Canan Alkan Zeliha Demirel Esat Eğer	Var Katalog	

					Ömür Eke Gürcan Ekici Celal Günaydın Yılmaz Kahraman Berrin Küçüka Ayfer Örs M.Emin Özmen Kemal Yenidede Tahir Yenidede Arife Yılmaz		
20 Mart-7 Nisan 2007	Sanatta 25.Yıl Resim Sergisi	Açı Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	Emin Güler	Var Katalog	
28 Mayıs-8 Haziran 2007	Resim Sergisi	D.G.S.G	Kişisel	Yağlıboya	Mehmet Şahbaz	Yok	Yok
14-25 Mayıs 2007	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	İsmail Ding	Yok	Yok
18-30 Ocak 2008	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	Yıldız Duman Ercan	Yok	Yok
15-27 Şubat 2008	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Karışık	Handan Özdemir-İsmail Göçer	Yok	Yok
29 Şubat-10	Resim	Turan Bahadır	Kişisel	Yağlıboya	Mehmet	Yok	Yok

Mart 2008	Sergisi	Sanat Galerisi Ve Müzesi			Bural		
11-20 Mart 2008	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Karma	Resim Akrilik Fotoğraf	Zeki Akakça Sibel Esen	Yok	Yok
26 Şubat-15 Mart 2008	Şükran Pekmezci-Hasan Pekmezci Resim Sergisi	Açı Sanat Galerisi	Karma	Yağlıboya	Şükran Pekmezci-Hasan Pekmezci	Yok	Davetiye
20-27 Mart 2008	“Düşlere Beş Kala” Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Sibel Esen	Yok	Davetiye
19-25 Mayıs 2008	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Karma	Resim Heykel	Ayşe Dağdelen E. Ümmez	Yok	Yok
9-19 Haziran 2008	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Karışık Teknik	Yrd. Doç. Merih Tekin Berder	Yok	Yok
30 Ağustos – 30 Eylül 2008	Resim-Fotoğraf-Heykel	Teraspark AVM – Denizli	Karma	Plastik Sanatlar Sergisi	38 Sanatçı	Var	
16-30 Ekim 2009	Dyo 33. Resim Sergisi	D.G.S.G	Karma	Yağlıboya, Karışık	Ödül Alan Sanatçılar; Mustafa Duymaz Burçin Erdi İsmail Özgür Soğancı M.Kudret Türküm Hasan Kıran	Yok	Haber

1-15 Şubat 2010	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi Ve Müzesi	Kişisel	Yağlıboya	Bünyamin Baykara	Yok	Yok
2010	“Elli Resim Yılı Geçti”Adlı Resim Sergisi	T.B.M.M.O. B	Kişisel	Yağlıboya	Yılmaz Kahraman	Var Katalog	Davetiye
8 Mart 2010	8. Mart Dünya Kadınlar Günü II. Sanat Buluşması	PAU Kongre Ve Kültür Merkezi Sergi Salonu	Karma Grup Sergi	Karışık		Katalog Var	
26 Kasım 2010	Pamukkale Üniversitesi 1.Uluslararası Sanat Kolonisi	Kongre Ve Kültür Merkezi Sergi Salonu	Karma	Yağlıboya	Safı Avcı Yaşar Çallı Merih Tekin Bender Bünyamin Balamir Mustafa Plevneli Francine Bisscheroux Anne Mette Kruse Thomas Kruse Gibi Toplam 22 Sanatçı Katılmıştır.	Yok	Davetiye
24mayıs-6haziran 2010	Celal Günaydın Atölye Öğrencileri	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Karma	Yağlıboya	Celal Günaydın Ve Öğrencileri	Yok	Yok

11-20 Şubat 2011	Resim Sergisi	Turan Bahadır Sanat Galerisi	Kişisel	Yağlıboya	Aynıl Özdemir	Katalog Var	
25 Şubat-5 Mart 2011	“Bitmeyen Portreler” Resim Sergisi	T.M.M.O.B. Denizli Şubesi	Kişisel	Yağlıboya	Yaşar Çallı	Katalog Var	

EK-3

Denizli'deki Resim Sanatı Etkinlikleri Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi ve Kodlama Tablosu

<p>1. Soru: 1950'lerden günümüze kadar Denizli'deki sanat etkinlikleriyle ilgili, özellikle resim sanatı ile ilgili belgelere sahip misiniz? (Sergi afişi, davetiye, katalog, haber – eleştiri yazısı vb belgeleriniz var mı?) Var ise, araştırmada kullanılmak üzere fotoğrafını çekmeme veya fotokopisini almama izin verir misiniz?</p>	
<p>GF-2: Yakın zamanda açılmış bazı sergiler ile ilgili davetiyeler var.</p>	<p>---</p> <p>Belge: Davetiye</p>
<p>G.F.6: Evet, yaptığım sergilerle ilgili belgelerim var. Bazılarını size iletebilirim. Sanat Sevenler Derneği kurucularından Mehmet Acar ve Işık Erdoğan ile görüşürseniz, daha çok belgeye ulaşabilirsiniz. Bu arkadaşlarla görüşmek bu çalışma için yararlı olabilir.</p>	<p>Belge: Kişisel Sergi Belgeleri Bilgi: Dernek Yöneticileri –Mehmet Acar, Işık Erdoğan</p>
<p>G.F.7. Denizli'ye 2007 sonunda döndüm, Denizli'deki Plastik Sanatçılarla karma olarak Eylül 2008'de Teraspark Sergisi'ne katıldım. Daha sonra yine Denizli'de 5 kez karma fotoğraf sergilerinde yer aldım. Ancak söz konusu araştırma resim sanatıyla ilgili olduğu için, Üniversitede yapılan 8 Mart Kadınlar Günü 2010 sergisini dikkate alabilirsiniz. Onun katalogu elimde var. Ben de fotoğrafla katılmışım. Teraspark Sergisi davetiyesi de var.</p>	<p>Belge: Teraspark Sergi Davetiyesi</p>
<p>S.K.3: 1985 ve sonrasına ait belgeler</p>	<p>Belge: 1985 ve sonrası</p>

mevcut.

S.K.4: Celal Günaydın'da daha çok bulabilirsiniz onları. Celal Bey'de o biliyorsunuz devlet güzel sanatlar müdürlüğünü de yapmış. Denizli'deki ağababası. Hepimiz herhangi bir projemizde sunumu reklamı ona veririz o dağıtır.

S.K.8:1950de yok. Benimki dediğim gibi 2006dan itibaren var.

S.K.10: Çok eski dönemlere ait değil. Ama 90' lı yıllara ait elimde belgeler var. Ama çok eski belgeler ulaşamadığım dönemlerdi.

S.K.11: 1993 te geldim 1994 te 1.Pamukkale Kültür Sergisi açtık. Kent ve Sanat

8. Soru: *Denizli'de geçmişte yapılan sanat etkinliklerinde bir projenizle veya eserlerinizle yer aldınız mı? Yanıtınız evet ise, söz konusu etkinlik veya etkinlikler hakkında bilgi verir misiniz? Sizin yer alan projeniz veya eserleriniz hakkında bilgi verir misiniz?*

GF-2:

Denizli sanatçıları plastik sanatlar grubunun düzenlemiş olduğu Teras Park karma sergisine katıldım. Ali Rıza Turan Bahadır sergi salonunda bir çok karma ve kişisel sergilere katıldım.

GF-3:

Birçok etkinlikte yer aldım.

G.F.6: Çok sayıda karma sergiye katıldım, 15 kişisel sergim var. Bir çoğunu Denizli'de açtım. Plastik sanatçıları bir araya getiren Teraspark sergisine katıldım.

G.F.7: Evet, ama benim yer aldıklarım

Bilgi: Celal Günaydın, DGSG eski Müdürü, Ressam

Belge: 2006 sonrası var

Belge: 1990'lara ait belgeler

Katıldığı Sanat Etkinliği:

Teraspark Sergisi 2008
Denizli Belediyesi Ali Rıza Turan Bahadır
Sergi Salonu Çeşitli Karma Sergiler

Katıldığı Sanat Etkinliği: Teraspark
Sergisi 2008
Kişisel sergiler

daha ziyade fotoğraf sergileri 1. soruda yanıtlamıştım.

S.K.3: Türkiye'nin önemli resim yarışmaları vardı. Bunların dışında birde koleksiyonu güçlü ve zengin olan bunlardan İş Bankası, Merkez Bankası gibi resimleri sergiledik. Daha sonra iyi ilişkiler sonrası iş bankasına da bir sergi açtık. Bu yapılan etkinliklerin sayısı 2000li yıllara gelindiğinde 600ü bulmuştu. Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nin dışında Ana Sigorta Galerisi, Belediye Galerisi, İş Bankası Sanat Galerisi gibi sanat galerisi açmıştık.

S.K.10: 1996' da Plastik Sanatlar Kolonisi düzenlenmişti. Ona katıldım. Bir koloni çalışması oldu.

S.K.12. 1997-1998 dönemi Belediye'nin hazırladığı Plastik Sanatlar Kolonisi.

S.K.13: Belediye'deki Plastik Sanatlar Kolonisi

9. Soru: *Denizli İlinde geçmişten günümüze yapılmış olan festival, bienal veya koloni ve benzeri etkinliklerin Denizli halkı üzerindeki kültürel etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Denizli'deki sanat izleyicisi ile temas sağlanabildi mi?*

G.F.1: Bütün etkinlikleri olumlu buluyorum. Denizlinin sanat çatisını yükseltmektedir. Ama yeterli gördüğümü söyleyemem.

G.F.2: Ben 2002 yılından beri Denizli'deyim. Bu süre içinde bir koloni çalışmasını takip edebildim. Pamukkale Üniversitesi'ndeki konferans ve canlı performans çalışmaları güzeldi.

Sanat Etkinliği Bilgisi:

Koleksiyon Sergiler Merkez Bankası-İş Bankası.

DGSG etkinlik sayısı: 600

Galeriler: DGSG, Ana Sigorta, Belediye, İş Bankası Galerisi

Katıldığı Sanat Etkinliği: Plastik Sanatlar Kolonisi -96

Sanat Etkinliği Bilgisi:

PAÜ Uluslararası Sanat Kolonisi

İzlenim: Halktan kopuk

Katıldığı Sanat Etkinliği: Belediyenin yaptığı Plastik Sanatlar Kolonileri 97-98

Katıldığı Sanat Etkinliği:

Belediyenin yaptığı Plastik Sanatlar Kolonileri 1997-1998

İzlenim:

Olumlu ama bu haliyle eksik.

G.F.3: Pek temas sağladığım söylenemez. Denizli halkı genelde etkisiz kalmıştır. Sadece sanatla ilgilenenler oluşumunda yer alır.

GF.4: Etkileri mutlaka olmuştur. Fakat daha da yaygınlaşması duyurulması gerekiyor. Akademik ve eğitim alanının dışına çıkılmalı.

G.F.6: 90'lı yıllarda Belediyenin yaptığı plastik sanatlar kolonilerini hatırlıyorum. Son olarak üniversite yeniden düzenledi.

G.F.7: 1990'ların sonunda belediye destekli Sanat kolonilerinin Uluslararası olması bir heyecan getirdi. Neticede Denizli'de yapılmış plastik sanatlar açısından dikkate alınması gereken etkinliklerdendir.

S.K.3: Tabi ilçelerin tamamı ve bazıları Denizli'de festivaller yapıyorlar. Biz istedik ki bunların içine birazda sanat girsin. Dolayısıyla kimi aydın ve boyutlu belediye başkanları bunları kabul ettiler. Ve bunlar kendi ürünlerinin dışında kültür ve sanat festivaline de dönüştürdüler. Bizlerde bu festivallere sergiler götürdük. Güneye, Bekilli'ye Çivril'e ve Çal'a sergiler götürdük.

S.K.8: Belediyenin düzenlediği bienaller var 2000 yıllarında. Ali Marım döneminde zaten o da 2-3 dür. Toplam 4 kez koloni oldu.

S.K.10:

İçinde yer alırken herhalde negatif bir etkisi oluyor diye düşünüyorum ama zaman içerisinde gerçekten bu koloni çalışmaları olsun festival türü şeylerde olsun sergilerin yeri olduğunu gördük. Festival Pamukkale festivali örneğin Yaşar Çallı ile bir galeri sergi salonuna katılmıştık çok güzel bir sergiydi 96 yıllarında. Denizli'den Pamukkale'ye O sergiyi görmek için eşimiz dostumuz

Sanat Etkinliği Bilgisi:
PAÜ Uluslararası Sanat Kolonisi

İzlenim: Sanat etkinlikleri akademik birimlerin dışında da yapılmalı

Sanat Etkinliği Bilgisi:
Belediyenin yaptığı Plastik Sanatlar Kolonileri, PAÜ Uluslararası Sanat Kolonisi

İzlenim: 1990'lardan beri yapılan sanat kolonileri önemli

Sanat Etkinliği Bilgisi:
İlçelerdeki festivalleri – Çal, Bekilli, Güney, Çivril
İzlenim: Olumlu- yerel festivallerin sanat festivaline dönüştürülmesi

geliyordu.

10. Soru: Katılmış olduğunuz sanat aktivitelerini tarihsel olarak en eskiden günümüze sıralayabilir misiniz ? Bu sıralamadaki tarihsel dönemler arasında gelişmişlik açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

G.F.1: İlk katıldığım karma sergisi 1998-Mezuniyet sergisi daha sonra da düzenli bir şekilde karma sergilere katıldım. Sanatın uzun bir yol olduğunu mesafe alabilmek için ciddi çalışması gerektiğini öğrendim. Bende ciddi çalışıyorum. Dolayısıyla mesafe aldığımı düşünüyorum.

G.F.2: Denizli sanatçıları plastik sanatlar grubunun düzenlemiş olduğu Teras Park karma sergisine katıldım. Ali Rıza Turan Bahadır sergi salonunda bir çok karma ve kişisel sergilere katıldım.

G.F.4: 2002 yılından beri okulumuzdaki resim öğretmenleri ile her yıl karma resim sergisi açıyoruz.

G.F.5: Her yıl okul sergimiz olur. Her sergi çalışırsan geliştirir.

G.F.6: Resim olarak, 90'lı yıllarda kağıt kolaj dönemim var, sonra pop-art ve yine dışavurumcu pop-art diyebileceğim bir süreç devam ediyor. Aynı zamanda karikatüristim gırgır ekolüyle yetiştim, grafik mizah yapıyorum. Şimdi renkli karikatürlere geçtim.

G.F.7: Fotoğraf ve grafik tasarım çalışmaları yapıyorum. Özellikle fotoğrafta 2000 sonrası sergi açmaya başladığım, yarışmalı sergilerde işlerimin sergilendiği ve ödül aldığım dönemdir. Çalışma alanım doğrudan resim olmadığı için dönemsel bilgi vermemim pek bir önemi yok ama şunu hatırlatmak isterim doğrusu, Denizli baskı resim konusunda çok bakir bir yer yani hiç kimse baskı resim yapmıyor.

Sanat Etkinliği Bilgisi:

Belediyenin düzenlediği Sanat Kolonileri

Katıldığı Sanat Etkinliği: Karma Sergi-1996

Katıldığı Sanat Etkinliği: Mezuniyet Sergisi- 1998

Katıldığı Sanat Etkinliği: Teraspark Sergisi-2008
Kişisel ve karma sergiler.

Katıldığı Sanat Etkinliği: Karma Sergi, Resim öğretmenleri

Katıldığı Sanat Etkinliği: Karma Sergi, Resim öğretmenleri

Kafamda bir serigrafî projesi var. Teraspark sergisine katıldım.

S.K.9: 2005'te Ali Rıza Turan Bahadırda bir sergi açtım. 2007de buranın açılışında o dönem yaptıklarımı koydum. Verdiğim tek gecelik sergiyide bu salonda yaptım. Şimdi yaklaşık 2-3 yıl önceden Teraspark'ta 35-40 kişinin bir araya getirdiği o organizasyondan sonra arada bir bir yerlerde buluşma bunu birşeye dönüştürme çabası içine girdik.

S.K.10: Ben zaten 1988' de Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'ne girdim. Onun dışında benimle yıllar evvel bir lise dönemimde küçümseyerek bahsediyoruz ama çok yetenekli arkadaşlarla birlikte 4-5 kişiydik sanırım ses getiren bir sergi olmuştu o zaman için. 1996' da Plastik Sanatlar Kolonisi düzenlenmişti. Ona katıldım. Bir koloni çalışması oldu.

S.K.11: 1993 mezunuyum Gazi Üniversitesi'nden. Atölye sergilerimiz oldu. Her yıl sergi olurdu. 95' te 2 defa karma sergilere katıldık. Doktora programı yaptık. Avusturya'da seçimli bir sergiye katıldım, 2008 de Danimarka'da kişisel sergi gibi oldu. 2009 yılında Almanya karma sergi vardı. İspanya-Madrid, Şam da bir sergi oldu 2008-2011 arası sergi yoğunluğum var.

17. Soru: Resim sanatı etkinlikleriyle ilgili basılı medyada düzenli çıkan eleştiri yazıları, tanıtıcı makaleler var mı? Varsa, hangi gazete ve dergilerde yer alıyor, yazarları kimlerdir?

Bu yazıların kent kültürüne katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

G.F.2: Dergiler, Kent ve Sanat dergileri. Bu dergilerin kent kültür ve sanat olaylarına duyarlı yaklaşımını önemli buluyor ve böyle dergilerin sayısının artması gerektiğini düşünüyorum.

Katıldığı Sanat Etkinliği:
Teraspark sergisi

Katıldığı Sanat Etkinliği:
Kişisel Sergi-2005
Kişisel Sergi-2007
Karma Sergi- Teraspark Sergisi-2008
Kişisel Sergi-2010

Katıldığı Sanat Etkinliği:
1988 Devlet Güzel Sanatlar Sergisi
1996 Plastik Sanatlar Kolonisi

Katıldığı Sanat Etkinliği:
1993 sonrası Üniversite sergileri
1995 Karma sergiler
Yurtdışı sergi Avusturya
2008' de Danimarka
2009 Almanya
2010 Suriye Şam
2011 İspanya Madrid

G.F.5: Kent ve Sanat.

G.F.7: Kent ve Sanat.

S.K.3: Tabii Denizli’de çıkan yerel gazeteler vardı. Denizli Gazetesi, deha gazetesi ticaret ve ekonomi gazetesi ve ulusal çapta baskı yapan büyük gazetelerin denizli ekleri Pamukkale gibi şehir ışıkları gibi dergiler bunlarda da şehirler devamlı haberler çıkardı. Ayrıca zaman zaman kişi olarak zaman zamanda sanatseverler derneği olarak gazetelere sanat sayfası yapardık. Bu tür yayınların olduğunu söylemeliyim.

S.K.10: Denizlide eksiklerden biride o. Çok fazla ilgi alaka olmadığı için sergilere çok fazla eleştiri olmuyor. Ama biz kendi aramızda bunu yaptık. Ben yıllarca 13-14 yıldır gazetede yazı yazıyorum. Dönem dönem kendi çapımızda yazılar yazmaya en azından halkı aydınlanmak sanatın bu olduğunu kanıtlamak amacıyla yazılarım oldu. Yılmaz bey’de bu tür yazıları olan insan.

S.K.11: Kent-Sanat

Sürelî Yayın: Kent-Sanat

Sürelî Yayın: Kent-Sanat

Sürelî Yayın: Kent-Sanat

Sürelî Yayın:

Yerel Gazeteler, Denizli Gazetesi, Deha Gazetesi, Pamukkale, Şehir Işıkları,

Sanat Yazarları:

Ömür Eke, Yılmaz Kahraman, Emin Güler

Sürelî Yayın: Kent-Sanat

EK-4

Denizli’de Yaşamış Önemli Sanatçılar Hakkında Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi ve Kodlama Tablosu

2. Soru Geçmişten günümüze, Denizli’de yaşamış sanatçılardan (ressamlardan) bildiklerinizi (önemli bulduklarınızı) açıklar mısınız? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?

G.F.1: İbrahim Çallı - Yalçın gökçe bağ.

G.F.2: İbrahim Çallı, Yaşar Çallı, Celal Günaydın, Emin Güler – Özellikle, Emin Güler son 5 yıldır Denizli’ye önemli birçok ressamın gelip sergi açılmasını sağlamıştır. Celal Günaydın resim sanatını adına çalışmalar yapmıştır.

G.F.3: Cevdet Ahmet Şemsioğlu – (izlenimci) Yaşar Çallı – (yağlı boya portre)

Celal Günaydın- (Sulu boya)
Yılmaz Kahraman (Soyut)
Emin Güler-Şükrü Aslı Şen
Ömür Eke – Semih Atalay
Seyhan İlhan- Rasim Şohoğlu

G.F.4: Eski dönemlerden İbrahim Çallı Türk resim sanatına katkıları aşikârdır.

G.F.5: Besim bey, Yaşar Çallı, İbrahim Çallı, Yılmaz Kahraman Kent kültürüne katkıları olmuştur.

G.F.7: Ressam İbrahim Çallı ilk akla gelen isim, sonra Denizlili olarak Abidin Elderoğlu’ndan söz edebilirim. Ömür Eke’yi 1990’lı yıllardan tanırım, Çamlık’ta bir atölye-galeri açmıştı, sanırım sürdüremedi. Yılmaz Kahraman, onun varlığı da Denizli için bir şans. Uzun

İzlenim: İbrahim Çallı, Yaşar Çallı, Celal Günaydın, Emin Güler

yıllardan sonra yeniden resim yapmaya başlayan ve Atatürk caddesinde Kemal Yenidede, Seyhan ve Semih Bey dikkat çekici çalışmalar yapıyor. Rasim Şohoğlu'nu da unutmamak lazım. Esat Eğer'i tanırım emekli sağlık memurudur. Belli hassasiyeti olan, biraz naif diyebileceğimiz türden resim yapan ince ruhlu değerli bir insandır. Baba mesleği fotoğrafçılık olduğundan fotoğraf sergisi açmıştı.

S.K.6: Yaşar Çallı, İbrahim Çallı, Celal Günaydın, Yılmaz Kahraman, Kemal Yenidede

S.K.8: İlk duyduğum mutlaka besim yazıcı olmuştur. Denizli lisesinde resim öğretmenliği yapmıştır. Bu arada İbrahim Çallı'nın öğrencisi. O yüzden önemli. 1990larda bir karma sergi yapmıştı. Birde Nurullah Palay vardı. Denizlide resim öğretmenliği yapmış 80li yıllarda Bundan sonra Celal Günaydın Güzel Sanatlar Galerisi müdürü olduktan sonra baya bir ivme kazandırıyor buraya. Bu isimlerden sonra Yılmaz Kahraman var emin gülerde onlarla. Bu dönemki sergilerden sonra sergi açan ömür var. Emin Güler, yani Denizlinin ilk özel atölyesini 1992 yıllarında açtı.

S.K.10: Öncelikle İbrahim Çallı. Tabii ki Denizlide bizim dönemlerimizin çok öncesinde olduğu için. Abidin Elderoğlu'nu da o dönem sanatçılardan. Bunun dışında denizliden daha günümüz ressamı olduğunu biliyorum. Şemsioğlu hocamızda başladı benim resimle ilgili serüvenim.

S.K.11: 94'ten beri ,Yılmaz Kahraman, C. Günaydın, Ömür Eke, Kemal Yenidede, son 5 yıldır var. Ali Baloğlu. Bir kere sürekli sanat aktivitelerinde bulunması en büyük katkıdır zaten. C.Günaydın'ın çalışmalarına katıldım. Bu anlamda gönül veren insanlardır.

S.K.12: Yalçın Gökçebağ.

3. Soru: *Geçmişten günümüze Denizli’de bir dönem bulunmuş sanatçılar (ressamlar) arasında kimleri tanıyorsunuz? Eğer varsa, şimdi nerede yaşıyorlar, resim yapmayı sürdürüyorlar mı?*

G.F.2: Yaşar Çallı, Hikmet Çetinkaya

G.F.3: Cevdet Ahmet Şemsioğlu. Atölye çalışmalarıyla birçok sanat ve sanatçı adaylarının yetiştirmesine katkı sağlamıştır. Yaşar Çallı dönem dönem Denizli’de bulunur. Çalışmalarıyla yeni nesile bir ışık tutar.

G.F.5: Besim Bey, Yaşar Çallı, İbrahim Çallı, Yılmaz Kahraman

G.F.7: Yukarıda saydığım isimler halen Denizli’de yaşıyorlar ve resim yapmayı sürdürüyorlar.

S.K.11: Yasemin Sözer Saraç şu anda yurt dışında.

S.K.12: Yalçın Gökçebağ,(günümüzde) Abidin Elderoğlu, İbrahim Çallı

S.K.13: Abidin Elderoğlu, İbrahim Çallı

15.Soru: *Sizin ve Denizli’deki diğer sanatçıların sanatsal tavırları (üslup) ve teknik yaklaşımları hakkında bilgi verir misiniz?*

G.F.2: Kendi üslubumu söyleyebilirim. Önceleri realist tarzda sulu boya çalışmalarım vardı. Son yıllarda yağlı boya tekniği ile çalışmalar yapıyorum.

G.F.6: Celal Günaydın, İzlenimci natüralist Yılmaz Kahraman, Pop-art-hatta fovist

G.F.7:

Çok yakından tanımıyorum. Genellikle izlenimci ve natüralist resimlere sık rastlıyorum. Figüratif anlamda, Ömür hanım, soyut dışavurumcu olarak Yılmaz Bey sayılabilir.

S.K.6: Atölyem 4 yaş grubu başlangıç üst yaşın sınırı olmayan resmi seven herkese açık. Biz burada özel bir eğitim yapıyoruz. Özellikle işçin yetenekli çocuklar bizim portrelerimizde küçüğü büyüğü hepsi gerçekten görsel belleği gelişkin olan kişiler. Ve bunları daha çok yetenek sınavlarına hazırlıyoruz. Bizim atölyede ben isterdim ki keşke hobi çalışmalarına da gelenler olsa, öyle olmuyor pek gelen olmuyor. İkram falan yok bizim burada tam olarak akademik başarıya odaklı çalışmaları tam olarak sürdürüyoruz. Resmi seven herkese açtık.

S.K.9: Benim çalışmalarım 2000den buyana tekrar resim yapıyorum. 95-2005 arası soyut şeyler yaptım. Şimdi figüratif çalışmalar yapıyorum. Diğer arkadaşlardan soyut yapanlar var. Sulu boya Celal Bey'den kaynaklanan sulu boya eğitilmiş yapanlar var. Arkadaşlar figüratif yapanlar var. Bunun dışında çok farklı uç boyutlu örnekler Denizli'de yok.

S.K.10: Ben figüratif çalışıyorum. Yer yer soyutlayarak. Dışavurumcu tarzda resimlerimi yapmaya çalışıyorum. Diğer arkadaşlarda bu atölyede yine bu tarz soyut çalışma ön planda yer alıyor. Diğer arkadaşlar daha natüralist figüratif çalışan arkadaşlarımız var.

16.Soru: *Denizli'deki sanatçıların tematik (konu) eğilimleri hakkında, isim belirterek bilgi verir misiniz? Bu konuda bir genelleme yapmanız mümkün mü? Yöresel veya yerel değerleri konu olarak kullanan sanatçılar var mı?*

G.F.2: Yerel ve yöresel değerleri naif çalışmalarıyla yansıtan ressam ilk aklıma gelen M. Emin Özmen.

G.F.6: Yılmaz Kahraman, Kemal Yenidede

G.F.7: Yine başından beri isimlerini yukarıda saydığım sanatçı arkadaşların tematik eğilimleri ve üslupları belirgin.

S.K.11: Genel olarak konuşursak çok naifler var çok fazla sanat atölyeleri açıldı hobi amaçlı yerler var. Ömür Hanım'ın üslubu çok iyi. Yılmaz Kahraman'ın farklı konulara gitmesi güzel. C. Günaydın'ın suluboya çalışmaları çok güzel. Kemal Yenidede realist çalışıyor.

Ek-5

Denizli'deki Sanat Eğitimcileri, Akademisyenler Ve Sanat Yazarları Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi Ve Kodlama Tablosu

<p>11. Soru: <i>Geçmişten günümüze Denizli'de görev yapmış sanat eğitimcilerinden (ilk ve ortaöğretim Resim-İş veya Görsel Sanatlar Öğretmenleri) birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?</i></p> <p>G.F.2: Emin Güler, (açı sanat galerisindeki faaliyetlerinden dolayı) Mehmet Selçuk (karikatür alanında almış olduğu ödüller var. Yıldız Duman Ercan, okulunda hazırlamış olduğu öğrencilerin birçok resim yarışmasında ödül almasından dolayı.</p> <p>G.F.3: Besim Yazıcı- Cevdet Ahmet Cevdet Şemsioğlu – Eğitime ve sanatçı olarak kent kültürüne katkıları çoktur.</p> <p>G.F.5: Emin Güler – Ali Baloğlu</p> <p>G.F.6: Rasim Bey, Semih, Seyhan, Doğan Gencer</p> <p>G.F.7: Salih Tulum'la geçen gün bir derneğin yaptığı oyuncak jürisinde karşılaştık. Üniversiteden emekli resim derslerini yürütmüş öğretim görevlisidir. Rasim Şohoğlu, Mehmet Selçuk, Seyhan, Semih bey hala görevde olan arkadaşlar, yukarıda isimlerini saydım, aynı zamanda resim yapan arkadaşlar.</p> <p>S.K.10: Lise döneminde Gülten Önal vardı. Resim öğretmenim . İstanbul'a göçtü daha sonra. Şu an nerede bilmiyorum.</p>	<p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Emin Güler, Mehmet Selçuk Yıldız Duman Ercan (Öğrencilerini yarışmalara hazırlamasıyla tanınıyor.)</p> <p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Besim Yazıcı Ahmet Cevdet Şemsioğlu</p> <p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Emin Güler, Ali Baloğlu</p> <p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Rasim Şohoğlu, Semih Atalay, Seyhan İlhan, Doğan Gencer</p> <p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Salih Tulum (öğretim görevlisi) Rasim Şohoğlu, Mehmet Selçuk, Seyhan İlhan, Semih Atalay</p> <p>Sanat Eğitimcileri (Öğretmenler) Gülten Önal</p>
--	---

12.Soru: Geçmişten günümüze Denizli’de görev yapmış güzel sanatlar eğitimi alanında çalışan akademisyenlerden birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat eğitime ve kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?

G.F.2: Öğrencilerin başarısı için ve Denizli’deki sanatsal etkinliklerin gelişiminde çaba sarf eden bir akademisyendir. Tahsin Hancıoğlu: Resim bölüm başkanı ve son yıllarda üniversitelerin sanatsal etkinliklere önem vermeye başlaması.

G.F.5: . Tahsin Hancıoğlu

S.K.6: Şu anda tanıdığım akademisyen Tahsin Hancıoğlu, resim bölümündeki tüm arkadaşlarımız. Dünya sanatının Denizli’de tanıtılması konser müzik görsel sanat resim heykel olsun dünya eserlerini buraya taşımaları güzel bir şey tabi. Bunları yaptı üniversite. Yabancı sanatçıları müzisyenler çağırdılar sanatın farklı dallarında.

13.Soru: Geçmişten günümüze Denizli’de görev yapmış gazetecilik veya t.v alanında çalışan sanat eleştirmeni yada sanat yazarlarından birkaç isim verebilir misiniz? Neden bu isimleri belirttiniz? Sizce sanat yazılarının kent kültürüne katkıları ne şekilde olmuştur?

G.F.3: Yaşar Tok, Yılmaz Kahraman, Hakan Keysan – Denizli’de sanatın (şiir edebiyat) çeşitli dallarında yazılar yazıp kendi imkânları ile sanat dergisi çıkaran isimler bu kişiler. Denizli’de ve Türkiye’de sanatın ve sanatçının sorunlarını ve beklentilerini bir bülten arayıcılığı ile insanlara duyurmaya

Akademisyenler

Tahsin Hancıoğlu – Son yıllarda üniversitenin sanatsal etkinliklere önem vermesi

Akademisyenler

Tahsin Hancıoğlu

Akademisyenler

Tahsin Hancıoğlu

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim elemanları

Yerel Basında Sanat Yazarı ve Eleştirmenler Yaşar Tok, Yılmaz Kahraman, Hakan Keysan

İzlenim: Sanatçıları sorunları ve beklentilerini duyurması

Yerel Basında Sanat Yazarı ve Eleştirmenler

<p>çalışmaları çok önemli bir katkı diye düşünüyorum.</p> <p>G.F.5: Yaşar Tok</p> <p>G.F.6: Murat Altan, Ömür Hanım, Yılmaz Kahraman, Yaşar Tok</p> <p>G.F.7: Ömür Hanım, Yılmaz Kahraman, Yaşar Tok</p> <p>S.K.10: Denizli’de eksiklerden biride o. Çok fazla ilgi alaka olmadığı için sergilere çok fazla eleştirmen olmuyor. Ama biz kendi aramızda bunu yaptık. Ben yıllarca 13-14 yıldır gazetede yazı yazıyorum. Dönem dönem kendi çapımızda yazılar yazmaya en azından halkı aydınlanmak sanatın bu olduğunu kanıtlamak amacıyla yazılarım oldu. Yılmaz Bey’de bu tür yazıları olan insan. Bunun dışında Emin Güler’inde bu tür yazıları oldu.</p>	<p>Yaşar Tok</p> <p>Yerel Basında Sanat Yazarı ve Eleştirmenler Yaşar Tok, Murat Altan, Ömür Eke, Yılmaz, Kahraman</p> <p>Yerel Basında Sanat Yazarı ve Eleştirmenler Yaşar Tok, Ömür Eke, Yılmaz, Kahraman</p> <p>Yerel Basında Sanat Yazarı ve Eleştirmenler Yılmaz Kahraman, Ömür Eke</p>
---	---

Ek.6.

Denizli İlindeki Sanatçıların Kurmuş Oldukları Resim Sanatı İle İlgili Sanat Dernekleri veya Sanatçı Grupları Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi ve Kodlama Tablosu

<p>4. Soru: <i>Denizli İlindeki sanatçıların kurmuş oldukları sanat dernekleri veya sanatçı grupları hakkında bilgi verir misiniz? Özellikle doğrudan resim sanatıyla ilişkili olanlar var mı? Bu kurumlara bağlı olan sanatçılar kimlerdir? Siz böyle bir oluşumun içinde yer aldınız mı?</i></p> <p>G.F.1: Denizli’de sanatla ilgili oluşumlar az da olsa var (atölye dernek vb) Denizli’ye ve sanata katkı sunması bakımından “AÇI” Sanat Galerisi örnek olarak gösterilebilir.</p> <p>G.F.2: Denizli Plastik Sanatçılar Grubu. 38 kişilik bir sanatçı grubu.</p> <p>G.F.3: Denizlili Sanatseverler Derneği bir dönem (1990-200) yılları arası Denizli’de birçok sergi ve seminer ve panele öncülük etmiştir. Bu oluşumun içinde kuruluşunda ve çalışmalarında yer aldım. Şu anda faaliyetleri mekânsızlıktan sona erdi.</p> <p>G.F.6: Denizli Sanatsevenler Derneği’nin üyesiyim, 2000 yılında başkanı oldum. Diğer dernekleri bilmiyorum.</p> <p>G.F.7: Denizli Sanatsevenler Derneği’ni biraz biliyorum. Hatta 2000 yılında orada bir sunum yapmışım.</p> <p>S.K.6: Şimdi Denizli Plastik Sanatlar grubu üyesiyiz biz. Toplam 38 kişiyiz, Celal Bey başkanımız. Burada üniversitedeki resim bölümündeki bütün akademisyenler ve gerçekten kendine ait</p>	<p>Sanat Dernekleri, Sanat Toplulukları ve Benzer Oluşumlar</p> <p>Açı Sanat Galerisi</p> <p>Denizli Plastik Sanatçılar Grubu 38 kişi</p> <p>Denizli Sanatseverler Derneği</p> <p>Denizli Sanatseverler Derneği</p> <p>Denizli Sanatseverler Derneği</p> <p>Denizli Plastik Sanatçılar Grubu</p>
--	---

resimleri olan öğretmenler ya da işte sanat eğitimi yapıp bu işleri sürdüren kişiler var aramızda.

S.K.8: 1988 sanatseverler derneğinin kurucu üyesiydim. Yılmaz Kahraman Mehmet Acar, Arife Kara Bilgi, Gülistan Ünlüdağ tabii yönetimde olmayanlarda var ama biz yöneticisiydik. Yılmaz Kahraman'da ilk resmi başkanımız. Mehmet Acar'ın kendi yeri vardı orada depo gibi kullanıyormuş. Orayı verdi bize orayı kullandık. Lokal gibi yaptık sempatik bir yer oldu. Sanatseverler derneği gerçekten kentin bu kültür sanat meselesinin hem resim hem görsel sanatlar edebiyat sinema bu tür insanlarında içinde oldu. Kentin kültür dinamiğini önemli oldukça ateşledi. Sonra sanatseverler derneği kapandı.

S.K.10: Ben kendim daha önce evde kendi çabalarımla yapan insandım. Daha sonra devlet güzel sanatlar galerisi açılınca oraya katıldım orada devam ettim. Bir müddet bir grubum olmadı ama galeri bünyesinde sergilere katıldım.

Denizli Sanatseverler Derneği – 1988

Bilgi: Denizli Sanatseverler Derneği

EK.7.

Denizli'deki Sanat Galerileri Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi ve Kodlama Tablosu

<p>5.Soru: <i>Denizli'de açılmış en eski sanat galerisinden günümüzdeki galerilere kadar bildiklerinizi açıklar mısınız? Kapanmış olanlar varsa, hizmet verdiği dönemler hakkında bilgi verir misiniz?</i></p> <p>G.F.2: Turan Bahadır – Sanat Galerisi, İl Halk Kütüphanesi, Sanat Galerisi, Açı Sanat Galerisi, Boyut Sanat Galerisi.</p> <p>G.F.3: Akbank Sergi Galerisi. (kapandı) Güzel Sanatlar Sergi Salonu (açık) Turan Bahadır Sergi Salonu (açık) Ticaret Odası Sergi Salonu (açık) Halk Eğitim Sergi Salonu (yetersiz) Güzel Sanatlar Lisesi Sergi Salonu (açık)</p> <p>G.F.5: Eskiden bayramyerinde Akbank Çınar'da İş Bankası Sanat Galerileri vardı kapandı.</p> <p>G.F.6: En eskisini bilmiyorum, sanırım, devlet galeri en eski olanı. Benim burada bulunduğum dönemde Ana Sigorta, Akbank Sanat galerileri vardı, kapandı. Bir de Ömür Hanım'ın Eke sanat galerisi vardı. Açı Sanat Galerisi, nitelikli sergiler getirdi, şimdi atölye olarak devam ediyor. 2000'lerden sonra Belediyenin Turan Bahadır Sergi Salonu ve Devlet Galerisi hala hizmette.</p> <p>G.F.7: Kütüphane'nin içindeki Kültür müdürlüğüne bağlı Devlet Sanat Galerisi, önemli görevler üstlendi. Halen çalışıyor ama galiba etkinliğini Belediye bünyesinde hizmet veren Turan Bahadır Galerisine kaptırdı. Akbank ve Ana sigorta galerilerini hayal meyal hatırlıyorum. Son dönemde ise TMMO'nın Makine Mühendisleri Denizli Şubesi olarak Saltak'ta açtığı yeni galeri</p>	<p>Sanat Galerileri Denizli Belediyesi Turan Bahadır Sanat Galerisi, Devlet Güzel Sanatlar Sergi Salonu (İl Halk Kütüphanesi) Açı Sanat Galerisi, Boyut Sanat Galerisi</p> <p>Akbank Sergi Galerisi - Kapandı Devlet Güzel Sanatlar Sergi Salonu Denizli Belediyesi Turan Bahadır Sanat Galerisi Halk Eğitim Merkezi Sergi Salonu Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi Sergi Salonu</p> <p>Akbank- kapandı İş bankası – kapandı</p> <p>Ana Sigorta – kapandı Akbank_kapandı Eke Sanat Galerisi-kapandı Açı Sanat Turan Bahadır Sanat Galerisi Devlet Güzel Sanatlar Galerisi</p> <p>Devlet Güzel Sanatlar Sergi Salonu Turan Bahadır Sanat Galerisi Ana Sigorta – kapandı Akbank_kapandı TMMO Makine Müh. Denizli Şubesi Sergi Salonu</p>
--	---

iyi bir alternatif oldu diyebilirim.

Pamukkale Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi fuayesindeki mekanı 2009'dan itibaren bölerek sergi salonuna dönüştürdüler. Birkaç önemli sergi yapıldı diyebilirim. Kongre merkezinde olması sergilerin gezilmesi bakımından önemli bir mekan diye düşünüyorum.

S.K.8: Ben 85'te geldiğimde Akbank Denizli Merkez Şubesi orası galeri idi. Orada yılda 3-4 sergi açılıyordu. Bir tanesi de 87 oluyor ben İstanbul'dan bir arkadaşımın tanışmasına neden oldum. O arkadaşım geldi orada sergi açtı. O yüzden orayı iyi biliyorum. Ve o salon 90dan sonra bir daha duymadım oranın ismini. Sonra o yıllarda her zaman olduğu gibi Denizli Ticaret Odası'nın altı var, oranın salonu vardı. Önce yan tarafta bir yer vardı, sonra lobide devam etti. Sonrada bir daha sergi açılmadı.

6. Soru: *Denizli'de açılmış en eski sanat galerilerinin hizmet verdikleri dönemlerde kent kültürüne etkileri ne şekilde olmuştur, dönemin sosyal, kültürel özelliklerini de dikkate alarak açıklayınız?*

G.F.7: Çok fikrim yok. DGSG, yarışmalı sergileri getiriyordu, belli bir niteliği 2000lere kadar koruduğunu söyleyebilirim. AÇI sanat galerisi de önemli sanatçıları Denizli'ye getirmiştir.

Pamukkale Üniversitesi Kongre Kültür Merkezi Sergi Salonu

Akbank kapandı
Denizli Ticaret Odası

Galerilerin Kent Kültürüne Etkileri
Devlet Güzel Sanatlar Galerisi ve Yarışmalı Sergiler.
Açı Sanat Galerisi, dışarıdan önemli sanatçı sergileri

Ek.8.

Denizli’de Sanat Eğitimi Veren Resmi Ve Özel Kurumlar – Atölyeler Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi Ve Kodlama Tablosu

<p>14.soru: Denizli İlinde bulunduğunuz süre zarfında devam ettiğiniz yada devam etmekte olduğunuz atölye var mı? Varsa atölye aktiviteleri hakkında bilgi verir misiniz?</p> <p>G.F.3: Güzel Sanatlar Galerisi – Mavi Sanat Galerisi – Açı Sanat Galerisi – Boyut Sanat Galerisi</p> <p>G.F.6: Var, kendi atölyem, Mehmet Selçuk Grafik Atölyesi</p> <p>G.F.7: Hayır yok, sadece DENFOT denizli fotoğraf topluluğu derneği'nin yöneticisiyim, seminer çalışmalarını yürütüyorum, Salı toplantılarında fotoğraf okumaları yapıyorum.</p> <p>S.K.6: Atölyem 4 yaş grubu başlangıç üst yaşın sınırı olmayan resmi seven herkese açık. Biz burada özel bir eğitim yapıyoruz. Özellikle işçin yetenekli çocuklar bizim portrelerimizde küçüğü büyüğü hepsi gerçekten görsel belleği gelişkin olan kişiler. Ve bunları daha çok yetenek sınavlarına hazırlıyoruz. Bizim atölyede ben isterdim ki keşke hobi çalışmalarına da gelenler olsa, öyle olmuyor pek gelen olmuyor. İkram falan yok bizim burada tam olarak akademik başarıya odaklı çalışmaları tam olarak sürdürüyoruz. Resmi seven herkese açığız.</p> <p>18.Soru: <i>Denizli'deki sanat eğitimi veren kurumların ve /veya özel kuruluşların, atölyelerin resim sanatının gelişimine katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle, üniversite ve güzel sanatlar lisesi hakkındaki görüşlerinizi belirtiniz?</i></p> <p>G.F.6: Çok iyi işler yapıyorlar diyemem, özellikle GSL var olması önemli tabii</p>	<p>Sanat eğitimi veren resmi ve özel kurumlar Güzel Sanatlar Galerisi, Açı Sanat Galerisi Boyut Sanat Galerisi</p> <p>Mehmet Selçuk Grafik Atölyesi</p> <p>Denfot- Fotoğraf Eğitimi</p> <p>Güzel Sanatlar Lisesi Üniversite- Eğitim Fak, Resim-iş Eğitimi</p>
---	--

G.F.7: Kurumsal anlamda atölyeler belli bir boşluğu dolduruyor fakat neticede hepsinin ayakta kalabilmesi hazırlık kursları ve hobicilerin ilgisine bağlı olduğunda aynı düzende dönüp duruyorlar ciddi bir açılım ve gelişme kaydedemiyorlar.

S.K.8: 1988 Sanatseverler Derneğinin kurucu üyesiydim. Yılmaz Kahraman, Mehmet Acar Arife Kara Bilgi, ben Gülistan Ünlüdağ tabi yönetimde olmayanlarda var ama biz yöneticisiydik. Yılmaz Kahraman'da ilk resmi başkanımız. Mehmet Acar'ın kendi yeri vardı orada depo gibi kullanıyormuş. Orayı verdi bize orayı kullandık. Lokal gibi yaptık sempatik bir yer oldu. Sanatseverler Derneği gerçekten kentin bu kültür sanat meselesinin hem resim hem görsel sanatlar edebiyat sinema bu tür insanlarında içinde oldu. Kentin kültür dinamiğini önemli oldukça ateşledi. Sonra sanatseverler derneği kapandı zaten.

S.K.9: Denizlide Güzel Sanatlar Lisesi ve Eğitim Fakültesi Resim İş Bölümü var. Bir koloni yazın yapıldı.

İzlenim:

Atölyeler önemli bir boşluğu dolduruyor fakat kendilerini geliştirmiyorlar.

İzlenim:

Sanat Severler Derneğinin katkıları

İzlenim

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı (üniversite) kentte etkinlikler yapmaktadır.

EK.9.

Denizli'deki Sanatsal Gelişmeler Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi Ve Kodlama Tablosu

<p>19 nolu soru: Denizli'de bulunduğunuz süre boyunca sanatsal gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Olumlu / olumsuz bulduklarınızı kısaca belirtir misiniz?</p> <p>G.F.2: Yetersiz.</p> <p>G.F.5: Taşralıktan kurtulursak sanat gelişir.</p> <p>G.F.6: 15 yıldır buradayım, kent kültürü yerellikten kurtulamıyor. Kent gelişirken sosyal gelişim oldukça yavaş seyrediyor.</p> <p>G.F.7: 1996-2000 ve 2008-2011 arasında iki ayrı dönemde Denizli'de buldum, hala yaşıyorum şimdi içinde bulunduğum dönem sanatsal anlamda en dinamik dönem diye düşünüyorum. Bazı gelişmelere gebe.</p>	<p>İzlenimler</p> <p>Yetersiz</p> <p>Taşralılık sorunu</p> <p>Yerellik (taşralılık) sorunu</p> <p>2008 sonrası dinamik bir dönem</p>
--	---

Ek-10.

Denizli'deki Sanat Ortamı Hakkındaki Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi Ve Kodlama Tablosu

<p>20.Soru: <i>Denizli'deki sanat ortamının nasıl olmasını istiyorsunuz? Üniversite, yerel yönetimler ve diğer kurum ve kuruluşların nasıl katkıları olabilir, beklentileriniz nelerdir? Kafanızda, sanat ortamı gelişmiş bir model kent fikri var mı?</i></p> <p>G.F.2: Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüklerinin yeniden oluşturulması ve bu müdürlüklerin üniversite ve sivil sanat toplumu kuruluşları ile iş birliği içinde çalışmalar yapması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca Denizli'de kültürel ve sanatsal çalışmalara olanak tanıyacak ortam ve mekânların yetersiz olduğunu düşünüyorum büyük bir kültür sanat merkezi kurulabilir. İçinde konferans salonları, resim atölyeleri, galeriler, tiyatro, sinema gibi tüm sanatsal etkinlikleri barındıran büyük bir kültür merkezi olsaydı çok iyi olurdu.</p> <p>G.F.4: Sanatçıların paylaştıkları mekânlar açık hava atölyeleri oluşturulabilir. Yerel televizyonlarda magazinsel sanat programları aşılarak daha ciddi programlar yapılabilir. Tüm vatandaşların ulaşabileceği sanat galeri ve ortamlar oluşturulabilir. Büyük alışveriş merkezleri mutlaka sanat galerilerinin bünyelerinde olmalı. Çalışan sanatçılara ait sanat evleri yerel yönetimler tarafından cüzi fiyatlarla sanatçılara sunulmalı. Sanat sokakları oluşturulabilir.</p> <p>G.F.5: İstanbul'a gitmeye gerek kalmayın.</p> <p>G.F.6: Kent müzesine ihtiyaç var,</p>	<p>Beklenti</p> <ul style="list-style-type: none">- Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüğü'nü yeniden oluşturma- Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği- Çok amaçlı Kültür Sanat Merkezi- Açık hava atölyeleri- Yerel TV'lerde sanat programları- Yeni sanat galerileri- AVM'lerde sanat galerileri zorunlu olmalı- Yerel yönetim tarafından sağlanan sanatçıların çalışabileceği sanat evleri olmalı- Sanat sokakları olmalı <p>Büyük kentlerdekine benzer sanat etkinliklerinin olması Yeni sanat galerileri Sürekliği olan sanatsal aktiviteler</p> <p>Kent Müzesi gerekli Güzel Sanatlar Fakültesi</p>
---	---

galerilere ihtiyaç var, tanıtıcı ve sürekliliği olan sanatsal aktiviteler organize edilebilir.

G.F.7: Sanatçı arkadaşların özellikle yerel yönetimden beklentileri var fakat belediyenin bunu henüz anlama yeteneği yok. Kısaca kent müzesi ve nitelikli galeriler şart fakat tek çözüm değil. Üniversitede güzel sanatlar fakültesi veya bu ayarda bir fakültenin (mimarlık ve tasarım) etkin olarak yer alması gerekiyor.

S.K.10: Hepsi içinde olmasa zaten hiçbir şey ortaya çıkmaz. Galeri anlamında benimde bir dönem galericilik yaptığım dönem var. 98 ile 2001 arası Denizli'ye benimde bir katkı olmuştur. Ve güzelde sergiler getirdiğimi sanıyorum. Fakat 2001 kriz ve 99 depremi böyle zamanlarda ilk elden gözden çıkarılan sanat oluyor. Bunlar yüzünden galerimi kapattım. Daha sonra atölye olarak Yılmaz Bey'le birleşerek devam ettik. Fakat galeriyi maalesef şimdiki aklımla kapatır mıydım onu da bilmiyorum. Ama o ortam gerçekten çok olumsuz bir ortamdı. 2001 krizi insanların sanatseverlerin ayaklarını çektiği dönemlerdi.

Ek-11.

Denizli İlinde 1950 sonrasında çağdaş Türk resim sanatının gelişim dönemleri hakkında Uzman Görüşlerinin İçerik Analizi ve Kodlama Tablosu

7 nolu soru: Denizli İlinde özellikle 1950 sonrasında çağdaş Türk resim sanatının gelişim dönemleri sizce kaçaya ayrılır Ve nasıl tasnif edilebilir?

G.F.6: 1994 le birlikte resim bölümünün açılmasıyla her dönem kişisel ve grup sergileri açtık. Üniversite dışında sergiler izledik, Denizli’ de plastik sanatlar ağır gidiyor, dönem ayrımı yapamam.

S.K.11: Ben buraya 2005’ te dönünce çok fazla etkinlik olduğunu gördüm. 2000 den sonra kişisel atölyelerin açık olması. Bu bir gelişim göstergesidir.

S.K.10: Şimdi, tabi çağdaş Türk resminden bahseder adı anılmadan geçilmeyecek 2 usta var birisi İbrahim Çallı birisi Abidin Elderoğlu, kuşkusuz onun yanına Besim Yazıcıyı da katmak lazım. Sonra oyunlarda öğretmenlik yapan resim eğitimi bir kişiyi göz arda etmemek lazım. Bayram Ali Dağlı mesela. Ama onların Denizli’de ki resim sanatına doğrudan etkileri nedir dersiniz bence Çallı’nın da Elderoğlu’nun da doğrudan kentsel perspektiften bakılırsa Denizli halkına doğrudan sundukları bir sanat hareketi yok. Zaten kenti terk etmişler çocuk yaşlarında. Ama Türk resim sanatına da Denizli kökenli sanatçılar olarak önemli yeri olan insanlar. Ben o nedenle somut sanat örneklerinin başlaması açısından kendimin de tanık olduğu 60 yılını baz alıyorum mesela. Fiilen Besim Yazıcıyı tanıyorum. Bayram Ali Dağlıyı tanıyorum, bunun yanında 60tan önce belki resim yaptığı için Denizlide somut örnekler sunduğu için

İzlenim:

-1994 yılında resim-iş eğitiminin açılmasıyla kişisel ve grup sergileri açılmıştır. Plastik sanatların gelişimi ağır gitmektedir.

-2005’te çok fazla etkinlik olduğu görülmüştür.2000 yılından sonraki dönemlerde kişisel atölyelerin açılması ile birlikte kentte sanat alanında bir gelişim olduğunu göstermektedir.

-1960’lı yıllarda Denizli kökenli sanatçıların yapmış oldukları somut sanat örneklerinin başlaması

Cevdet Şemsioğlu çok önemli bir isim. Karikatür örnekleri resimleri dahil resim örnekleri dahil yapan bir ustaydı gerçekten. Eğitimi, resim eğitimi almamış olmamasına rağmen çok güçlü sevgisel güzel resimler yapan biriydi Cevdet Bey. 60'lı yıllarda da Cevdet bey'i, Besim Yazıcı'yı Bayram Ali Dağlı'yı katmak lazım sanat açısından. Benim Denizli'de resim sanatına tanık olduğum ilk hareket Ressam Balaban'ın açtığı bir sergiydi. Benimde yaşamımda ilk defa gördüğüm Denizli'nin de belki öncesini bilemiyorum. Ama nazım hikmetin bursa hapisanesinde verdiği resim dersleri naif resim yapan gerçek bir köylüydü. Ama çok özgün figürleri tiplerini olan köy yaşamı toprak ilişkisinin belkide karakteristik yaşamın içinde resmeden Türk resminde de önemli balaban. Balabanın sergisi o zamanki esnaf sarayı dediğimiz bugün ki eski emniyet binasının SSK binasının karşısında bir binaydı o yıkıldı tabi.

G.F.7: Denizli ekonomik olarak 1980'lerden sonra büyüyen palazlanan bir kent fakat bu sosyal yaşama uzun süre yansımada, resim sanatına ilgi ve talep hep düşük kaldı, Denizli'de resimle uğraşan kişiler bunun farkındaydı, uzun süre düşük yoğunluklu ve niteliği çok tartışılır işler kentin galerilerinde görülüyordu. Uzun süre yöresel konu ağırlıklı figüratif resimler, düşük beğeniye gıdıkladığı için çok tercih edilmiştir. Ama son dönemde dönüşümün başladığını görüyorum. Okulların, sanat eğitimcilerinin, akademili ve entelektüel birikimi olan çizer arkadaşların ağırlığının oluşmaya başladığını söyleyebilirim. Önemli kırılma döneminin bundan sonra yaşanacağını düşünüyorum.

S.K.8: Çok bir ayrım yapmayalım. Çünkü Türk resim tarihine de baktığımızda

-Denizli'de ki ilk resim hareketi ressam balaban'ın açtığı resim sergisi,

-Ekonomik olarak 1980'lerden sonra büyüyen Denizli'de resim sanatına olan ilgi ve talebin düşük olması,

-Uzun süre yöresel konulu figüratif resimlerin beğenilmesi,

-Son dönemlerde ise dönüşümün başlamış olmasının okulların, sanat eğitimcilerinin, akademili ve entelektüel birikimi olan çizer kesimin oluşmaya başlaması sanatın gelişimine katkıda bulunması,

- Primitif dönemden sonra Çallı'nın getirdiği empresyonist dönem, ondan sonraki dönem yerel dönemin olması buna bağlı olarak son dönemlerde figüratif çalışanların oranının çok yüksek olması,

- 1960'lı yıllarda okul sergileri, 1980'lerden sonra da banka sergilerinin olması kent gelişimine katkıda bulunmuştur.

primitif dönem paşaların çoğunu kapsıyor. Primitif dönemden sonra Çallı'nın getirdiği empresyonist dönem, ondan sonraki dönem yerel dönemdir. Sadece Türk folkloruyla ilgili dönemdir. Figüratif çalışanların oranı %90-95 diyebiliriz.

S.K.10: Dediğim gibi ben 60'lı yılları bilmiyorum. 80'den sonra benim bildiğim kadarıyla biraz biraz bir şeyler olmaya başlamış. Daha çok okul sergileri vardı. Ben lisedeyken de bir lise sergimiz olmuştu. O dönem için güzel bir ilgi olmuştu. Sanki halk böyle bir şeye aç ama ne olduğunu bilmiyor gibiydi. 80'lerden sonra banka sergileri olmaya başladı. İş bankası Akbank bunlar vardı.

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Denizli-Merkez’de doğdu. İlkokulu Denizli Hürriyet İlkokulu’nda, Ortaokulu Denizli Merkez Ortaokulunda, Ortaöğrenimini Atatürk Endüstri Meslek Lisesi Kimya Bölümü’nde yapmıştır. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’ndan 2006 yılında mezun oldu. 2009 yılından bu yana Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı’nda lisansüstü öğrenimine devam etmektedir.

